వ్యాసచంద్రిక

(ముద్రితాముద్రిత రచనాసంపుటి)

రచన:

మహాకవి గురజాడ

సంకలితము:

ఆవంత్సరాల సూర్యారావు

విశాలాంధ్ర ప్రచురణాలయము

విజయవాడ

ప్రచురణ నెం. 49

ప్రథమ ముద్రణ
నవంబరు '53

వెల 1—8—0

సాహిణీ ప్రెస్,
విజయవాడ.

పీఠిక

ఆంధ్ర సాహితికి అప్పారాయ కవీంద్రులు అమర్చిన ఆభరణా లనేకం. నీలగిరి పాటలు, ముత్యాలసరాలు, సుభద్ర, కన్యాశుల్కం, కొండుభొట్టీయం, కొన్ని ఆణిముత్యాల వంటి కథలు, మరికొన్ని సారస్వత వ్యాసాలు: ఇవి ఆయన మనకందించిన కృతులు. అయితే మహాకవి అందించిన రచనలకంటె అంసంపూర్ణంగా దలచుకున్న కృతులనేకం. తలపెట్టిన రచనా వ్యాసంగం మహత్తరమైనది. ఆంధ్రకవుల చరిత్ర, కళింగ దేశచరిత్ర, కొన్ని సాంఘిక నాటకాలు, నవలలు, చిన్నకథలు, సారస్వత విమర్శలు. ఇవి అప్పారావుగారు వ్రాయ సమకట్టి పూర్తి చేయకుండానే పరమ పదించారు. ఆంధ్ర సాహిత్యాన్ని మరికొన్ని కావ్యాలతో సంపన్నవంతం చేయాలనే ఆయన సంకల్పం నెరవేరిందేకాదు. అన్నీ అసంపూర్ణ రచనలు గనే మిగిలిపోయినవి. కారణం, ఆయనకు తీరికలేని లావాదేవీలు; కలిసిరాని ఆరోగ్యం.

సగం సగం వ్రాసి పూర్తిచేయక విడిచిన కృతులు, వ్రాద్దామనే తలంపుతో తీసుకున్న నోట్సు మిత్రులతో ఆయన జరిపిన ఉత్తర ప్రత్యు త్తరాలూ, డైరీలలో ఉల్లేఖించుకున్న ఉదంతాలు, ప్రకృతి పరిశీలనలు; వీటిని మనం గమనించినట్లయితే మహాకవి నిశిత మేధాసంపత్తి నిండు హృద యమూ ద్యోతక మవుతాయి. అసంపూర్ణంగా పడివున్న ఆయనరచనలు మన కంటపడ్డపుడు 'యివికూడా పూర్తయితే ఎంత బాగుండును!' అనే కోరిక ఉదయిస్తుంది. ఆయన వ్రాసిన అచ్చొత్తించిన అనేక ఆంగ్ల పద్యాలు, వ్యాసాలు యిపుడు లభించడంలేదు. అప్పారావుగారు తాము చదివిన కావ్యాలపై తమ అభిప్రాయాలను ఆ కావ్యాల మార్జినులలో వ్రాసి వుంచారు; కాని ఆ కావ్యాలు అన్నీ యిప్రదు మనకు కనిపించవు. కారణం ఆయన లైబ్రరీ నలుమూలలకు చెదిరిపోయింది. ఇదేవిధంగా ఆనాటి కవుల

తోను విద్యావేత్తలతోను వారు జరిపిన ఉత్తర ప్రత్యుత్తరాలు, అపుడపుడు సమావేశాలలోను, సభలలోను ఆయన కావించిన ప్రసంగాలు పత్రికలలో అచ్చు అయినా మనకు మిగిలినవి వొకటో, రెండో !

నవ్యాంధ్ర సాహిత్యశక పురుషులుగా, గురజాడ మహాకవి చేసిన వాఙ్మయసేవ ఎంతటి అమూల్యమైనదో అవగాహన చేసుకునేందుకు వారి ముద్రితరచనల పరిశీలన చాలును. అయితే సాహిత్య యుగకర్తలుగా వారి పరిపూర్ణవ్యక్తిత్వాన్ని అర్థం చేసుకుందుకు ఆయన రచించిన ముద్రితా ముద్రిత కృతుల అధ్యయనం అవసరం.

ఇదివరకు ప్రకటింపబడినవీ, ప్రకటింపబడనివీ, అన్ని రచనలను కొన్ని సంపుటాలుగా వెలువరించాలని విశాలాంధ్ర ప్రచురణాలయ సంకల్పం. అట్టి ఉద్యమ తొలిపూవు ఈ వ్యాసచంద్రిక. శశిలేఖ, ఆంధ్రభారతి మొదలైన పత్రికలలో వెలువడిన వ్యాసాలు కొన్నీ, అసలు వ్రాత ప్రతులలోనే వుండిపోయిన వ్యాసాలు మరికొన్నీ ఈ వ్యాససంపుటిలో సంతరించాము. 'రవీంద్రకవి'లోని వొకభాగమూ, విశ్వవిద్యాలయాలు : సంస్కృత మాతృభాషలు, ఆధునిక ఆంధ్రవచన రచన, మద్రాసు కాంగ్రెసు మహాసభ, అనే వ్యాసాలు మహాకవి ఆంగ్లభాషలో రచించినట్టివి. 1913 వ సంవత్సరంలో మదరాసు విశ్వవిద్యాలయ సెనేటు యావజ్జీవిత సభ్యులుగా నియుక్తులైన పిదప అప్పారావుగారు విశ్వవిద్యాలయానికి సమర్పించిన రెండు నివేదికలు యీ సంపుటిలో సంకలితము. రచనాకాలం, 1915 వ ప్రాంతం. భాష ఆంగ్లం. విద్యాలయాలలో సంస్కృత మాతృభాషల బోధనాపద్ధతులు ఎలాగున వుండవలెనో "విశ్వవిద్యాలయాలు : సంస్కృత మాతృభాషలు" అనే రచనలో అప్పారావుగారు చర్చించారు. ఏవిధమైన తెలుగు వచన కావ్యాలు ఎంతవరకు పాఠ్యగ్రంథాలుగా నియమింపవలెనో వివరిస్తూ వ్రాసిన వ్యాసం "ఆధునిక ఆంధ్రవచన రచన." ఇది సుప్రసిద్ధ విద్యావేత్త శ్రీ. శ్రీ. కట్టమంచి రామలింగారెడ్డిగారి సూచనలకు భిన్నంగా మహాకవి విశ్వవిద్యాలయానికి సమర్పించిన నివేదిక. విద్యావేత్తగా ఆయన ఘనతను చెప్పేందుకు యీ వ్యాసాలు చాలును.

రవీంద్రకవి, వంగీయ సాహిత్యపరిషత్తు అనే వ్యాసాలు వారికి వంగదేశీయ కవులతో పండితులతో గల స్నేహసంబంధాన్ని తెల్పుతున్నాయి.

కాశీభట్ల బ్రహ్మయ్యశాస్త్రి, కొక్కొండ వేంకటరత్నం, వావిలకొలను సుబ్బారావు, వేదము వెంకటరాయశాస్త్రి, శ్రీరాముల సచ్చిదానందశాస్త్రి, కొమర్రాజు లక్ష్మణరావుపంతులు, భోగరాజు నారాయణమూర్తి మొదలైన దిగ్దంతుల గ్రాంధికభాషావాదాన్ని సోపపత్తికంగా పూర్వపక్షంచేసి తమ వ్యావహారికభాషావాదాన్ని స్థాపించారు అప్పారావుగారు. మన ఇళ్ళల్లో మనం ఎలా మాట్లాడుకుంటున్నామో ఉత్తరాలను ఏ భాషలో రాస్తున్నామో, అలాగునే పుస్తకాలను రాయాలని, ప్రజలు మాట్లాడుకునేభాషకు తప్ప గ్రాంధికభాషకు కావ్యాలలో స్థానంలేదని, వారు అనేక వ్యాసాలను రాశారు. ప్రసంగాలను చేశారు. ఊరూపేరూలేని పండితులు ఎవరోరాశిన బెదరింపు ఉత్తరాలకు శ్లోకాలతో సమాధానాలిచ్చారు.

సంస్కృతానికి, తెలుగుకు జన్య జనకభావసంబంధములేదని "ప్రాచీన ద్రవిడము" నుండి ఆంధ్ర కర్నాట తమిళ మలయాళములు విభాగిల్లినవని అప్పారావుగారు కొన్ని పరిశోధకవ్యాసాలను రాయ సంకల్పించినట్లు ఆయన 1895 సంవత్సరపు డైరీ తెలియచేస్తున్నది. అయితే ఆయన కృషి అక్షరరూపం దాల్చలేదు. అట్టి పరిశోధనలలో వెలువడినదే "కన్నడ వ్యాకరణముల" నే వ్యాసం.

నన్నయకు పూర్వము ఆంధ్రకవితాతత్వం తెలుసుకుందుకు ఆధారాలు లేవు. తెలుగున రాయబడ్డ శాసనాలే ఆధారం. నన్నయయే మొట్టమొదటి కవి అని కొందరు, కాదని మరికొందరు, ఆ రోజులలో దీర్ఘచర్చలను సాగించారు. యుద్ధమల్లుని బెజవాడ శాసనములో మధ్యాక్కర పద్యాలు వున్నవి కనుక యుద్ధమల్లుడు నన్నయకు పూర్వుడు కనుక నన్నయకు ముందు తెలుగున పద్యరచన కలదని తేలినది. శ్రీ మల్లంపల్లి సోమశేఖరశర్మగారు, కీ. శే. వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రిగారు మున్నగు పండితప్రముఖులు అనేకశాసనాధారాలతో, ఛందోప్రమాణాలతో నన్నయకుపూర్వము తెలుగున పద్యరచన కలదని పరిశోధనలవలన తేటతెల్లం చేశారు. కనుక యీ వాదాన్ని పండితులందరూ అంగీకరించడంవలన యిప్పుడిక యిది వివాదగ్రస్త విషయం కాకపోయింది. కాని యీ ప్రశ్న వొకనాడు ఎటూ తేలనిది. వివాదగ్రస్తమైనది. నన్నయకు పూర్వము ఆంధ్రమున పద్యరచనకలదని అప్పారావుగారు

శాసనపరిశోధనలతో ఆధారాలతో యుద్ధమల్లుని కాలాన్ని నిర్ణయిస్తూ "ఆంధ్రకవితాషిత" అనే వ్యాసంలో నిరూపించారు.

విద్యావేత్తగా, భాషావేత్తగా, విమర్శకునిగా మహాకవిని "వ్యాస చంద్రికలో" మనం దర్శిస్తాము. వివిధవిషయాలపై ఆయన అభిప్రాయాలేమో అవగతం చేసుకుంటాము. మహాకవిరచనలు ఆంధ్రసాహిత్యానికీ, సాహిత్యాభిమానులకీ వొక అయివేజు.

అప్పారాయకవి రచనలనన్నిటిని కొలదికాలంలోనే తెలుగుసోదర ప్రజలకు సమర్పించుకోగలమని మనవి. ఆయన డైరీలు: లేఖలు, ఇతరపరిశీలనలు, ముగించని కావ్యాలు, సంపుటాలుగా విశాలాంధ్ర ప్రచురణాలయం త్వరలోనే అందివ్వబోతున్నది.

సాహిత్యవేత్తలు, అభిమానులు, మా ఉద్యమాన్ని ఆదరించి ప్రోత్సహిస్తారని ఆశ. తెలుగుగడ్డ అన్నివిధాలా చేయూతనిస్తుందని మా దృఢవిశ్వాసం.

— అవసరాల సూర్యారావు

విషయసూచిక

కావ్యాలలో శృంగారం

కావ్యములలో శృంగార మెంతవరకు వర్ణనీయమను చర్చ తెనుగు పత్రికలలో జరుగుచున్నది. ఒకొ్కక్క పుస్తకమునుబట్టి దానిలో పదిపంక్తులుతీసి, వాటిని పచ్చిశృంగారంగా యెంచి, పుస్తకమును గ్రహించుటన్నది అల్పదృష్టి. గత కాలములోను అన్యదేశములలోను కళలస్థితిని కానక చేయు సిద్ధాంతములుట్టి సిద్ధాంతములు కాని, గట్టి సిద్ధాంతములు కానేరవు.

పాశ్చాత్య కవులలో శృంగారము మెండా, మనలో మెండా, అను విషయమున పండితులు భిన్నాభిప్రాయులై యున్నారు. పాశ్చాత్యులు మన కావ్యములందు పచ్చి శృంగారము మెండని అనాలోచితముగా వ్రాయుట కలదుగాని, వారింటిమంటికుంపటిని వారు చూచుకున్నచో, వారు నోరెత్తరని నా నమ్మకము.

గ్రీకుదేశమున శిల్పకారుల కళ దిశిమొల బొమ్మలతో నారంభమై యీనాటి ఫ్రెంచి యకాడమి బొమ్మలుగ పరిణమించినది. ఒంటిననత్తి, యవయవముల బయటబెట్టు పుట్టముల గట్టి, వేలకొలది పెద్దమనుష్యులమను మగవారియెదుట, నాటలాడి, వారి నానందమగ్నులను జేయు కౌశలము పాశ్చాత్యు

లదేకదా. పరపురుషుని యెదుట స్త్రీని ముద్దుపెట్టుకొనుట, ఆలింగనము చేసికొనుట, వారిలో సర్వసామాన్యమేకదా.

మత గ్రంథములటుండగా బొకాషియో వ్రాసిన డికామెరన్ మొదలగు యూరోపు భాషలలోని పచ్చి శృంగార గ్రంథములమాట చెప్పనవసరములేదు. అందులో ఫ్రెంచికవుల మాట లోక ప్రసిద్ధమేకదా.

ఇంగ్లీషు కవులలో వాల్మీకి యగు చాసరు కథలందలి పచ్చి శృంగారమునకు యీనాడు సమాధానము కల్పించుకో వలసివచ్చినది. మార్లో అను కవికృతమగు "హీరో అండ్ లియాండర్" అను కావ్యమును, ఓవిడ్ అను రోమను కావ్యముల భాషాంతరీకరణమును, షేక్స్పియరుని "రేప్ ఆఫ్ లుక్రీస్" "వీనస్ అండ్ యడొనిస్" అను కావ్యములను, "మెర్రీవైవ్స్ ఆఫ్ విండసర్, హెన్రీ ది ఫోర్తు" అను నాటకములును మన ప్రబంధములకు తీసిపోవు.

మన దేశమున వేదము మొదలుకొని సంస్కృతములో యీనాటివరకును రచితములయిన అనేక గ్రంథములలో పచ్చి శృంగారమున్నదే. సంస్కృతకవుల త్రోవను బోయిన ప్రాచీన ఆంధ్రకవులమాట అటుంతము. ఈనాటి కవులలో మొనగాండ్ర కొందరినెంచి వారిసరణిని పరీక్షించినచో కూడినదెద్దియో కూడనదెద్దియో బయలుపడగలదు.

అందు భాషాసంస్కర్తలలో మొనగాండ్రు శ్రీ రాయ బహద్దర్ వీరేశలింగము పంతులుగారు. వారిమార్గమును ముందు విచారించిచూచెదను. గ్రామ్యభాషకు ప్రాణముబోసి వారు వీరేశలింగము పంతులుగారు. వారు తమ గ్రంథమ

నన్నిటిని జేర్చి అనేక సంపుటములుగా నచ్చొత్తిరి. తెనుగుభాషను వారు మహోపకారము చేసికనుటను సందియము లేదు. అట్టి సంపుటములలో నగ్రస్థానముపొంది ప్రథమసంపుటములో జేరినవి గ్రామ్యభాషలో వ్రాయబడిన కొన్ని ప్రహసనములు.

వీరేశలింగము పంతులుగారు ఆంగ్లేయనాటక మహా ప్రపంచములోనుండి తెనుగుచేసిన ప్రహసనములు చాల మట్టుకు విషయవినోద సాఫల్యములే. చుంబనాలింగనము లనుగూర్చి మొదటి సంపుటము 10, 15, 34, 41 పుటలను జూడుడు.

లాక్షణికులలో బ్రహ్మశ్రీ వేదము వెంకటరాయశాస్త్రిల వారు అగ్రగణ్యులుకదా. వారు రచించిన ఉషయను నాట కమున 13, 25, 27, 28, 37, 38, 68, 69 పుటలీవిషయ మున చూడతగ్గవి.

శ్రీ పంతులుగారు భాషాసంస్కరణకర్తలును సంఘ సంస్కర్తలునునైనను రక్తబలము చేత మన ప్రాచీనకవుల శృంగా రము వీరికి ఆమూలాగ్రముగా నబ్బినది. అందుకు నిదర్శనము ప్రథమసంపుటములో నగ్రాసనమునకు బూనిన అపూర్వ బ్రహ్మచర్యమను ప్రహసనమే.

పచ్చిశృంగారము రెండురీతులుగా నుండును. రత్యాది వర్ణనమును, స్త్రీల అవయవములను వర్ణించుటయునందొకటి. నిజమయిన పచ్చిశృంగార మన్నది పరకీయ శృంగారము. ఈ శృంగారమే "అపూర్వ బ్రహ్మచర్య ప్రహసము"నందు వర్ణింప బడినది.

ఈ నాటక కథానాయకుడు రమాకాంతము పంతులు. ఇతనియొక్క స్వామిభక్తిగల భృత్యుడగు కరకటకరెడ్డి, యీ రీతిని వర్ణించుచున్నాడు:

"రెండు సంవత్సరములనుండి నాభార్యను యజమానుని కంటపడకుండా కాపాడుకొని వచ్చినాను. అతనికంట బడితే యిక నాకు భార్యఆశలేదు. పెళ్లాలువున్న యీ వీధివారంతా ఆయన జీవానికి వుసూరుమని యేడుస్తూ వున్నారు. ఆయన మునిసిపల్ కమీషనరు. లోకల్‌ఫండ్ మెంబరు. బెంచి మేజస్ట్రేటు. జిల్లా రిజిస్ట్రారుకోర్టు ప్లీడరవడంచేత యెవ్వండూ యేమి చేసిపోతాడో అని అందరు జడుస్తూవుంటారు. వాసుదేవరావు పంతులుగారిభార్య పుట్టింటికి వెళ్ళిపోవడంచేత ఆవిడనిమిత్తం మాపంతులుగారు, యీవాళ స్టీమరుమీద కొవ్వూరు వెళ్తారు"

ఈ నాటకమునందు కథ యేమనగా రమాకాంతం పంతులుభార్య పుట్టింటికి వెళ్ళియుండును. పట్టుమని పదిరోజులు అయినను తిన్నవదలి పుట్టింట నామె యుండదనియు, వర్తమానమంపగనే బండిచేసికొని, దుడుంగునవచ్చి తనస్వేచ్ఛాప్రవర్తనను భంగము కలుగ చేయుననియు, రమాకాంతపంతులుకు విచారము మెండు. వాసుదేవరావు పంతులు పెండ్లాము పుట్టింటికి పోవుచుండ, నామెను తగిలిపోవుటకు రమాకాంతము కొవ్వూరుకు ప్రయాణమయి వెడలును. ఈ పంతులుగారి భృత్యుడు కరకటరెడ్డి అనునతడు రెండు సంవత్సరములనుండే రూపవతి యగు భార్యను పెండ్లాడియున్నను, తన భార్యను యజమానుని కంటి

యెదుట బెట్టవెరచి తన పెండ్లికథనే యజమానునికి జెప్పు కుండెనుగాని, ఆనాడు యజమానుడు పొరుగూరు పోయెనని యెంచి, తన భార్యను తెచ్చి యజమానునియింట ఆమెతో సుఖింప తలచును. అంతలో యజమానుడు పొరుగూరునుపోక, యింటికి మరలివచ్చి, భృత్యుని భార్యయగు మోహినినిజూచి అతని భార్యయని యెరుగక, మగని యెదుటనే ఆమెతోడ సరసమాడ నారంభించును.

అదిచూచి భర్త దిగులొందును. ఇంతలోయజమాను రాలగు శ్యామలాంబకూడా యింటికివచ్చును. ఆమెరాగానే రమాకాంతంపంతులు మోహినిని వసారాలోనికి పంపివేయును. యజమానురాలు కూడ ఒక మల్లిచెట్టును చూచుటకు, ఆ వసారాలోనికి పోవనుంకించును. అట్టి చిక్కుసమయములో, నేదైన ఒక పెద్ద బొంకుబొంకి, తనమానము దక్కించుమని రమాకాంతము కరకటరెడ్డిని రహస్యముగ వేడును. మోహిని తనభార్యయనియు, పంతులుగారు యజమానురాలు నిమిత్తము మంచి దాసీని కుదర్చుమనియు చెప్పియుండుటకు తానామెను అటను తెచ్చితి ననియు కరటకరెడ్డి యజమానురాలితో చెప్పెను.

శ్యామలాంబపోయి, మోహినినిచూచి దానిరూపమున కును మాటలకును సంతసించి తిరిగివచ్చి మగనితో తన సంతో షము నీ రీతి చెప్పెను: "వాళ్ల అనురాగమూ ఐకమత్యమూ చూస్తే నాకు ముచ్చటవుతూ వున్నది". గాని రమాకాంతము నకు సంతోషములేదు. మోహినిని తన వస్తువుగా నెంచి, అతడేమనుకొనెను: "వాడు యెంతసేపటికీ కదలిరాకుండా

వున్నారు. రెడ్డి దానితో యేమిచేస్తూ వున్నాడో." భార్య భర్తతో యిట్లాగున అనెను :

"ఈ అద్దంలో వాళ్లు కనపడుతున్నారు. మన రెడ్డి పెళ్లామును యేలా ముద్దుపెట్టుకుంటూ వున్నాడో!"

"పట్టపగలు ఆడదాన్ని వాడలా చెయ్యడం నీకు యిష్టముగా వున్నదా?"

"మొగుడు పెళ్లామును ముద్దుపెట్టుకుంటే అందులో తప్పేం వున్నది?"

"తప్పిదం లేదుగాని నేను వకమాటు కరటక రెడ్డిని కూకలు వెయ్యవలెను. నీ వపతలకుపో."

ఆపైని యజమానునకును భృత్యునకును జరిగిన సంభాషణలోని రెండు ముక్కల నుదహరింతును:

"మీా కోసమే ముద్దుపెట్టుకున్నాను. అమ్మగారి మనస్సులో మీాయందు వుండే అనుమానం పోగొట్టడానికి నే నా పనిచేసినాను."

"ఆ ముద్దు నా కోసం కాకుండా నీ కోసమే పెట్టుకున్నావని నాకు యిప్పటికీ అనుమానము బాధస్తూనేవున్నది."

"అయ్యా మోహిని వకవేళవచ్చి మోహించి నన్ను యేమయినా చేస్తే అది నా తప్పేనా? ఆడవాళ్లువచ్చి యెదుట నిలవబడ్డప్పుడు మగవాళ్ళు మనసు పట్టలేరు."

తుదకు కరటకరెడ్డియు మోహినియు దంపతులని కర్తిమేను రుజువిచ్చును. కథ కంచికి వెళ్ళినది. మన మింటికి వచ్చితిమి! కాని యీా గొప్ప కథవలన వ్యక్తమగు నీతి యెద్దియో? శ్రీ రాయిబహాదర్‌గారు దెలుపవలసియున్నది.

దుష్టవర్తనునకు తగినశిక్ష జోడుకంచుకాగడాలువేసి వెతకినను గానరాదు. ఇది పచ్చి బూతుశృంగారమునకు గొప్పనిదర్శనము.

బ్రహ్మవివాహమను ప్రహసనాంతమున, భానుమూర్తి అనునతడు వాపావధానులతో నిట్లుపలికెను. "యీ రోజంతా రంకు పురాణములతోనే కాలక్షేపము చేసినాము" యిట్టిరంకుపురాణములు బ్రహ్మశ్రీ వీరేశలింగము పంతులుగారు తాము కల్పించిన ప్రహసమునందు నింపియున్నవి.

దానినెత్తి వ్రాయుట తగదుకాని సత్యమరయఁగోరిన వారి కొరకు కొన్ని పట్లు సూచించెదము.

పుట సంఖ్య	పంక్తులు
310	15, 17, 23, 24, 25
312	26
313	14
318	మూడవపరంగము
368	2, 6, 7, 11, 12
370	12, 13, 14, 15, 16
372	12, 13, 14, 15, 16, 27, 28
402	13, 15, 16, 25
415	21, 22
462	29, 30, 31
463	8, 9, 10
464	5
467	16
468	7
522	16, 17, 18

రెండవ సంపుటములో బ్రహ్మవివాహము నందలి సప్తమాంకము రెండవ రంగము. శుద్ధాంధ్ర నిరోష్ఠ్య నిర్వచన నైషధము ప్రథమాశ్వాసమునందలి 33వ పద్యమును, అభాగ్యోపాఖ్యానము నందలి 52 మొదలు 84 వ పద్యమువరకును ప్రాచీనుల వ్రాత అణగద్రొక్కబడినది. ఇక రసికజన మనోరంజనము చతుర్థాశ్వాసమున 114 వ పద్యమునుండి స్త్రీ పురుషుల సంపర్కము తెరమరుగు లేక వర్ణింపబడినది.

ఇట్టి గ్రంథ రచన లోకమునకు హానిచేయును. దీనిని నిలుపవలయునని మా మతము.

కవిత్వము : వర్డ్సు వర్తు

వర్డ్సువర్తు కవిత్వమునకును, అంతకుపూర్వము కవిత్వము వ్రాసిన యింగ్లీషుకవీశ్వరుల కవిత్వమునకును చాల భేదముకలదు. అతనికి ముందు పదునెనిమిదవ శతాబ్దమున నుండిన కవులు రెండు నిశ్చయములు చేసికొని యుండిరి. అవి యెవ్వియనిన (అ) కావ్యమున నుపయోగించుమాటలు నాజూకుగను లలితముగను నుండవలయుననియు(ఆ)కవిత్వమున వర్ణించ తగిన వస్తువులుకూడ సామాన్యమైనవికాక నాజూకుగాను, లలితముగాను, గొప్పవిగాను నుండవలయుననియు.

మనలోకూడ కావ్యములు లోకములో వాడుకలోలేని గ్రాంధికభాషలోనే వ్రాయవలయునని లక్షణములు వ్రాసిన కవులనిర్ణయము.

అటులగాక, సామాన్యమగు వస్తువులనుగూర్చి, వాడుకలో నుండుమాటలలో కవిత్వము చెప్పి కవితాసామర్థ్యమునలన వానికి సొంపుతెచ్చి చదువరుల మనసుల రంజింపచేయవచ్చునని వర్డ్సువర్తుని అభిప్రాయము. అట్లని నాజూకుమాటల నతడు ఉపయోగించక పోలేదు. నాజూకగు సంగతులగూర్చి కావ్య

ములు వ్రాయకపోలేదు. ఇతని కాలమునుండి ఇంగ్లీషు కవిత్వము త్రోవయే మారి మిక్కిలి గొప్పస్థితికి వచ్చినది.

మనదేశపు కవులు కావ్యములలో వర్ణించు పాత్రములు, దేవతలు, దేవతాస్త్రీలు, రాజులు, రాజకుమారికలు, పెద్దయింటి పురుషులు, స్త్రీలు, వీరిచర్యలు అవస్థలనే వర్ణింతురు. అందులో కథానాయకులకు లోకములో కానరాని గుణసంపత్తి, పరాక్రమాదులు, సౌందర్యమును ఆరోపింతురు. తక్కువజాతివారినిగూర్చి వర్ణించి వ్రాయరు. కవిత్వమున వ్రాయతగిన చర్యలు అట్టితక్కువ మనుష్యుల బ్రతుకులలో నుండనేరవని మనదేశపుకవుల అభిప్రాయము. వర్డ్సువర్త్ కు పూర్వపుకవుల అభిప్రాయముగూడ కొంతవర కట్టిదియే.

ఆధునిక కవులు అటుగాక మనుష్యుల సుఖదుఃఖములు అన్నియును వొక్కలాటివేయనియు, మనిషి అయివుండుటలో వకనితక్కువ, వకని హెచ్చు లేదనియు, సుగుణములు సత్ప్రవర్తన గొప్పఅవస్థలో నుండువారికిని తక్కువ అవస్థలో నుండువారికి సామాన్యములనియు, కావ్యములను రసమయంచేయుటకు రాజుల రెడ్ల బ్రాహ్మణుల చర్యలవర్ణన యెట్టుల తగియున్నదో రయితుల తక్కువజాతులవారి చర్యలుకూడ నటులనే తగియున్న వనియు నభిప్రాయపడి, ఇంపయిన కావ్యములు తక్కువస్థితిలో నుండు మనుజుల సుఖదుఃఖములగూర్చి వ్రాసిరి. వర్డ్సువర్త్ అందుచేతనే ఒక గొల్లవాడి బ్రతుకునుగూర్చి కావ్యమువ్రాసెను.

మన పండితు లీ కావ్యమును జూచినచో ఇదియా కావ్యము; ఒక గొల్లవాడు కొండలంటదిరిగెనట. వాని కుమారుడు చెడుతిరుగులు తిరిగి దేశాంతరగతుడాయెనట. తండ్రి

మందకు పాకకట్టి నారంభించి దుఃఖముచే గాంచలేకపోయెనట.
ఇదియా కావ్యమునకు తగిన కథ? అని నవ్వుదురు!

పుట్టుకవల్ల గొప్ప రానేరదు. గుణయోగ్యతలవలననే గొప్ప వచ్చును. పెద్ద యవస్థలోనుండు దుర్జనునికన్న తక్కువ స్థితిలోనుండు సజ్జనుడు నిజమైన గొప్పవాడు కాడా?

టెన్నిసన్ అనెను :

Kind hearts are better
Than coronets and served
Faith than Norman blood

పెద్ద ప్రభువులై యుండుటకంటె దయగలహృదయము కలిగియుండుటే శ్రేష్ఠము. రాజరక్తముకన్న నమ్మిన నీతియే శ్రేష్ఠము. బర్న్సు అనెను :

"Rank is but the guenea stamp
The man is the gold for all this"

లోకములో యెక్కువ అవస్థ అనునది తెచ్చిపెట్టుకున్నది. నాణెముపై ముద్రవంటిది. మనిషే బంగారము, అనగా గుణయోగ్యతలనుపట్టి మనిషికి విలువ కలుగును. గాని ఉద్యోగములవలన ధనధాన్యములవలన పెద్దింట పుట్టుటవల్ల కలుగనేరదు.

మైకేల్ అను గొల్లపిల్లవాడు అట్టి బంగారము. గుణసంపదచే ఎన్నికైన మనుష్యుడు.

ముత్యాలసరాల లక్షణము

ఆగస్టునెల 17 వ తేదీని వెలువడిన ఆంధ్రపత్రికలో వొక శతావధానిగారు నేరాసిన ముత్యాలసరములను గేయము లను విమర్శించిరి. ఆ పత్రిక నాకు అందినప్పుడు, నేనా విమర్శ నమును చూసియుండలేదు. తరువాత కొందరు మిత్రులు చూసి నాతో చెప్పిరి. ఇంతట్లో మావూరి 'భారతమాత' శతావధానిగారి వ్రాతను గర్హించుతూ వ్రాసినది. పిమ్మట శతావధానిగారి విమర్శనమును కూడా నేను చదివితిని.

విమర్శనమును రాసినందుకు శతావధానిగారికి నేను కృతజ్ఞుడను. చర్చజరిగినగాని నిజము వెల్లడికానేరదు. నా ఉద్యమమువల్ల ఆంధ్రభాషకు ముప్పువచ్చునను భయము వారికి పొడమి, వారు కొంచము కఠినముగా రాసియుందురు. తప్పేమి? ఆంధ్రభాషయందు వారికి మిక్కిలి యభిమానముం డుటనేకదా, వారి మనసుకు వ్యథకలిగి ఆరీతిని వ్రాసియుండిరి. స్వమతాభిమానమును, పరమతనిరసనమును అందరికిని సహజమేకదా!

'భారతమాత' శతావధానులుగారిని గురించి కొంచము కఠినముగా వ్రాసినందుకు నేను యెంతో విచారిస్తున్నాను.

లోకోపకారకములైన గొప్ప సంగతులు చర్చించుతున్నప్పుడు, మనసులు నొచ్చునట్లు రాసి, ఆగ్రహమునకు అవకాశము కలుగచెయ్యరాదని నా అభిప్రాయము. శతావధానులు పండితులు; పూజ్యులు. వారివల్ల నాలుగు తిన్నను, చేతనైనయడల వారిని వొప్పించడముగాని, తెలియనిచోట వారివల్ల తెలుసుకోవడముగాని, లాభకరము. దూషణమువల్ల లాభము లేదు.

సులభమైన కొత్తగ్రాంథిక భాషను కల్పించుకొనడమును గురించి నా అభిప్రాయములను తెలియజేయవలెనన్నచో, పెద్దగ్రంథమును రాయవలసివచ్చును. ఆ విషయము చర్చించుటకు నాకు యిప్పుడు అవకాశము చాలదు. శతావధానిగారు యింగ్లీషు నేర్చినవారివలె కనపడుతున్నారు. వారు సంస్కృత, ద్రావిడభాషల వ్యాకరణము లేగాక, యింగ్లీషున వ్రాయబడియున్న భాషాశాస్త్ర భాషాచరిత్రములను కూడా చదివియున్న యెడల, వారిని అందలి సంగతులు జ్ఞాపకము తెచ్చుకొండని ప్రార్థించుట తప్ప, నేను చేయవలసినపని వుండబోదు.

ముత్యాలసరములు గురించిమాత్రం యిక్కడ వ్రాసెదను. ముత్యాలసరములలో కొన్ని అచ్చుతప్పులున్నవి.

పద్య సంఖ్య	తప్పు	ఒప్పు
10	చెప్పరంబు	చప్పరంబు
17	వెల్లకల్లై	లెల్లకల్లై
18	ఒక్కటి	ఒక్కటె
29	పలుకకయుండు	పలుకకయుండి

శతావధానులుగారు నా పద్యములందు మూడు పెద్ద తప్పులు పట్టినట్లు కనబడుచున్నది. ఒకటి, నేను గ్రాంథిక

భాషా వ్యాకరణమును పాటించలేదని; రెండు, ఛందశ్శాస్త్రమును పాటించలేదని; మూడు, పద్యములలో కావ్యగుణములు లేవని.

కావ్యగుణములు ఒకరిసొమ్ము కావు. లక్షణ గ్రంథము లెంత చదివినను, అందలి అలంకారాదుల తమ కబ్బమునం దెంత యెక్కించవలెనని ప్రయత్నించినను, అనేకమంది పండితులు మనసును రంజించు కావ్యములు వ్రాయలేదు. అది వారిపాండిత్యమున నొక లోపముగా తలచకూడదు.. కావ్యగుణములు ముఖ్యముగా ప్రతిభవల్లనూ, కొంతవరకు కావ్యపఠనా కళాజ్ఞానమువల్లనూ, కొంతవరకు పూర్వకవుల కావ్యరసము మనసునుపట్టి, ప్రవర్తింపజేయుటవల్లనూ కలుగును అది అట్లావుండగా, గుణగ్రహణముకూడా కొంతవరకు అలవాటుచే పట్టేయుండును. ఇంగ్లీషు సంగీతము సహించని యింగ్లీషు వారెందరో గలరు. ఒకవేళ మన లక్షణ గ్రంథములనే తీసి, యీ యీ గుణములు యీ యీ పట్ల పట్టినవని, యెత్తి చూపినను, శతావధానులుగారు అంగీకరింతురని నే తలచను. ఇక మన లక్షణగ్రంథములలో కానరాని కావ్యగుణముల మాటో, లక్షణ గ్రంథములలో చెప్పడమునకు శక్యముకాని కావ్యగుణముల మాటో, చెప్పనేల ? గ్రాంథిక భాషా వ్యాకరణమును అనుసరించని తెనుగు వ్రాతలు శతావధాని గారికి అసహ్యములై యుండును. ఇందును గురించి అట్టె చర్చించిన వినియోగము వుండదు.

ముత్యాలసరములమాట అటుండనిత్యండి. ఆంధ్ర భారతియందు ప్రచురించిన వ్యాసములలో రెండుమూడు దక్క

శక్తినవన్నియు తమస్తుతితామే యొనరించవలెనట. బుద్ధిశాలులును, గద్యప్రబంధ రచనాచణులును అగు 'ఆంధ్రభారతీ' విలేఖకుల వ్రాతలు శతావధానిగారికి మనస్కరించక పోవుటకు కారణము యూహింపజాలను.

శతావధానులుగారు ఛందశ్శాస్త్రసంస్కారము నైతిరి. అట్టి సంస్కారమునకు నేచూపినది దారికాదనిరి. "ఛందశ్శాస్త్ర సంస్కారము" శతావధానులుగారికి అభిమతమైనట్లే కానవచ్చుచున్నది. ఛందశ్శాస్త్రమనగా తెలుగున లాక్షణికులు చేసిన నియమములని వారియభిప్రాయము కావచ్చును. లేకున్న శాస్త్రమునకు సంస్కారమన్న మాటీవరకు వినియుండలేదు.

శతావధానులుగారిని నేనొక ప్రశ్న అడిగెద. పూర్వులు చేసిన ఛందోనియమములు మార్చతగియున్నప్పుడు ఆంధ్రవైయ్యాకరణుల శాసనము లేలమార్చరాదు ?

"తెనుగుభాషకు అనుగుణమైన వృత్తములన్నింటినీ, ప్రాచీనకవు లెరిగి నిరూపించిరి. ఇక మనస్వేచ్ఛాప్రచారమునకు అవకాశములేదు" అనే యడల కథముగిసినది. యూరోపియను భాషలలో కవులు క్రొత్తవృత్తములను కల్పించి భాషాభివృద్ధిచేయలేదో? క్రొత్తవృత్తములను కల్పించవచ్చునన్నచో, నా నేర్పుకొలది నేనొకక్రొత్తత్రోవ త్రొక్కితిని. తప్పేమి? నలుగురూ ఆమోదించిరా, నేనుకల్పించిన వృత్తమును అవలంబింతురు. ఆమోదించరా, పరిత్యజింతురు. గాని దానిని గర్హించుటలో అక్షరవిన్యాస మెచ్చటెచ్చట పెటకుగానున్నదో, విరామము లెచ్చటెచ్చట శ్రావ్యతను చెరచెనో, శతావధానిగారు తెలవియ్యరైరి.

ముత్యాలసరములలో నే చేసుకున్న నియమమిది :
మొదటిమూడుచరణములలోను సామాన్యముగా పధ్నాలుగేసి మాత్రలుండును. నాలుగోచరణమున యేడు మొదలు పధ్నాలుగు వరకూ వుండును. విరామమును అర్థానుసారముగా చెవికింపగునట్లు మార్చ యత్నించితిని. ఎంతవరకు నాయుద్యమము కొనసాగెనో, మార్పులయెడ ససహానములేని చదువరులు చెప్పవలె.

ఇక యతిప్రాసలమాట నేను అజ్ఞడనే కావచ్చును. కాని తెనుగులాక్షణికులు యతిప్రాసములని చేసుకున్న సంకేతములు బరికుగ్రవాళ్ళకును తెలిసియుండునుగదా, నాను తెలియక నే అవి నాపద్యములందు అమరినవని శతావధానిగారెట్లు దలచిరి? తెనుగు నాకు మాతృభాష అవుటను యతిప్రాసములు దొరలినవట. తెనుగుభాషకును, యతిప్రాసములకును నైసర్గికసంబంధ మెట్టిదో శతావధానులు శలవిత్తురుగాక !

పాత యింగ్లీషులో మన యతి నియమమువంటి నియమముండెను. తరువాత అంత్యనియమము ప్రబలెను. వర్డ్సువర్తు మొదలైన మహాకవులు అంత్య నియమమును, విడనాడి ఉత్కృష్టకావ్యములు వ్రాసిరి. అప్పుడు మార్పులు సహింపజాలని విమర్శకులు గోలుపెట్టిరి. ఇంగ్లీషుభాషకు యతినైసర్గికమైనట్లా ? అంత్యనియమ మయినట్లా ? రెండూ కానట్లా?

తెనుగును, కన్నడమును అక్కచెల్లెళ్లు. కన్నడభాషలో యతినియమము లేదే ? యేమి సాధనము ? తెనుగులో కొన్ని జాతులకు వృత్తములకును ప్రాస నియమము లేదే; దీని కేమి సాధనము ?

ప్రాకృతాదిభాషలలో అంత్య నియమము ప్రబలినది. సంస్కృతమునకె స్వాభావికముకాని యీ అంత్యనియమము వీటికేలాగు స్వాభావిక మాయెను? తెనుగున మనము యతి ప్రాసము లనువాటిని, సంస్కృత కవు లచ్చటచ్చట నలంకారములుగా తగిలించుచు వచ్చిరి. చేతగాకనా, లేక సంస్కృత భాష యీ యతిప్రాసములకు పొందగకనం, వారు నియమములుగా నుంచుకొనరైరి?

బంగాళీలలో మొన్నటివరకూ అంత్యనియమముండెను. మైఖేల్ మధుసూదనదత్తు అను నతడు అంత్యనియమమును విడిచి, ఒక మహాకావ్యమును వ్రాసి, బంగాళీకవులలో అగ్రగణ్యుడాయెను.

నేను యెరిగియె యతిప్రాసములను అలంకారములను ముత్యాలసరములలో ప్రయోగించితిని నియమముగా నుంచిన యెడల, యతిప్రాసములకుగాను తెచ్చిపెట్టుకున్న శబ్దములు అర్థపటుత్వమును చెరచి, సందర్భమును నిర్భించి, యీడ్చుకు పోవును. అందుకు శతావధానిగారు యెత్తిన ముతకసామెతయే ప్రమాణము.

ఒకజాతి పార్షీగజలు యొక్క నడక ముత్యాలసరములలో తెచ్చుటకు నే యత్నించియుంటిని. కలమునకు వచ్చినట్లు వ్రాసితినని శతావధానిగారు అభిప్రాయపడిరి. అది నిజముకాదు. కలమునకు వచ్చినట్టు రాయుట శతావధానిగారికి అలవాటయి యుండును. లేనియెడల శతావధాని మెట్లు చేయగలుగుదురు? వీరైకదిన ప్రబంధఘటికాశద్యశ్శతాగ్రంధ కల్పన కొందరిమతమున, కవితకుమేర. ఇతరులు అర్థపటుత్వశబ్దౌచిత్యములను

సాధించుటకు మిక్కిలి శ్రమచేతురు. చిత్రములు వ్రాయునప్పుడూ జిలుగు చెక్కినప్పుడూ శిల్పకుడు యెట్టిపరిశ్రమము చేయునో, అట్టి పరిశ్రమము చేసినగాని కావ్యగుణములబ్బ నేరవని మా మతము

గ్రాంథిక భాషాసంస్కరణమును గురించి నా అభిప్రాయముల నిక్కడ రాయజాలనంటిని. ఒకటి రెండు మాటలు మాత్రము రాయకవుండబట్టక రాస్తున్నాను. శతావధానులు గారు వొకతప్పైనా లేకుండా సంస్కృతము రాయగలిగి యుందురు. తెలుగుమాత్రము విస్పష్టముగా రాయజాలరు. లక్షణగ్రంథములనూ, ప్రాచీన కావ్యములనూ, అనుసరించి గ్రాంథికభాషనే రాద్దామని వారు యెంత యత్నించిననూ, మాతృభాషాప్రభావమువల్ల వాడుకభాషలోని ప్రయోగములు, తెలిసో, తెలియకనో పంక్తులలో వచ్చికూచుంటవి.

లేఖకులు; ఎక్కడ యూగినదో; రెండుమాటలు దక్క తెనుకున; వరకు చదివిన; ఉండవలయుకాసి; సిరాయును కాగితము; ఇట్టివి; ఇందు పెక్కులు గానబడుచున్నవి. అవి శతావధానులుగారు వ్రాసిరి. "సీసపద్య అర్ధము యను శీర్షికతో" ననిరట. అకారమునకు యకారము అచ్చు తప్పు యెట్లగును? యిక శతావధానిగారి రాతలలోనూ వారి మిత్రులు యం. వి. కృష్ణారావుగారి రాతలలోనూ విసంధులు కానవచ్చుచున్నవి. యే ఆంధ్రశబ్దానుశాసనమో, అందులకు ప్రమాణము? బహుశః కౌస్తుభకారుడు ప్రాచీనుల మతమని ఉదహరించిన "సంహితైకపదేనిత్యా" ఇత్యాదికారికను వారు చూపగలరు. అది కుదరదు.

నా రాతలవలన ఆంధ్రభాషకు ముప్పెట్లువచ్చును? ప్రాచీన గ్రాంధిక భాష, గ్రంథములలో నున్నది. యెక్కడి మారుమూలల గ్రంథములూ చావుదప్పి అచ్చుపడ్డవి. ప్రాచీన గ్రాంధిక భాష నిరర్గళముగా తూగినవారు, ఆ భాషనే వ్రాసి ఆనందింతురుగాక! యెవరు వొద్దనిరి ? పండితులు వ్రాయనూ వచ్చును. వొతకి తప్పులబట్టి ఒకరినొకరు దూషించుకొను వ్యాపారమును కల్పించుకోనూవచ్చును. యెవరు వొద్దనగలరు? చిత్రము! నా రాతలవల్ల "త్రిలింగ" భాషకు ముప్పువచ్చెనని శతావధానిగారు విలపించుచుండగా ఆ పేజీలోనే వెంకటరాయ శాస్త్రిగారు, శతావధానులుగారి రాతలవల్ల "ఆంధ్రభాషా యోషామణి కెన్నిపాట్లు వచ్చుచున్నవి" అని వ్రాసిరి. భాషకు ముప్పువచ్చునో లేదో కాని, యీ దొమ్మిలాటవల్ల పత్రికలు చదువువారికి తప్పక ముప్పువచ్చుచున్నది.

కవిత్రయము వారిగద్యములను, అవధానిగారు వ్రాసిన విమర్శన గద్యమును, పాక్షికదృష్టివిడిచి, శతావధానులుగారు త్రైపారువేసి చూచినచో శబ్దములయందును, రూపముల యందును, అన్వయభక్కియందును, వారితోవనుతప్పి యేరెంత దవ్వున నడచిరో, శతావధానులే తెలియగలరు. ఇంతమార్పును తెచ్చిన శతావధానులే భాషాసంస్కరణ ధురీణులుగాక ఒరు లెట్లు కాగలరు? వారితోవనెకదా, మాబోట్లముపోవుట. "మహాజనో యేన గతస్సపంథాః"

ఆంధ్రగీర్వాణ సాహిత్యములుకలిగి తెనుగు వ్రాయు వారు మిక్కిలియరుదు. దేశములో నూరుమంది వుండరని నిశ్చ యముగా చెప్పగలను. మాటవరసకు నూరంటిని. అంతకును

చాలతక్కువే. సంస్కృత సాహిత్యములేనివారు కోటానుకోట్లు. పత్రికలలోనూ, నవీననాటకాది గ్రంథములలోనూ వారి లక్షణాస్ఖాలిత్యములు యెన్నవశమా? అట్టి తప్పులతడకను వ్రాసి, ఆ రాతను గ్రాంథిక భాష అనుకొనుటకన్న, ఇప్పటి నాగరకులును, శిష్టులును వ్యవహరించు భాషనే రాసుకొనరాదా? ప్రౌఢగద్య కావ్యములనూ, పద్యకావ్యములనూ వ్రాయువారు గ్రాంథిక భాషలోని యింపగుపదములను తీసికొందురుగాక. సులభ సాధ్యమగు నవీన వ్యావహారిక భాషొకటి ప్రబలిన యెడల, బుద్ధిబలము కలిగియు, మూగులై యున్న మనవారెందరు గ్రంథములను వ్రాసి భాషను వృద్ధిచేయరు? పుట్టుకవులయి, కఠినమగు గ్రాంథిక భాషనేరని వారికది మహోపకారముకదా?

వాడుక భాష కావ్యరచనకు తగదని శతావధానుల అభిప్రాయము. తగునని నా అభిప్రాయము. వాడుకభాషలేకదా, కవులు రాయరాయ గ్రాంథిక భాషలైనవి. యీ భారతవర్షములోనూ, యితరదేశములలోనూ, వాడుక భాషలలో గుణవంతమైన కావ్యములు పుట్టియుండలేదా? బర్న్సు అను మహాకవి మాట, శతావధానులుగారు వినలేదో!

విద్యా పునరుజ్జీవనము

విద్యలలోనూ కళలలోనూ మునుపటి గ్రీకులు సాటిలేని వారై యుండేవారు. గ్రీకుల స్వాతంత్ర్యము సన్నగిలిన తరువాత రోమనులు తలయెత్తి ఆనాటి లోకమును ఏకఛత్రంగా యేలిరి గాని, విద్యలలో గ్రీకుల చాయనుబట్టి పోయిరి.

కొంతకాలానకు, ఇటలీదేశము కిరస్తానులుజయించడమూ రోమనులు కిరస్తానులు కావడమూ జరిగింది. కిరస్తానులకు గ్రీకుల విద్యలయందు ఆదరంలేక కొన్ని సంవత్సరములు అజ్ఞానాంధకారం కమ్మివుండినది.

అంతట కొన్ని కారణములచేత ఇటలీలో జాత్యభిమానమూ దేశాభిమానమూ మొలకెత్తి బలిసినది. పాత విద్యలు నేర్చను అభిలాష కలిగినది. ఆ సమయంలో యిస్తంబూల్ తురకల పాలుకాగా, అక్కడి గ్రీకుపండితులు కొందరు యిటలీకివచ్చి అక్కడి ప్రభువులవల్ల మన్ననలంది, గ్రీకు విద్యలను తిరిగి లేవనెత్తిరి. దీనినే "రివైవల్ ఆఫ్ లెటర్స్" అని అంటారు.

యూరోపుఖండం అజ్ఞానంలోనుండి మేలుకోవడం అప్పుడే. అదివరకుటోపీ జాతులవారు కిరస్తానీమతమే నిజమైన

మతమనిన్నీ విగ్రహారాధన చేసే గ్రీకు రోమనుల విద్యలలో విలువవుండ నేరదనీ, వారివిద్యలు చదువుటే పాపమనీ నమ్మివుండే వారు. ప్రజలకు విద్యనేర్పితే దేశం బాగుపడునన్న జ్ఞానం లేక పోయెను. బైబిలు నిర్జీవమైన లాటినుభాషలో చదివేవారు. దైవప్రార్థనలుకూడా ప్రజలకు అర్థంకాని లాటినుభాషలోనే వుండేవి బయిబిలు దాటి సత్యమూ జ్ఞానమూ లేదనిన్నీ విగ్రహారాధకులై వుండే గ్రీకురోమనులు మూర్ఖులనిన్నీ కిరస్తానులు నమ్మేవారు.

ఇటలీలో గ్రీకు లాటిను సరస్వతి ఉదయించగానే జనులకు కళ్ళుమసక మాసినది. బుద్ధిమంతులు కిరస్తానుల మోటతనమూ, మూర్ఖమూ, విగ్రహారాధకులై వుండిన గ్రీకు లాటినుల జ్ఞానమూ కళాకౌశల్యమూ చూడగలిగిరి. యూరోపులో బుద్ధికి గొలుసులు విడినవి.

గ్రీకులాటిను విద్యలను చేపట్టుట పరువుప్రతిష్ఠలకు తెరువైంది. వాటి రసానకులోనై విద్వాంసులు దేశభాషను నిరసించేవారు. గాని దేశాభిమానమూ జాత్యభిమానమూ ప్రబలుటచేత దేశభాషలో చెయివట్టి రాయించింది. ఆ కథ ముందు చెబుతాను.

లాటినుకూ, ఇటాలియనుకూ ఆనాడు వుండే భేదం, సంస్కృతముకూ ప్రాకృతములకూ వుండిన యట్టిది. కొంతవరకు గ్రాంధిక తెనుగుకూ వాడుక తెనుగుకూ వున్న భేదంవంటిది. వుత్తరదేశాలలో సంస్కృతప్రాకృతములనేగాని, దేశభాషలలో రాయడం పరువుతక్కువని పండితులు చాలాకాలం తలచేవారు. ఇప్పుడు ఆ భ్రమ తరిగిపోయింది. బంగాళీలలో

లేనేలేదు. రవీంద్రనాథుని ఆదరించడమునకు సాహిత్యపరిషత్తు భవనంలో సభ అయినప్పుడు ఒకసందర్భంలో అన్నాడు: "యిప్పటి బంగాళీకవులు సంస్కృత కవులుగా మారినారు" అని.

తెలుగుదేశంలోనూ, యిట్టిచిక్కు మునుపు కలిగింది. యిప్పుడు కలుగుతూంది. సంస్కృతాన్నిపట్టి అప్పుడు కలిగింది. గ్రాంథికభాషనుపట్టి యిప్పుడు కలుగుతూంది.

ఆంధ్రశబ్ద చింతామణి కర్తన్నాడు:
"స్వస్థాన వేషభాషాభిమతాః... !!"

తొలికాలపునాటి తెలుగు కవులు తాము ఉభయభాషా కవులమని చెప్పకోకపోతే గౌరవముకలో కలుపుతారేమో అని "ఉభయభాషా కావ్యరచనాశోభితు" "ఉభయకవిమిత్రు" అని తమ సంస్కృత పాండిత్యము వెల్లడించుతూ వ్రాసేవారు. తెనుగులో కూడా కావ్యములు రాస్తే ప్రత్యవాయంలేదని అథర్వణుడు చాటభారతం రాశాడు.

* వంగీయసాహిత్య పరిషత్తు

నారాయణమూర్తి పంతులూ నేనూ జస్టిస్ అశుతోష ముఖర్జీగారిని చూడవెళ్లాం. కొంత ప్రసంగమైన తరవాత "మీలో గొప్పవిద్వాంసులను చూడవలెనని నాకు అభిలాష కలదని" నేనన్నాను. సాహిత్యపరిషత్తులో కొందరు ప్రముఖుల్ని మమ్మల్ని కలుసుకోవడముకు సమావేశం చెయ్యమని, వారు దాస్‌గుప్తాగారితో శెలవిచ్చారు. దాస్‌గుప్తాగారు వకీలు. బంకించంద్రుని "ఆనందమఠ్" యింగ్లీషు చేశారు.

అయిదుగంటలకు సాహిత్యపరిషత్తుకు రమ్మని మాకు ఆహ్వానపత్రిక వచ్చింది. మేంవెళ్లాం.

సాహిత్యపరిషత్తు మందిరం అప్పర్ సర్క్యులర్ రోడ్డులో జైనమందిరానికి సమీపంగావున్నది. అది ఒకపెద్దమేడ. కట్టడానికి నలభైయాభై వేలు అయివుండును. అప్పట్లో మేడ రెండో అంతస్థులో పరిషత్తుతో సంబంధించిన యగ్జిబిషను అనగా వింతలయినట్టి గొప్పవైనట్టి వస్తువులను చూపుట జరుగుతుండెను. మేడకు దక్షిణంవేపు అరలా ఒకటివున్నది. ఆ అర సభలైనప్పుడు నాటకములు ఆడటానకూ ఉపన్యాసము

* ఇది అప్పారావుగారి అసంపూర్తివ్యాసం.

లిచ్చుటకూ, ఉపకరించును. ఆ అరలో యెదురుగుండా బంకిం చంద్రుడి పూర్ణ చిత్రముకద్దు. బంకించంద్రుడు వంగభాషా కావ్య ప్రపంచమునకు బ్రహ్మ అనిన్ని సాటిలేని కవిఅనిన్ని ఆదేశంలో పండితపామరుల నమ్మకం. ఈయన ముఖాన శాంతిమూ స్థైర్యమూ కనబడతవి.

బంగాళీలలో అనగా నాగరికులలో రెండురకముల మనుష్యులను కనిపెట్టాను. సుంద్రడనిముఖం, స్థూలకాయంవకటి. ఒంటిపేక కోలముఖం మరివకటి. చిన్నతనంలో బంగాళీపిల్లలు చాలా సుందరులుగా వుంటారు. గోటితో చిక్కితే పాలుకారు చెక్కిళ్ళు; విశాల నేత్రములూ తరుచు.

బంకిం కొంచము వొలంగా వుంటాడు. ఆయన పఠానకు యెడంవేపు ఛాంతముచు బంగాళీగద్యగా రాసిన ఒకకవి పఠం వున్నది. దానికి యెడంవేపు మైకేల్ మధుసూదన్ దత్తు, అలలు తీరిన కత్తిరిజుత్తు పాపిటదువ్వితా రచించిన "మేఘనాథబన్ధ" అను మహాకావ్యమును చేతబూని తన విశాలనేత్రములతో చూచెడి వారివేపు చూస్తూ పఠంలో కూచున్నాడు. బంగాళా కవుల పటములు బౌవుబజారు యిండియన్ ఆర్టుస్టూడియోలో అణాపరక కొకొక్కటి అమ్ముతవి. మధుసూదనుడి పెదవులలో చిన్నవవ్వొక్కటి దాగిఉంది. ఈయన నాతో మాట్లాడుతున్నట్టే కనిపిస్తాడు. ఆనాటి యింగిలీషుబారిష్టరులు వీరి విద్యకు జంకే వాగని "రీస్ అండ్ రయ్యత్" పత్రిక సంపాదకులు బాబూ జోగీశచంద్రదత్తుగారు నాతో చెప్పినారు. గ్రీకు లాటిన్లు సంస్కృత భాషను, ఫ్రెంచి జర్మను ఇవియేకాక తెలుగు అరవ ములను మైఖేలు నేర్చియుండిరట.

చదువుకునే రోజుల్లోనే వివాహము చేతునని తండ్రి సంకల్పించగా అందుకు అంగీకరించక కిరస్తానం అవలంబించి 1848 వ సంవత్సరములో కొందరు చెన్నపట్నపు సహాధ్యాయులతో కూడి చెన్నపట్నం వెళ్లాడు. అక్కడ జీవనం జరగడం కష్టమై పత్రికలకు రాసి కాలం వెళ్ళబుచ్చవలసి వచ్చింది. ఆ రోజుల్లోనే బైరన్ రీతిని "కాప్టివ్ లేడీ" అనెడి యింగ్లీషు కావ్యం రాయడం. ఇంగ్లీషున గ్రంథములు రాసి పేరు ప్రతిష్ఠలు సంపాదింతుమనే ఆనాటి బంగాళీ విద్వాంసులు ఆశించిరిగాని దేశభాషను తలపెట్టరయిరి.

మధుసూదనుడి మొదటి భార్య ఒక ఇండిగోప్లాంటరు కుమార్తె. భార్యాభర్తలకు సమరసపడెడి ఆమె విడాకులు పుచ్చుకున్నారు. తిరిగి మధుసూదనుడు వరించిన మరొక దొరసాని కష్టసుఖములలోను ప్రతిష్ఠఅప్రతిష్ఠలలోను ప్రేమతో కనిపెట్టి తిరిగినది. ఆమెకు సంతానం కలిగెను.

యెనిమిది సంవత్సరాలు చెన్నపట్నంలో వుండి కలకత్తా తిరిగివచ్చేసరికి పెళ్ళినాటి పెద్దపెళ్ళాం అంటుకాగింది.

*రవీంద్రకవి

కవిరాజైన రవీంద్రునికి బంగాళా చూపిన మిక్కుటప్రేమా, పౌరలేని భక్తీ, యేనాడే రాజెరుగును? ఆ మహాకవి భాషను యెత్తాడు. తలపుల నెత్తాడు. చెయ్యాల నెత్తాడు. కీర్తి వెన్నెలల దిక్కులు నింపాడు. అది తనకీర్తి అని వంగదేశము గుర్తెరిగినది. అతడు తన సిరియని గర్వించినది. దేవుడని పూజించినది.

చిత్పూర్ రోడ్డులో చిన్న సందొకటి మళ్ళితే యెదుట పోయి ప్రాకిళ్ళుచలె మూడు మేడలు కనపడతవి. అందులో మధ్యది, కలకాలమూ దేశచరిత్రములో వన్నెకెక్క వుండ గలదు. అది రవీంద్రునిది.

బ్రహ్మసమాజ మహోత్సవంరోజున, చీకట్లు కమ్మే వేళప్పుడు నేను వెళ్ళాను. గుమ్మందాటితే బ్రహ్మాండమైన అంగణం. ఆ అంగణం చుట్టూ ఉన్నతమైన యెత్తైటికల మేడ.

---

* అప్పారాయకవి, కలకత్తాలో రవీంద్రుని సందర్శించిన తరవాత కొంత తెలుగున మరికొంత ఆంగ్లమున తమ అభిప్రాయాలను వ్రాసివుంచారు. అనేకవిషయాలపై వారిరువురిమధ్య ఉత్తరప్రత్యుత్తరాలు జరుగుతూవుండేవని పెద్దలు చెబుతూవుంటారు. కాని అవి అన్నీ మనకు లభించలేదు. లభించిన వొక ఉత్తరాన్ని వున్నదున్నట్లు యిందులో ప్రకటిస్తున్నాము.

మేడల చూర్లంటి మెరుగు దీపాలు వెలుగుతుండినవి. అంగణ మంతా సామాజికులతో నిండివుండెను. చూడబోయిన మాబోట్లమూ, టాగూరు కుటుంబము వారూ, దక్షిణపు ప్రక్క మేడమీద నిలుచుంటిమి. మాకెదురుగా సారసను నాదుల పూజాభవనం వుండినది. లోపల దీపములు లేమిని, వెలుగుచీకట్లు పెనుగులాడుతున్న ఆ పూజామందిరంలో బ్రాహ్మసుందరులు ఆకులలోపండ్లవలెనూ, చదువుచీకట్ల మరుగున ముక్తికాంతవలెనూ, కానీ కానరాకవుండిరి.

అంగణంలో దక్షిణం వేపు సామాజికులకు యెదురుగా వొక మంటపం యేర్పరిచారు. ఆ మంటపంమీద ముందుకు రెండు యెర్రగాజు దీపపు చెట్లనడుమను రవీంద్రుడు, వొక పండితుడూ, ధోవతి అంగవస్త్రములతో కూచున్నారు. వారి యిరుప్రక్కలనూ వెనకనూ, సామాజికులలో పేరుపడ్డవారూ గాయకులూ కూచున్నారు. వారిలో పండిత శివనాథశాస్త్రి గారినీ, హేరంబ చంద్రమిత్రగారినీ పోల్చగలిగితిని.

నేను వెళ్ళేసరికి రవీంద్రులు మేఘగర్జనమును పోలిన కంఠంతో భగవంతుణ్ణి కొనియాడు తుండెను. సామాజికులకు జ్ఞానోపదేశము చేస్తుండెను. మధ్యమధ్యను రవీంద్రుడూ, గాయకులూ భక్తి పారవశ్యం పుట్టేటట్టు కీర్తనలను పాడుతూ వచ్చిరి.

అప్పుడప్పుడు మెరుపుదీపాలు గప్పుగప్పున ఆరి వెలుగుతూ వచ్చినవి. అలా ఆరినప్పుడు భవనంమీద రాలిన చీకటి యొక్క రెక్కలమీద భగవంతుడు సన్నిహితుడయినట్టు మనస్సుకు తోచేది. కాదా ? చీకటే వెలుతురు. మరుపే జ్ఞానము.

చిన్ననాటిమాటయేమో యిప్పుడు రవీంద్రుడు ఉత్కృష్టమైన బతుకు బతుకుతున్నాడు. శాంతుడు; భక్తుడు; దయాపరుడు; పరోపకారమే బతుకునకు వినియోగమని నమ్మినవాడు; మంచివాడు. ఇట్టి మహాత్ములు వుండబట్టే బంగాళాజాగావన్నె కెక్కింది.

బ్రహ్మమతం బంగాళాకు చాలా మేలుచేసింది. కొందరికైనా స్త్రీలకు చెరవొదల్చింది. బంగాళాకూ, సీమకూ బాటవేసింది. ఆ సుందరులు దీపమువలె దేశమునకు వెలుతురునిస్తున్నారు. ఆ బాటను సీమనుండి నాగరికత ఆ దేశానకు దిగబడ్డది.

రవీంద్రుని వాఙ్మాధుర్యంను క్రోలిక్రోలి ఉత్సవం ముగిసేవరకూవుంటే, తోడిదొక్కిడి లావగుననియెంచి, నా మిత్రులను వీడ్కొని చిత్పూరు రోడ్డుకు వచ్చితిని. అక్కడ అంతకంటె తొడదొక్కిడి కానవచ్చింది. ఆనోజు మాఘపంచమి. బంగాళీలు సరస్వతిపూజచేస్తారు. రాత్రి ఉత్సవంలో సరస్వతీ ప్రతిమల్ని ఊరేగిస్తారు. ఆ పట్నంలో సామంతులు యినకపాతర. ప్రతిసామంతుడు తన యింట సరస్వతిని నిలిపి పూజిస్తాడు. ముచ్చిపనితో ధగధగలాడే వాహనాలతోటి, రథాలతోటి, జనప్రవాహం, ఆ వీధిలో అడ్డు కలిగిన నీటి ప్రవాహంవలె పొంగి వెనకాడుతూ కొంత సాగుతూ, యెడతెగక కనబడినది.

ఉపాధికల ప్రతి బంగాళీ యింట్లోనూ, మొదటి అంగణంలో రమ్యమైన పూజా మందిరం వుంటుంది. కాళీ, సరస్వతీ మొదలైన దేవతల వుత్సవములు ఆ మందిరంలో విశేషమైన

వైభవంతో చేస్తారు. ఆ పూజలు ఆబాలవృద్ధులకు, స్త్రీ పురుషులకు ఇంటిలిపాదికీ పనులు కల్పిస్తవి. మందిరమును అలంకరించడం, పూజాద్రవ్యములను సమకూర్చడం, స్త్రీ బాలుల వేడుక. ఈరీతిని ఇంటిలిపాదీ కలసిచేసే పూజలు మన దేశంలో తక్కువ. నలుగురికి వినబడే దేవతార్చనగంట వక్కటే కొన్నియిళ్ళలో మిగిలింది. అదయినా దేవుణ్ణి జ్ఞాపకంచెయ్యాదు. భోజనపు గంట అయింది. మిగిలిన ఇళ్ళలో ఆ గంట మేజాబల్ల మీాద యెక్కింది.

*　　　*　　　*

1912 వ సంవత్సరం, డిసెంబరు నెల, రెండవ తేదీని కలకత్తాలో రవీంద్రుణ్ణి చూశాను. ఆయన ఒక పెద్ద టేబిల్ ముందు కూర్చునివున్నారు. గది అలంకరణతో వస్తుసామగ్రితో ఏమంత తీర్చిదిద్దినట్టులేదు. భవంతి మొదటి అంతస్తులో పశ్చిమ దిశెగా వుంది ఆయన గది. రవీంద్రుడి కుడిభాగాన యువకు డొకడు ఆసీనుడయి వున్నాడు.

టాగూరు సౌమ్యస్వభావి. మాటపొందిక మహామెత్తన. నాజూకైన ముఖ లక్షణాలు. తేటగా, సుస్మితంగా నవ్వుతారు. మాటలాడేటపుడు పురుషత్వం తొణకిసలాడుతుంది. ఒక విధమైన ప్రశాంత మనోనిశ్చయం ప్రస్ఫుటమౌతుంది. మన వీరేశలింగం పంతులు గారి మనఃప్రవృత్తికిది పూర్తిగా విరుద్ధం. ఆయనవలె, రవీంద్రుడు గడబిడగా మాట్లాడరు. సంభాషిస్తున్నప్పుడు సజీవత్వం వెల్లడి అవుతుంది. అయితే, ఆయన ప్రార్థన చేస్తున్నప్పుడు, ప్రవచిస్తున్నపుడుకంఠం సంగీత శ్రావ్యంగా వుంటుంది. వినసొంపైన గొంతుక రవీంద్రునిది!

బెంగాల్‌లో, నాటక రచన నీరసావస్థలో వుందని ఆయన అభిప్రాయం. షేక్స్పియర్‌నో, లేదా మరొక ప్రఖ్యాత ఆంగ్ల నాటక రచయితనో, వంగదేశ కవులు అనుసరిస్తున్నారని చెప్పలేం; కొంతమంది రచయితలుమాత్రం, పాశ్చాత్యసాహితీ పరులతో సంపర్కం పెట్టుకుంటున్నారు. కాని వారి రచనా ప్రభావం, వీరి నాటకాలను సోకడం లేదు. రంగభూమి శిథిలావస్థలో వుంది. ప్రేక్షకులను ఆకర్షించడానికై యథేచ్ఛగా పాటలను పదాలను నాటకాలలో తెచ్చిపెడుతున్నారు. మొదట ఈ నాటకాలు చారిత్రక యితివృత్త జనితాలు. వీటిలో చాలామటుకు రాజపుత్ర కథలతో నిండినవే. ఇప్పుడిప్పుడు పౌరాణిక గాథలలోనికి దిగజారిపోయాయి.

గేయ కవిత్వంలో బెంగాల్ ముందంజ వేసింది. రవీంద్రుడు వాడే భాష వ్యవహారికమే. అంటే అందరూ మాట్లాడుకొనే భాష. ప్రామాణిక గ్రంథప్రయోగాలకు విరుద్ధమైన భాష. వ్యాకరణసూత్రాలు కాదంటూ, ఈరకమైన బెంగాలీ భాషను ప్రయోగిస్తాడని ఆయనను పండితులునిందిస్తారు.

ఇప్పుడు మద్రాసు యూనివర్సిటీ గ్రాంథిక భాషను సంరక్షించాలని చేస్తున్న ప్రయత్నమే, నాడు కలకత్తా విశ్వవిద్యాలయమూ చేసింది.

కలకత్తాలో జనులు మాట్లాడుకునే భాషలో తప్పిస్తే, ఇంకొక భాషలో మనకు వ్యాకరణగ్రంథం ఎక్కడ లభిస్తుంది?

"తెచ్చకొరితెచ్చె" అనే పద ప్రయోగముమీద రవీంద్రునికీ, నాకూ సంభాషణ జరిగింది. ఆయన కొద్దిసేపాలో

చించి, పూర్వకవుల ప్రయోగాలలో వుందని చెప్పారు. "తె" అనేది జానపదుల భాషలో కనిపిస్తున్నదని నేను సూచించాను.

ఆంగ్ల సారస్వత బోధనా పద్ధతులు చాలా లోప భూయిష్టంగా వున్నాయని వారి అభిప్రాయం. ఆంగ్ల సాహిత్యంపై హెన్రీమోర్లే యిచ్చిన ఉపన్యాసాలను, రవీంద్రుడు ఎంతో ఆహ్లాదంతో విన్నారు. విద్యార్థులకు పరీక్షలు చాలా అవశ్యకాలని వారి మతం.

సిస్టర్ నివేదిత ఆయన కథలను కొన్నింటిని అనువదించింది. కాని ఆమె చనిపోయిన తరువాత, ఆ ప్రాత ప్రతులు కనిపించలేదు.

'మైకేల్'ను రవీంద్రుడు అనుసరించారు. ఆయన గీతంలోని పాదాలు ఏ పాదానికాపాదం అంతంకావు. ప్రయోగాలనూ, వ్యాకరణ నియమాలనూ, కాలదన్ని సరికొత్తవి శబ్ద రూపాలను కల్పించినా, ఆయన సృష్టించిన 'శబ్దాలు' చలామణిలోకి రాలేదు. అందుచేత మన వెనకాల ఒకటిప్పణి వుంటేకాని, కావ్యం అర్థంకాదు. భాష బలిఅయిపోతున్నా సరే, ఆయన "మైకేల్" అనే కావ్యం శబ్దాలంకారాలనే దృష్టిలో పెట్టుకుంది. ఈ విషయాన్ని నేను రవీంద్రునికి సూచించాను.

రవీంద్రుని కొక పాఠశాల వుంది. ఆ స్కూలులో తనకుతానై సహాయం చేసుకోవడ మెలాగో చెబుతూ, ఆయన ఉపజ్ఞావంతమైన విద్యను ప్రసాదిస్తూ వుంటారు. మెట్రిక్యులేషను, విశ్వవిద్యాలయ పరీక్షలకు కూర్చునే విద్యార్థులు ఎన్నెన్నో విషయాలను అధ్యయనం చేయవలసి వుంటుంది.

తనప్రక్కనే కూర్చున్న యువకుణ్ణి "కావ్యభాష"పై ఒక వ్యాసం వ్రాయమని రవీంద్రుడు ఆదేశించారు.

అరుణాస్పదమనే నగరాన్ని వర్ణిస్తూ పెద్దనగారు "అచటఁ బుట్టిన చిగురు గొమ్మైనఁ జేవ" అన్నారు. అదేవిధంగా కలకత్తా పట్టణంలో చిట్టచివరకి దోమలుసైతం పొలిటీషియన్సే!

బంకించంద్రుని నవలారచన

నూరు సంవత్సరముల క్రిందట బంగాళీ విద్వాంసులు, బంగాళీ భాషలో వ్యాకరణముగాని, నిఘంటువుగాని, లేకుండుట గని, గత యాభై, అరవై ఏళ్ళలో బంగాళీవాడుక భాషనుండి ఒక సులభమైన గ్రాంధిక భాషను కల్పించుకొని, లోకములో యెన్నికకెక్కిన గ్రంథప్రపంచమును కల్పించిరి. ప్రక్కనున్నవారిని చూచి నేర్చుకొను నేర్పయినను మనకు లేదాయెను. ఇకనైనను మనలో బుద్ధిమంతులు బంగాళీబాష నేర్చి దానగల మంచిని తెనుగునకు కూర్తురుగాక.

"ప్రఫుల్ల" నవలను శ్రీ సుబ్బారావుగారు ఇంగ్లీషు నుండియో కన్నడము నుండియో తెనిగించిరని నా జ్ఞాపకము. మన తెనుగుదేశమునకెంత దురవస్థ! బంగాళీ గ్రంథములు చదువనేర్చిన కవి మనలో నొక్కడును లేడుగదా!

"ప్రఫుల్ల" నవలయందలి కథయొక్క గుణదోషములు బంకించంద్రులవి. కీర్తిశేషులైన వారి తప్పులెన్నినను చిక్కు తెలగబోదు. బతికివున్న కవులకు శ్రాద్ధము పెట్టడము, చచ్చిన వారికి వర్ధంతులు చేయడము, యీనాడు మనవారి కలవాటైన పద్ధతి. ఈ పద్ధతి తలకిందులు చెయ్యడమువల్ల భాషకు కొంత మేలుకూడునని నా అభిప్రాయము.

బంకిముల కథలు తెనుగైనవి, నాయెదట మూడున్నవి. శ్రీ సుబ్బారావుగారి ప్రఫుల్ల యొకటి; శ్రీ ఓ. వై. దొరసామయ్యగారు కన్నడము నుంచి తెనిగించిన ఆనందమఠమొకటి; వారే, ఆంధ్రీకరించిన కపాలకుండలము యొకటి. ఇంతకు మున్నింగ్లీషున బంకిములకథలనే రెండు మూడు చదివియుంటిని.

"ప్రఫుల్ల"ను ఒకరివెనుకొకరు ఆడపిల్లలీ గ్రంథమును చదువుచున్నారు. ఈమాట వొక్కటియే దీని విలువను తెల్ప జాలును. బంకిము వ్రాసినట్లే తాము తెనిగించితిమని శ్రీ సుబ్బారావుగారు వ్రాసిరిగాని, కొన్నిచోట్ల ఆంధ్రలోకోక్తులును, లోకోక్తులవంటి ఆంధ్రపద్యములును వీరి తెలుగులో కానవచ్చుచున్నవి. ఇదిగాక బంకిముల రచనామార్గమునకు పొందిన వర్ణనాంశముల పెంచుటకూడ, కొన్నిచోట్ల కలదు.

సుబ్బారావుగారిశైలి చిన్నయ్యసూరిగా రేర్పరిచిన త్రోవనున్నది. ఆ శైలిని వీరిరచన మిక్కిలి రసవంతముగా నున్నది. అసమానమే అనవచ్చును. 45 వ పుటలో "ప్రఫుల్లముఖ దిగ్భ్రమముజెంది" అని ఆరంభమైన వాక్యకదంబమును చదివిన, శ్రీ సుబ్బారావుగారి రచనా సామర్థ్యము తెలియును. వీరి శయిలిలో రెండు దోషములు నాకు కనపడ్డవి. అనవసరమైన సంస్కృత శబ్దములును, వాడుకలోలేని తెనుగు మాటలును గ్రంథమందు నిండియున్నవి. సంస్కృత వ్యాకరణమును నేర్చకుండా పాత గ్రాంధిక శయిలిలో వ్రాయుచూనువారికి కలుగు స్ఖాలిత్యములు శ్రీ సుబ్బారావుగారికికూడ కలిగినవి. మొదట అధ్యాయములసంఖ్య వీరు సంస్కృత పదముల నిచ్చిరి. అందు షష్టమాధ్యాయము, చతుర్దశమా

ధ్యాయము, ఏకాదశమాధ్యాయమను ప్రయోగములు దొర్లి నవి. అది తెలిసికానోపును. రెండవభాగములో అధ్యాయముల సంఖ్య తెనుగుపదముల నిచ్చియు, అందులో సప్తమాధ్యాయమునకు మాత్రము తత్సమము వుంచిరి. వీరు కొన్ని చోట్ల వాడుకలోనున్న తత్సమదేశశబ్దముల విడిచి అంతరించిన తద్భవశబ్దములను వ్రాసియున్నారు.

రెండవ దోషము: అక్కడక్కడ అనుప్రాసమును వోత్తుగా తగిలించుట (అ) "ఇంక నేమేమింబెట్టుకో, తిట్టుకో; భూషించుకో, దూషించుకో (ఆ) కెంపు పెంపుగల కెంపు సొంపునింపు నధరంబు, కుందములయందము డిందుపడం జేయు ద్విజాలియు (ఇ) ఉత్తరుణీతరుణుల మనముల గలిగిన దలపులు వలపుల పొలుపులు దెలుపవశమగునె (ఈ) పెచ్చు పెరిగి విచ్చలవిడి పచ్చవిల్తు ఒచ్చములేక.

ఇప్పుడు మన పత్రికలలో రెండు విమర్శనమార్గములు కనబడుతున్నవి. ఇష్టులైన కవులను పొగిడి వారి గ్రంథములందు తప్పులెన్నక పోవడము, అయిష్టులగు కవుల గ్రంథములయందు వున్నవి లేనివి తప్పులే యెన్ని గుణములను మరుగుపరచడము. ఇంతకన్న భాషకు కీడువుండబోదు. తప్పులని నాకు తోచినవి కనపరచినందుకు శ్రీ సుబ్బారావుగారు నన్ను క్షమింతురుగాక.

తెలుగునవున్న బంకిముల మూడు గ్రంథములు, ఇంగ్లీషులో "రొమాన్సు" అను జాతిలో చేరును. దేశకాలమును బట్టి జరగరాని సంగతులు జరగతగిన సంగతులు వుంటవి. జరగదగిన సంగతులను వర్ణించునది ఉత్కృష్టకథ. జరగనేరని సంగతులలో నిండివున్నది రొమాన్సు. అందులోను అంతరులు

కలవు. బంకిముల రొమాన్సులు యింగ్లీషు 'నవలి' యగు 'స్కాట్' తోవను కొంతవరకు అనుసరించిపోవును. దేశ కాల భేదములను మన్నించక స్కాటు నవలలోని కొన్ని అంశములను బంకిములు తమ నవలలో చేర్చిరి. సీమలో మొదటి రిచర్డు అను రాజుకాలమున రాబిన్‌హుడ్ అను బందిపోట్ల మొనగాడొకడుండెను. వానికి స్కాటు గుణసంపత్తిని కల్పించెను. ఇది స్కాటునందే కావ్యదోషమై వుండెను. రాబిన్ హుడ్‌నకు ప్రతిగా, బంకిములు ప్రఫుల్లలో, భవానీఠాకూరనువాని నమర్చియున్నారు. ఈ భవానీఠాకూరు దొంగల మోసగాడైనను శౌర్యౌదార్య దేశాభిమానాది గుణసముద్రుడు; "సంపూర్ణధిషణాధురంధరుడు" ఆనందమఠములో కూడా గుణసంపత్తికల బందిపోట్లు కలరు. సన్యాసుల దేశాభిమానము యింతంతకాదు. అట్టి బందిపోట్లును, యిట్టి సన్యాసులును, మనసుకల్పించిన మాయాప్రపంచములోనే వుందురు గాని లోకములోవుండి వుండలేరు. దేశోద్ధరణమునకు భవాని ఠాకూరునకు దొరికిన సాధనము ప్రఫుల్లముఖియను, ఒక మగడు విడనాడిన పేద బ్రాహ్మణస్త్రీ. రూపసి; బుద్ధిమంతురాలు. అడవిపట్టి పోవుచుండగా ఆమెకు నట్టడివిని వొకి గాజుయిల్లు కానవచ్చెను. ఆ యిల్లు అంతటను అద్దములు కూర్చి కట్టిరిగాని అడవి ఆ అద్దములయందు ప్రతిఫలించి అంతా యేక అడవిగా కనపడునట! ప్రఫుల్లముఖి ముఖము అద్దములో ప్రతిఫలించగా అది అద్దమని యామె పోల్చుకొనె నట. ఆ అద్దపుటింటికింద నొక నేలమాన్యములోలెక్కలేని ధనరాసులు పడియుండెను. ఆ ధనముతో సైన్యమునుకూర్చు

కొని భవానితాకూరు, ప్రఫుల్లముఖికి రాణి పదవినిచ్చి పట్టాభిషేకము చేసెను. చెప్పన్న విద్యలు ఆమె అవలీలగా నేర్చెను. ప్రముఫుల్లముఖి నేర్చిన శాస్త్రములు కళలపట్టీ 69-70 పుటలో నీయబడినది. ప్రఫుల్లముఖి గారడివాడు అరగడియలోపుట్టించి, పూపించి, కాపించిన మామిడిని పోలియున్నది. ఇట్టి అసంబద్ధమును బంకిములు కల్పింతురాయని నాకు శంకకద్దు.

ప్రఫుల్లముఖిని అత్తవారు విడనాడుటకు కారణము పొందుకగా కానరాదు. "ప్రఫుల్ల తల్లి ధనహీనురాలై నను గొప్పవారితోడి సంబంధము కలిగెనని వారితో తులతూగు ప్రయత్నంబున తన సర్వస్వమును వమ్ముచేసెను. ఒకనాడూరు బంతిపెట్టినపుడు తమకు మనస్సుదీర భక్ష్య, భోజ్య, లేహ్య, చోష్యపానీయంబులెల్ల సమకూర్చదాయెననుచు నాయూరిలోని నెందుకు గొఅగాని దుష్టులు కొందరు భోజనమధ్యమున లేచి పోయిరి. ఆ యవమానమునకుగినుకయొదవ ప్రఫుల్లముఖి తల్లి వారిని నిందించెను. అందుల కాగ్రహముగ మగల నామెపై బగబూని యా తిండిబోతులు గలసి యాలోచించుకొని హరవల్లభుడు తన చుట్టములతోడం గూర్చుండియుండ, నాయూరిలోని వారెవరు లేకుండ జూచుకొని, వారొకరొకరుగ సభలోన గూర్చుండిరి. అందొకడు హరవల్లభుడు విను చుండ "ఆహా! యేమి సంబంధము!" అనుచు దనలోదాను గొణిగెను. ఆ మాటకు దత్తరపడి "ఏమేమ"నుచు హరవల్లభుడు ఆతురత నడుగ "మాకెందుకండీ? ఎవరెట్లు పోయిన నేమ"నియెను. అందులకు మరింత మనంబున నొందురుగ హరవల్లభుడు వేడుకొలుగనడుగ "ఏమోనండి, కులభ్రష్టు

లట !" అనుచు జవాలున లేచిపోయెను. అంత విషాదకలిత చేతస్కుండై హరవల్లభుడప్పుడే సభలో ప్రవేశించిన మరియొకని నాయూరివాని నత్యాతురతతో "నే జేసిన సంబంధము మంచిదికాదా ?" అని అడిగెను. "కుట్రలో జేరినవాడ గుటంజేసి యా దుష్టుడు పెదవి విఱుచుచు నూరకుండెను" ఇది 7వ పుటలోనిది.

ఇటులనే మరికొందరు గ్రామస్థులు అనుమానమును బలపరుతురు. అంతట హరవల్లభుడు తనకుకూడ లోకము కులభ్రష్టత్వమాపాదించునేమోయని భీతిల్లి తనవారి నెల్ల బిలిచి స్థితిగతులను వివరించి చెప్పి "యీ యూరికి మనము వచ్చిన సంగతిని గుఱించిగాని, మనము చేసిన సంబంధ విషయమైగాని యెవరితోడను మాటలాడకుండ భద్రముగా నుండుడు. మన గ్రామమున నెవ్వరికైన నీ మానహీనమగు వృత్తాంతము దెలియవచ్చునేని, మనకు జేటుమూడును కావున, నత్యంత జాగ్రత్తతోడ రహస్యమునుగాపాడు" డనుచు నొక్కిచెప్పి యా రేయి యెవరికిని దెలియకుండ మూటలనుగట్టుకొని సందడిగాకుండ పయనమై తెల్లవారకమునుపే యిల్లు చేరెను. ఈ చరిత్రము, చిన్నపిల్లలు చెప్పుకొను కాళ్లూ చేతులూ లేని కథలను బోలియున్నది. మామగారు ధనవంతుడట. పరమలోభ్యుడు. మొదట కులగోత్రములు తెలుసుకొనకనే వివాహమును నిశ్చయించెనో ? కులగోత్రము లెరుగకనే, తన ఆప్తబంధువులు సమ్మతించిరో ? అప్పుడు సభలో నుండిన బంధువులలో మొదట సంబంధము కుదిర్చిన రాయబారు లేమయిరి ? గ్రామమునందలి పెద్ద లిట్టి దుర్నయము

లకు దిగియుండరుగదా! మామగారు వారి నడిగి నిజము తెలిసికొనకనే, కులభ్రష్టులని నిశ్చయించెనో? యిందరు బ్రాహ్మణులు భ్రష్టుల యింట యెటుల భుజించి యుందురను శంక పొడమలేదో? నమ్మె. పోనిండు. సంబంధము జరిగిన మాట దాచుటెట్లు? తరలిపోయినపుడు లోకమెల్ల నెరిగి యుండలేదా? అందరు బంధువుల నోళ్లు కట్టుబడునని మామగారెట్లు నమ్మిరి? ప్రఫుల్లముఖి భ్రష్టయైన, తాను కూడ భ్రష్టయెనే? అదిఅటుండ ప్రఫుల్ల కుటుంబమునకె భ్రష్టత యెటులవచ్చెనో గ్రంథకర్త చెప్పలేదు. రైలు బయలుదేరి తెల్ల వారకమునుపే యిల్లుచేరినంత దగ్గరనుండెనుమామగారి యిల్లు! ప్రఫుల్లముఖి శైశవవృత్తాంతముగాని, ఆమె కుటుంబముయొక్క పూర్వవృత్తాంతముగాని, యీాయబడి యుండలేదు. నాయిక యెవరినడుమ యెటుల పెరిగెనో తెలియక, ఆమెను తెలియ నేరము. చిత్రరచనాకళలో సెటింగ్ అని ఇంగ్లీషువారనునది, ప్రఫుల్లముఖికి లేదు. సెటింగ్ అనగా ఒక ప్రతిమ యేవస్తు జాలము నడుమ నిలిచియుండునో అట్టి వస్తుప్రపంచము. సెటింగ్ అను మాటకు తెనుగుభాషయందు పర్యంతప్రపంచమని వాడుకుము. ఈజాతి నవలలు ఉత్కృష్టమైనవి కావు. లోకములో నున్నట్టె వ్రాయవలెనని నా అభిప్రాయముకాదు. యేది యెలా వుంటే బాగుండునో అలా భావించుట అను లోకోత్తర కల్పన లుండక, లోకోత్తరమైన రచనలుండ నేరవు. దీనినే ఇంగ్లీషు వారు ఐడియల్ అని అందురు. గాని మనుష్యజాతముయొక్క మనోధర్మములను, వస్తుతత్వము ననుసరించి కథ నడుపవలెను. కళ్లెమువదలి, చిత్తమును పరుగిడవిచ్చిన నవలలు జ్ఞానదాయక ములు కానేరవు.

వాడుకభాషలు : గ్రామ్యము

అత్తగారూ కోడలూ విషయమై ఒకసామెతకద్దు. రసావేశం మిక్కుటమైతే గద్యాలతూగుఆగక, మాటలు పాటలుగా పరిణమిస్తాయి. గ్రామ్యానికి అలిగి, కసితీరక కొందరు మహాకవులు ఛందోబద్ధంగా తొమ్మిదో అష్టం పారాయణ చేస్తారు. వారికి పై సామెత వర్తిస్తుందేమో అనుకుంటాను.

శ్రీరాముల సచ్చిదానందశాస్త్రిగారు ఆరుపద్యము లనే మహాస్త్రములను గ్రామ్యావలంబకులైన "కూళలపై" కృష్ణాపత్రిక ముఖమున ప్రయోగించినారు. ఆనాడు శ్రీరాములవారి బాణములు శత్రువులకుకొట్టి తిరిగి శ్రీరాములవారి చేతికి వచ్చేవట ! యీనాడు శ్రీరాములవారైన సచ్చిదానంద శాస్త్రిలుగారి బాణములకుకూడా ఆధర్మం పట్టింది. ఒక విశేషంతో, అనగా వెయ్యగానే వెనక్కి తిరుగుతాయి. శత్రువును ముట్టవు.

ఈలెంపకొడితే ఆ లెంప చూపమన్నాడు మహానుభావుడైన యేసు. తనలెంప తానే వాయించుకోవడం అంతకంటె గొప్పప్రజ్ఞ కాదు? అంత శ్శత్రువులను అణగ్గొట్టడం అన్నమాట. ఆపనే సచ్చిదానందశాస్త్రిలుగారు చేసినట్టు కానవ

వస్తుంది. వెనకటికి కొక మహానుభావుడు "దూర్వాలంటే యేమిటో అనుకొని తిరిగి చచ్చాను, గరిగ్గట్రా?" అన్నా డట! గ్రామ్యమంటే యెక్కడో కోస్తాను వుందనుకొని, సచ్చిదానంద శాస్త్రిలుగారు కత్తులూ కటార్లూ నూరారు. ఆ దూర్వాలన్నవి, వారిపద్యాల్లోనే యెటుచూచినా నవనవలాడుతూ నవ్వుతూ వుంటైను. దగ్గిరవస్తువును నరుడు నరకుకొనడు.

నన్నయభట్టు ఆంధ్రశబ్ద చింతామణి సూత్రములు, అహోబలీయము, అప్పకవీయము మొదలైన గ్రంథములు చదివిగాని, తెలుగుకావ్యములు రాయకూడదని శాస్త్రిలుగారి అభిప్రాయము.

ఉ॥ నన్నయభట్టు సూత్రముల నాలుకచే బలుకంగ మానియే
యెన్న నహోబలీయమును నించుక నైనను చేతముట్టకే
కన్నుల చేతనైన నిక గాంచక నప్పకవీయమాదియౌ
వన్నెలుగల్గు గ్రంథముల వ్రాయగవచ్చునుగావ్యజాలముల్

లక్షణగ్రంథముల పేరెత్తిన పద్యంలోనైనా, శాస్త్రిలుగారు లక్షణం ఇంచుక పాటించినారుకారు. కడంపద్యములు కనిమీరివున్నవి. ఒకజాతి గ్రామ్యమైనా తప్పిపోకుండా వెతికి వెతికి పట్టితెచ్చి వాటిని ఛందోబద్ధంగా బంధించి శాస్త్రులుగారు తమపద్యాలనుగొప్ప "గ్రామ్యప్రదర్శనాగారముగా" చేసినారు. అందుచేతనే గాబోలు "గ్రామ్యపద ప్రయోగమ"నే శీర్షిక నెత్తిరి.

పద్యాలంతటనూ చీకటిరాత్రిలో చుక్కలవలె గ్రామ్యములు మెరుగుతుండగా, కృష్ణాపత్రిక కానకపోవడం ఆశ్చర్యం.

ఆ పద్యాలనుమెచ్చి, యెత్తి అచ్చొత్తిన శశిలేఖ కానక పోయిన కానకపోవునుగాక!

ఆశ్చర్యమేలా? ప్రాచీనుల తెనుగులక్షణం కోరి చదివే మనుషులు కొంచెం. చదివి తెలుసుకున్నవారు మరికొంచం. వొంటబట్టినవాళ్ళు మిక్కిలీకొంచం. వొంటబట్టిన పండితులు కూడా, కలంచేతపడితే దూడలు దొర్లుతాయి. బ్రహ్మశ్రీ వేదం వెంకటరాయశాస్త్రిగారు, మహామహోపాధ్యాయ బిరుదాంకితులైన శ్రీ కొక్కొండ వెంకటరత్నం పంతులుగారి ప్రసన్న రాఘవమును విమర్శించి, విమర్శించి, మహామహోపాధ్యాయులవారికి లక్షణజ్ఞానం యించుమించు శూన్యమని సిద్ధాంతీకరించారు. ప్రమాణంచూపనిదే శాస్త్రులుగారు మాటాడరు. అవతారికను యీ మాటలతో ఉపక్రమించారు:

"ఈకాలములో ఆంధ్రభాషలో ప్రబంధములు పెచ్చు పెరుఁగుచున్నవికదా. వానిలో అనేకములవలన భాష కడుంజెట్ట కలుగు చుంటంగాంచి, ఏదేని నొక గ్రంథ మాధారముగా నీ చెరుపునెల్ల విద్యార్థి జనోపయోగమునకై భాషారక్షకై వెల్లడిసేయ దలంపుగొన్నవాడనై ..."

"మహాగజాఃపలాయంతే మశకానాంతు కాకథా?"— ఇన్నిలక్షణ గ్రంథాలు చదివి రెండు వార్తాపత్రికలవల్ల మెప్పుగొన్న సచ్చిదానంద శాస్త్రులుగారికే నాలుగుపద్యాల్లో వలభై చోట్ల కాలుజారినప్పుడు, యిక పసిపిల్లలగతి యేమిటి? యీలక్షణమును స్కూలుపిల్లలు నేర్చగలరనుట వెఱ్ఱిభ్రమ కాదా? నేర్చమనడం ఉట్టిగట్టుకుని స్వర్గానికి యెగరమనడం కాదా?

ఓంప్రథమం అని పల్లెకూటముల అయ్యవార్లకి లక్షణం పొంతే తెలియను. యిస్కూళ్ళలో తెలుగు మేష్టర్లకు వచ్చీ రావడం. యింగ్లీషు మేష్టర్లకు రానేరాదు. కాలేజీ పండితులు మాట సరే యేమీ చెప్పడానికి తగం. గాని మనకి శ్రమ లేకుండా వారిలోవారే "వీరికి లక్షణం తెలియదని" వారూ, "వారికి లక్షణం తెలియదని" వీరూ, తీర్పులురాసి అచ్చువేసి వుంచారు.

మా చిన్నతనంలో శ్రీ కొక్కొండ వెంకటరత్నం పంతులుగారు ప్రెసిడెన్సీ కాలేజీలో పండితులుగావుండి, ఆంధ్ర భాషా సంజీవని అనే పత్రికను ప్రచురించేవారు. రాజమహేంద్ర వరంలోవుండి శ్రీ వీరేశలింగం పంతులుగారు వివేకవర్ధనిని ప్రచు రించేవారు. కొంతకాలానికి వీరున్నూ కాలేజీ పండితులైనారు. యిద్దరూ ఆరితేరిన గ్రంథకర్తలు. యూనివర్సిటీ పరీక్షకులు. వారిని మెచ్చి గవర్నమెంటువారు మహామహోపాధ్యాయులను చేసిరి. వీరిని మెచ్చి రావుబహద్దరులను చేసిరి. ఆనాడు తెనుగు భాషలకు వీరిద్దరును పట్టభద్రులై యుండేవారు. గాని వీరికి లక్షణం రాదని వారూ, వారికి లక్షణం రాదని వీరూ, గజకచ్ఛ పములవలె పోరాడేవారు. ఇదే దేవాసురయుద్ధం అనుకునే వాళ్ళం.

వారు విరమించి చాలాకాలమైంది. గాని యే ముహూ ర్తాన పోరుతలపెట్టిరోగాని ఆ యుద్ధరంగంమట్టుకు యెన్నడూ చల్లారలేదు. కవులు లావైనారు. కొట్లాటలు లావైనాయి. చరిత్ర పునరావృత మవుతున్నది. నలుదిక్కులా జయభేరీలు

మోగుతున్నాయి. యేమని? బిరుదులు గట్టిన పండితకవులకు తెలుగు లక్షణంరాదు, రాదు, రాదని.

పదాతుల మాటా, మూటలు మోసేవాళ్ళ మాటా చెప్పేదేమిటి !

సంస్కర్తల ఉద్యమముల మూలంగా తెనుగు లక్షణం మట్టిగలిసి పోతున్నదని యెలుగెత్తే మహానుభావులలో లక్షణం బాగా తెలియనివాళ్లూ, లక్షణానుసారంగా రాయలేనివాళ్ళే మెండు. ఒక తోవా తెన్నూ లేకుండా, యెవడికి తోచిన రీతిని వాడు తెనుగు లక్షణం అడుగడుగునా పడగొడుతూ, గొప్ప కోసం సంస్కృతం మాటలు ప్రయోగించి, కృత్తద్ధితల రూపుమాపి, లింగవ్యత్యయముచేసి, శబ్దౌచిత్యమును చెడగొట్టి లోకంలో యెన్నడూ, యేదేశం యెరగని, దౌర్భాగ్యపు భాషను రాస్తూ అది తలుచుకు ఆనందిస్తున్నారు. మనుష్యులకు బుద్ధులు లేవా? కళ్ళులేవా? ఇన్నివిధాల గ్రాంధిక భాష తగలబడుతూవుంటే, యీ ఉపద్రవమును తొలగించ ప్రయత్నించక, వాడుక భాష రాసినందువల్ల యేమో తెనుగునకు చేటు వచ్చునని వగలబోగులుతారేమి? మనలో నాగరికులు వాడుకునే భాషా ఉత్తరాల్లో రాసుకొనే భాషా, చెడ్డవా? యీ మహానియులు రాసేభాష మంచిదా? అయితే లక్షణము పట్టుబడనివారు గ్రాంధికభాషను యేల రాయబూనుతారు? మీదిమిక్కిలి పద్యరచన యేల తలపెడతారు? అని అడగగలరు.

సచ్చిదానందశాస్త్రిగారి పద్యములు కొంచెం పరీక్షిస్తే ఈ శంకలకు సమాధానం తేలవచ్చును.

ప్రతిభ భగవంతుడు యివ్వాలి. కావ్యగుణాలు, పూని నేర్చి విసుగక రాసి, మంచి కావ్యములు యెడతెగక చదివి సాధించవలె. అట్టి శ్రమ కోరని సులభసాధ్యములు రెండు మూడున్నాయి. ఛందస్సు వొకటి. గణాలు సరిపెడితే ఒక మోస్తరు లయ కుదురుతుంది. కడంవి నిఘంటువుల్లోమాటలూ, వ్యాకరణాల్లో ప్రత్యయాలూను. ఇవి వాడుకభాషలో లేక పోవడంచేత ఒక విలక్షణ ధ్వనిని కొలుపుతాయి. అంతటితో ఆనందించేవారు అనేకులు గంగిరెద్దుమీది గుడ్డపాతలవలె యివి లోపల పసను కమ్ముతవి.

రసం ఆక్టేలేని తలపులకు గద్యరచన తెగి వుంటుంది. రసం చాలనిచోట పద్యరచనవిరసం. అందుకుతోడు తలపులు తక్కువైతే వృత్తాలు నిండడంకోసం గంగిరెద్దు గుడ్డలు మెట్లుగా పడవలె. ఆ గుడ్డలనైనా అందంగా అమర్చడం చేత కాకుంటే మాటలుమాసి, అన్వయంచెడి, పద్యాలు టొంకరనడకలు నడిచి కవిత్వం కపిత్వం అవుతుంది.

పెద్దకవులకే పొల్లుమాటలులేకుండా వొరగని చంపక మాలలకు ఉత్పలమాలలకూ తలపెడితే అంత్యగురువు లభించు టకుగాను ఏకాక్షర శబ్దాలు అతకవలసివస్తుంది. యతిప్రాసల కోసం నిరర్థకపదములను ఫర్లాంగుల రాళ్ళవలె నిలవెయ్యాలి. కౌపీన సంరక్షణార్థ మయం పటాటోపః!

రెండో పద్యంలో నియమశబ్దం ప్రాసకోసం రెండు మార్లు వెలసింది. మూడో పద్యంలో ప్రాసస్థానమందు "భువిని; కవులు; అవనిని; కవివరులు" అమరాయి.

వృత్తం తలపెట్టేటప్పటికల్లా భూదేవత శ్రీరాములవారికి తోడై సాగిస్తుంది. యుక్తమేకదా !

మొదటి పద్యంలో "ఇల"

రెండవ పద్యంలో "ఉర్వీలోన"

మూడో పద్యంలో "భువిని" "అవనిని", ఆరో పద్యంలో "ఉర్వీలో"అని జమిలినవి.

"నుండు" "సుమీ" కూడా దగ్గర సీసచరణాల్లో తగిలాయి. మొదటి పద్యంలో గ్రామ్యావలంబకులు "కొందరు" అయి మూడో పద్యంలో "అందరు" అయినారు. అందులో శాస్త్రిలుగారు కలిసిరో లేదో ?

"కాలము చేయు చిత్రమొకొ"అని మొదటిపద్యం యెత్తుబడి చేసిన్ని మళ్ళీ "యేమిచిత్రమో" అంటేనేగాని పద్యం ముగిసిందికాదు. "నింద్యమంచు" అనేదానిని కమ్మెచ్చు సాగదీసి "నింద్యమ టంచని" యీడిస్తేనేగాని, గణాలు సరిపోయినవికావు. మచ్చులు చూపాను. ఆరు మాటల్లో చెప్పవలసిన భావం, ఆరు పద్యాల్లో చెబితే వొచ్చే అసర్థకాలన్నీ యెవడి తరం చెప్పడానికి! "అమలిన తారకాసముదయంబులనెన్నను... విధాత్రునకైనను నేరఁబోలునే ?"

ఇక ఆంధ్రశబ్ద చింతామణి,అహోబలీయము, అప్ప కవీయము మొదలైన లక్షణ గ్రంథములలోని నియమములను, పటుక్కుమని త్రెంచినట్లు కొన్ని చూపుతాను.

(4)

అరసున్న వుండవలసినచోట లేకపోవడం: (అ) ఎక్కుడు బొందగోరి (ఆ) తెల్గుజేర్పగా (ఇ) ఇలగోరుచు (ఈ) అబ్రహ్మాగదా.

అరసున్న వుండగూడనిచోటవుండడం: (అ) జీవమున్ జయమున్ (ఆ) తిప్పలుఁ దెచ్చిపెట్టి (ఇ) వ్రాయగఁవచ్చు (ఈ) ఓఁకవివరులార.

సరళాదేశం చెయ్యవలసినచోట మానడం: (అ) చాల ప్రయాస (ఆ) అయినను చేత.

సరళాదేశం చెయ్యరానిచోటచెయ్యడం: (అ) మనదెల్గు (ఆ) ఆంధ్రము బాడుసేయ.

ద్రుతముపై గసడవాదేశము: (అ) వలయుంసుడు (ఆ) వలెసుమీ.

కళలందు ద్రుతాంతములుగా వాడడం: (అ) కాంచక నప్పకవీయ మాదియా (ఆ) ఇంచుకనైనను.

కర్తృ ప్రయోగాలు, అపశబ్దాలు: (అ) మున్ (ఆ) వద్దు (ఇ) తిప్పలు (ఈ) చదువుకోవలెను (ఉ) కష్టము గూడను (ఊ) మొండి వివాదములేలయని మూర్ఖులతో దుత నంచు (ఋ) ప్రయాస.

కొనకు శ్రీరాముల సచ్చిదానందశాస్త్రిలుగారు నిజం చెప్పేశారు: "దండిగ గ్రామ్యశబ్దముల దార్చుచునీకఁ జయ్యనవెళ్ళుచు భాష యుర్విలో."

"ఆంధ్రము పాడుసేయగా" శాస్త్రిలుగారు చండశత పూనారు. కడంవారిని పూనమన్నారు. గాని ఆ హెచ్చరిక అనవసరం.

* గ్రామ్య శబ్ద విచారణము

నవంబరు 5 వ తేదీ శశిలేఖలో మ. చినపురుషోత్తం పంతులుగారు మొదలైనవారున్ను, 7వ తేదీని మా మిత్రులగు మ. లక్ష్మణరావు పంతులుగారున్ను వ్రాసిన లేఖలు చూస్తిని.

శశిలేఖా సంపాదకులు నాకు చాలాకాలమునాటి మిత్రులు. చెడుగు చేతామనే వూహతో నన్ను గూర్చి యేమిన్ని వ్రాయరు. అచ్చొత్తరు. కాక, యేమి ప్రచురించినా, మా స్నేహమునకు భంగమురాబోదు.

విద్వాంసుల ధోరణులు వేరు వేరు రీతుల నుంటవి. హాస్యరసము మీద కొందరి కలము పరుగులిడుతుంది. కొందరి బుద్ధులు దోషాన్వేషణములో వాడి తేరుతవి. మరికొందరి బుద్ధులు తిట్లకు తీరివుంటవి. ఈ మూడురీతులూ చాలినంత లేకపోవడమువల్లనే, మన భాష యిప్పటి యీ దురవస్థలో వున్నదని నా అభిప్రాయము.

కాని, కన్ను కొంచెము తెరచి, యితర దేశములలో భాషలు యెలా పెరుగుతున్నవో, అదిన్ని, శ్రద్ధతో భాషాశాస్త్రమును తరచి, గ్రాంథిక వ్యావహారిక భాషలను పరిశీలించి, మరి తప్పులుపట్ట తలపడితే, ఉభయతారకంగా వుండును. తీర్పులు చెప్పడం సులభం; విద్యాపరిశ్రమ కష్టం.

---

* రచనాకాలం : 1910 సంవత్సరం నవంబరు 24 వ తేదీ

అంతవరకు యెవరి స్వభావానుసారముగా వారిని వ్రాయనిస్తేనే తప్ప, పేపర్లకు యీపాటి వ్రాయడమూ వుండదు. అచ్చు ఆఫీసులు మూసి, పత్రికాసంపాదకులు తపస్సుకు కూచోవలసివస్తుంది.

ఇక మా మిత్రులు మ. లక్ష్మణరావుగారిమాట: మ. రాయప్రోలు సుబ్బారావు పంతులుగారు యేమివ్రాశారో నేను చూచియుండలేదు. లక్ష్మణరావుగారి వ్రాతను పట్టి చూడగా వారికి, వాడుకభాషయందు నిరసనభావం వున్నట్టు కనబడుతుంది. ఏలనో? వారు దయచేసి కారణము చెప్పెదరుగాక.

గత కాలములో నవమాష్టం పారాయణము చెయ్యడమందు నిపుణులైన బ్రాహ్మణవుద్యోగస్థులు రయితును, రత్రటను, పరిపాటిగా, ఒక స్వారస్యమైనతిట్టు తిట్టుతూ వచ్చేవారు. ఇప్పుడైనా కడపెడలను ఆ శబ్దం, వినబడ్డంకద్దు. యీనాడు కొందరు పండితులూ, కవులూ అట్టిదియే, గ్రామ్యోక్తి వొకటి, గ్రామ్యభాషను గురించి వినియోగించుదురు.

వారిలో తెగబడి దీవించినవారు శ్రీ బాలకవి భోగరాజు నారాయణమూర్తిగారు. వారు వ్రాసిరి :

గీ. "అజునిసృష్టి విచిత్రమే మందు నార
ఘనుల నిరుపమ పాండిత్యగరిమ మేమొ
అంబురాశిలో గాలకూటంబు వోలె
గ్రామ్యభాషయె కొత్తగా ప్రబలె నిపుడు.

సీ. నిరత మన లక్షణంబుల నెగడుచుండి
ఆంధ్రభాషతోఁ బోరాట మాడ దొడగె
లంజసంతతి పొత్తుకై లావు మించి
సూరసునితోడ బోరాట మాడునట్లు.

సీ. నవనవాలంకార నవ్యవై భవమన్న
దలపొప్పియట దీని సరణియేమొ
మహిని వ్యాకరణోక్తి మాటలాడుట యన్న
వాంతి వచ్చునట దీని వరుస యేమొ
సాహిత్యవిద్వ్యక్త సల్లక్షణము లన్న
నురిబోసికొను దీని సరణి యేమొ
వివిధ భవ్యాకార వృత్తగీతము లన్న
మూలడాగును దీని లీల లేమొ

గీ. తగుదునని తానుగూడను తగవు లిపుడు
సేయరాబూనె వెల్గుతో వేయియేల
ఆంధ్రభాషా వధూటీ గృహాంగణమున
దాసియై మెలగుటకునైన దగునె చెపుడ.

'Appearances are deceptive' అని యొక ఆంగ్లే యసూక్తి కలదు. తిట్టగానే, అసూయకాబోదు. భూషించగానే, అనురాగం కాబోదు. ముద్దుతిట్లూ భక్తితిట్లూ, రస భరితములు. నారాయణమూర్తిగారి తిట్లుకూడా అట్టివేమో యని సందేహం పొడముతున్నది. లేనియెడల అవలక్షణములు వారి కవిత్వమందు వారేల వాడుదురు ?

వీరు ఆంధ్రపత్రిక సంవత్సరాది సంచికకు వ్రాసిన పద్యములు కాక, శ్రీ రాయబహద్దర్ వీరేశలింగం పంతులుగారి

లైబ్రరీని గురించి ఆంధ్ర ప్రకాశికకు వ్రాసిన పద్యములనుకూడా నేను చదివితిని అందు కొన్ని స్వారస్యములు కానవచ్చినవి.

(అ) స్వభాషను దేశమునందునన్ జీవవినాశ ఘోరమును బొందగనీయక.

(ఆ) పూజితమై కవీంద్రసుమపుష్కలమై ద్విజరాజ పుంజమై.

చెలంగు నీ రాజమహేంద్రపట్టణ వరస్థితబాలక పుస్తకాల యోర్వీజముౕ.

(ఇ) కల్పతరోపమానమై

(ఈ) నవనవగ్రంథసంధానుడై యే కవి

(ఉ) అతులతేజ సంయుతంబయి;

ఈ సంస్కృత ప్రయోగములు మిక్కిలి సరళములు కావనుకుంటాను. ఇక తెనుగున కళలుద్రుత ప్రకృతికములతో సంబంధించిన నియమములను మీరు సంస్కరించినట్లు కనబడుతుంది.

(అ) చాల యుపద్రవమయ్యె.

(ఆ) దేశభాషలందెల్ల యనుచు.

(ఇ) కథల నవ్వుల కల్లమి కలలబసుటు.

(ఈ) భాషను చక్కగా.

(ఉ) అటు చేతురుగాక.

ఇది గ్రామ్యమునకు వృత్తి కల్పించుటకాదా? బలిష్ఠములు బలియురు కావలయును.

పై వ్రాసిన మాటలు, వ్రాయవలసి వచ్చినందుకు చాలా చింతిస్తున్నాను. బాలకవులు ప్రతిభావంతులనివింటిని. మన ప్రాచీన కవుల గ్రాంథిక భాషలో వ్రాయడమన్నది గరిడీ విద్య. భగవంతుడు కాళ్లు యిచ్చినందుకు సుఖంగా నడవక గెడ లెక్కుదురు; యేమిచెయ్యను ?

రామాయణమును తెలుగు చేసిన శ్రీ వావిలకొలను సుబ్బారావు పంతులుగారుకూడా ఆంధ్రపత్రిక సంవత్సరాది సంచికలో గ్రామ్యమును గురించి సరసముగా కొంత ముచ్చటించిరి. "కులటయగు మాతకన్న బతివ్రతయగు మాత యెక్కువ పూజ్యురాలైనట్లు, గ్రామ్యభాషకన్న లాక్షణిక భాషయే ప్రశస్తమని బుద్ధిమంతులెల్ల నంగీకరింతురు. అట్టి సలక్షణ భాష నుపేక్షించినచో గలుగు ననర్థములు పెక్కులు గలవు. గ్రంథ విస్తరభీతి సంక్షేపించెద. గాని తుదకాంధ్ర పదము నామావశిష్టమగు."

పరభాషల నేర్చుట కడుపుకూటివిద్య గానెంచి ఇంకొక చోట రాయడంలో సుబ్బారావు పంతులుగారు పరభాషల నేర్చుట కేవల గర్హ్యము కాదనుటకు ప్రమాణముగా యీ క్రింది పద్యమును వుదహరించిరి :

"క్షితిమ్లేచ్ఛ భాషశ్రేణి గ
ర్హితమను కష్టేనని యె ధరిత్రిని దానిన్
మతిరోసి విడువకూడదు
సతతము వ్యవహారహాని సంధిలుకతనన్"

పై పద్యమున మ్లేచ్ఛభాషయని రాయడమలో ఆప్ప కవి తురకలభాషను మనస్సులో వుంచుకున్నాడు. ఆ క్రింది

ఉదాహరణములను చూడండి. సుబ్బారావు పంతులుగారు యింగ్లీషు భాషను మనస్సులో వుంచుకొనిరి. గాని శృతి గర్హితమయిన మ్లేచ్ఛితము, యిదిగాని, అదిగాని, కాదను కుంటాను.

పతంజలి, వ్యాకరణాధ్యయన ప్రయోజనములను చెప్పడములో, శతపథ బ్రాహ్మణంలోని ముక్కొకటి యెత్తి వ్రాసినారు.

"తే? సురా హేల యో హేలయ ఇతికుర్వన్తః పరాబభూవుః
తస్మాద్బ్రాహ్మణేన నమ్లేచ్ఛితవై నాపభాషితవై
మ్లేచ్ఛోహవా ఏషయదపశబ్దః"

మరివొకచోట మహాభాష్యంలో "గరీయానపశబ్దోపదేశః। ఏకైకస్యశబ్దస్య బహవో అపభ్రంశాః। తద్యథా గౌరితస్య శబ్దస్యగావీ,గోణీ, గీతా,గోపోతలికేత్యేవమాదయోపభ్రంశాః"

శృతిదృష్ట్యా, సంస్కృతపు మాట, లోకుల నోటమారి సంస్కృత లక్షణమునకు పొందకపోగా, అట్టిమాట మ్లేచ్ఛితము లేక అపశబ్దమగును. అంతేగాని తురకమూ, యింగిలీషూ మ్లేచ్ఛితములు కావనుకుంటాను. ఉద్యోతంలో నాగోజీభట్టు "నమ్లేచ్ఛితవై ఇత్యేతన్మ్లేచ్ఛ భాషావిషయమితి భ్రమనివృత్త్యర్థం తద్వివరణం నాపభాషితవై ఇతి ... అపశబ్దత్వం వ్యాకరణానుగత శబ్దస్యైషద్భ్రంశేన ఏవప్రసిద్ధమితిభావః॥ నను మ్లేచ్ఛో నామ పురుషవిశేషోదేశవిశేషోవాసకథమపశబ్దః ? త ఆహ ఘుజితి। నిన్దావచనాన్మ్లేచ్ఛతేరితిభావః। నిన్దాచశాస్త్రబోధిత విపరీతోచ్చారణేనపాపసాధనత్వాత్। ఏవంచమ్లేచ్ఛా ఇత్యస్య నిన్ద్యా ఇత్యర్థ ఇతిధిక్॥

వేదదృష్ట్యా అన్యదేశభాషలకు మ్లేచ్ఛిత దోషము వర్తించనేరదు. "గ్రామ్యమునందుగల యనేకదోషంబుల గ్రహించియే పూర్వులు 'అపశబ్దంప్రయుంజానో రౌరవం నరకం వ్రజేత్' అని శాసించిరని" సుబ్బారావుగారు ఒక బాంబును వాబోట్లమీద విసరజూడగా అది పంతులుగారి చేతిలోనే పేలి నది. యుక్తమేకదా ?

సుబ్బారావు పంతులుగారు రామాయణమును తెని గించినారు. వారి తెనుగు సంస్కృతపదములతో నిండివున్నది. వీరి సంస్కృత ప్రయోగములలో మ్లేచ్ఛితములు అక్కడక్కడ కలవు. "గావీ, గోణీ, ఆణవయతి" ఇత్యాది అపభ్రంశములను పఠించిన శిష్టేతరులకు, లోకసిద్ధి అయినా శరణమైయుండెను. స్వసిద్ధాంతప్రకారము, పంతులుగారికి యే శరణమూ కానరాదు.

గాని, ఉద్యోగంలో "ప్రకరణాచ్ఛ్రక్రత్వం గో2యం నిషేధః" అని. అహోబల పండితీయములో "అతఏవ వ్యాక రణ మహాభాష్యే సర్వోప్యపశబ్ద నిషేధః. క్రతువిషయ ఏవ ఇతిప్రతిపాదితం" ఇటువలెనే శబ్దకౌస్తుభంలో కూడా మహా భాష్యమందు"యాజ్ఞే కర్మణి సనియమో అన్యత్రా౽నియమః" ఉద్యోగంలో "యజ్ఞే సుశబ్దప్రయోగాద్ధర్మోప శబ్దప్రయోగాద ధర్మ ఇతి తత్రైవ తయోః ప్రయోగనియమః। తదతిరిక్తస్థలేతు సుశబ్దాపశబ్దయోః ప్రయోగేఽనియమః॥"

ఇలా రాయడంచేత సుబ్బారావు పంతులుగారి రామా యణమందు నాకు అనాదరణ కలదని భావించకండి. వీరి కవిత్వం సాఫైనది. వీరి దైవభక్తి అందరూ మెచ్చతగి

యున్నది. తెనుగులో వీరి పాండిత్యము అసమానము గాని తెనుగులు నేర్చి, వీరి ఆంధ్రీకరణమును చదువుటకన్న, సంస్కృతంలో మిడిమిడిజ్ఞానం సంపాదించుకొని వాల్మీకి రామాయణం చదువుకోవడమే శ్రేయమని నా అభిప్రాయము.

ఆంధ్ర పత్రికలో "గ్రామ్యముపు నిరసించుచు" వీరు వ్రాసిన వ్యాసమును బ్ర॥శ్రీ కాశీభట్ల బ్రహ్మయ్యగారు పొగిడి, తమ పత్రికలో ప్రచురించిరి. బ్రహ్మయ్యశాస్త్రిగారు కూడా వ్యవహారికభాష "అందరి నోటంబడి కులటవలె భ్రష్టత నంది యుండును" అని వ్రాసిరి. బ్రహ్మయ్యశాస్త్రిల్లుగారి దర్శనము నేను చేసి వుండకపోయినా చాలాకాలమునుండి వారి నెరుగుదును. వారి భాష నిర్దుష్టము. విద్యయు, తత్వాన్వేషణమును వారికి వ్యసనములవుటచేత, మాలో అభిప్రాయభేదములున్నా వారి యెడల నాకు విశేషగౌరవము కలదు.

వాడుకభాషను గురించిన నా అభిప్రాయములను ప్రమాణములతో విమర్శించినవారు వీరొక్కరే. సమాధానములు, మరియొకచోట చెప్పదలచితిగాని, వారు ఉదహరించిన యింగ్లీషుపుస్తకములు ప్రస్తుతవాదమునకు ప్రసక్తములుకావు. ఇక వారి వాదమునకు సంస్కృత వ్యాకరణము యెటుల సహకారియో తెలియవలసివున్నది. కన్నడ గ్రాంధికభాష మారుచు వచ్చెనుగదా? ఆ మారుదలకు ఆ దేశపు శిష్టులు యెటుల వొప్పిరి? తెనుగుగ్రాంధికభాష మాత్రము మారలేదా?

ఈమధ్య 'యిలస్ట్రేటెడ్ లండన్ న్యూస్'అను పత్రికలో చెస్టర్టన్ అను బుద్ధిశాలి, వైరుధ్యంలేని వినోదమును గురించి

చమత్కారముగా ముచ్చటించిరి. సీమలో Unionist versus Freetrader అనునది, అటువంటిదే. పాత గ్రాంథిక భాషను, సలక్షణముగా వ్రాయవలసినదన్న శాస్త్రులుగారి మతమున కున్నూ శిష్టులు యీనాడు వాడుకుంటూవున్న భాషలోనుంచి కొత్త గ్రాంథిక భాషనొకటి కల్పించుకోవలసినదన్న నా మతమున కున్నూ వైరుధ్యం యెక్కడ? మా జాగాలే వేరు.

పరిశీలించి చూడగా, శాస్త్రిల్లుగారికిని, నాకును అభిప్రాయభేదము చాలాతక్కువ. గ్రాంథిక భాష వాడుక చేసేవారు, దాని నియమములను పూర్తిగా మన్నించవలసిన దనే నా అభిప్రాయము. ఆ భాషను సాధించలేనివారు, అనగా లోకానికల్లా, బ్రహ్మయ్య శాస్త్రిలుగారివంటి పదిమంది తప్ప కడమందరూ, వాడుక భాషలోనుంచి సులభసాధ్యమైన వొక కొత్తగ్రాంథిక భాషను కల్పించుకుంటే, శాస్త్రిలుగారికి యేమి కొరత?

వాడుకభాషను కులటఅని మర్యాదచేసే పండితులు దానిని దూరముగా విసర్జించక యేల వాడుకచేతురో? వారు "యాంటీనాచ్" వారు గాబోలును!

ఇకకళింగదేశ చరిత్రమాట: దానినిగురించి మామిత్రులు నాతో ముచ్చటించినప్పుడు, వారు కోరకముందే, వారి నిర్ణయములను యెరిగినవాడనౌటచేత, యిదివరకు నలుగురూ వ్రాస్తూయున్న భాషనే వ్రాతునంటిని. అట్టి వొప్పుదలకు కారణము దేశమున చరిత్ర జ్ఞానము విరివికావలెనని మా మిత్రులు చేస్తూవున్న మహోద్యమమునకు తోడ్పడను అభిలాషే.

ఇప్పుడు లక్ష్మణరావు పంతులుగారు నాకు వొక చిక్కు తెచ్చిపెట్టినారు. వారు రాసిన లేఖలో లక్షణ ప్రయుక్తమనే మాటొకటి ప్రయోగించారు. యీ లక్షణం స్వభావం యెట్టిదో వారు కొంచము శ్రమచేసి పత్రికాముఖంగా లోకానికి వ్యక్తీకరిస్తే, ఉపయోగంగా వుంటుంది.

వ్రాతనుబట్టి, పోల్చుకుందామని, విజ్ఞానచంద్రికా గ్రంథమాలలో చటుక్కున చేతికివచ్చిన ఆంధ్రుల చరిత్రను తీసి చూస్తిని. దానిలో ప్రామిక మా మిత్రులు రాసినదే. మొదటి వాక్యకదంబమును చదివిచూడగా భాష లక్షణాను సారంగా వున్నట్లు నాకు కానరాలేదు. "అనియమా న్నా స్త్యంహి యత్ర్వపభ్రంశః" అనే లక్షణము ప్రమాణం అయినయెడల ఈ భాషకు గ్రామ్యత గట్టిగాపట్టివున్నది. గ్రామ్యంలో దిగినవెనుక ఆగడం యెక్కడో!

అది అటుండగా గ్రామ్యశబ్దార్థం యేమిటి? "శతాంధాః కూపం ప్రవిశంతి" వొకడన్నాడని వొకడండ మేనా తత్వవిచారం కద్దా? సంస్కృతభాషా కావ్యశాస్త్ర ములో మోటుమాటకూ, మోటు అర్థమునకూ, గ్రామ్యత అని పేరుపెట్టిరి. ఇది వొక కావ్యదోషము. అహోబల పండి తులు దీనినిగురించి కొంత రాసినారు.

గ్రామ్యశబ్దానకు సాధారణమైన అర్థము మోటు. ఈ శబ్దమునకువిరోధి "నాగరము, నాగరికము, నాగరకము." యింగిలీషులో నాగరికము Polite, refined అందురు; గ్రామ్యము Low, vulgar అందురు.

" శబ్దేపి గ్రామ్యతాస్త్యేవ సా సభ్యేతరకీర్తనాత్ "
శిష్టులు రాత్రీపగలు వాడుకచేసే భాషను గ్రామ్యనడము.
అనాలోచిత మనుకుంటాను. అదే గ్రామ్యమాట నిజమైతే,
ఇప్పటి మనగ్రంథకర్తలంతా గ్రామ్యజనమే, ఒక్క మహా
మహోపాధ్యాయులు తక్క! "పామరాది ప్రయుక్తం యత్త
ద్గ్రామ్య మభిధీయతే"

గనుక యిటుపైని బ్రాహ్మణాదులు వాడుకొనే నాగరిక
మైన భాషను పండితులు గ్రామ్యమనక పోవడము ఉచితమని
భావిస్తాను. నాగరకమని దానికి పేరుపెట్టి గ్రామ్యమును వొక
చీడీదించితే, శబ్దౌచిత్యము సాధితమవుతుంది.

"అనియమాద్గ్రామ్యంహి యత్వపభ్రంశః" అని కొంద
రనగలరు. ఆమాటకువస్తే, నియమంలేని భాషేవుండదు. వొక
వేళ వుండుననుకున్నా, గ్రామ్యభాషకు వొక నియమం చేసు
కుంటే, గ్రామ్యత పోవలెను. యీ కారిక రాసిన వైయాకర
ణుడు అయితేనేమి, అహోబల పండితుడైతేనేమి, సంస్కృత
లక్షణాను సారంగా, తెనుగుకు లక్షణం కల్పించకోరి, అసంద
ర్భములు కల్పించుకున్నారు.

కాదంటిరా, నియమమంటే యేమిటో, సంస్కారం అంటే
యేమిటో, వాటిస్వభావమెట్టిదో వాటిచరిత్ర మెట్టిదో స్పష్ట
ముగానూ విపులముగానూ యెవ్వరేని ఉపన్యసించి మమ్ముల
తరింపజేతురుగాక! సంకేతిత సుప్రసిద్ధ పదములుకూడా యెట్టివో
తెలియగోరితిని.

గ్రామ్యభాషను గురించి యెవరేమి ప్రచురించినను దయచేసి ఆ పత్రికల నాకు అంపవేడెదను. గ్రామ్యభాషా చర్చగోరిన పత్రికాసంపాదకులు గ్రామ్యమును గురించి నా వ్యాసములు వారిపత్రికలలో యెత్తి ప్రచురింతురుగాక !

ఇంతవరకు వ్రాసిన పిదప మామిత్రులొకరు శ్రీ బాల కవిగారి విమలాదేవిఅను నవలనునాకిచ్చిరి స్థాలీపులాక న్యాయముగా పరిశీలించిన ఈ ప్రయోగములు కానవచ్చినవి. (అ)అన వసరమైన చోట్లను అనగా అనుకరణము లేనిచోట్ల అన్యదేశ్యములు. సూచీ పత్రములో ఔరంగజేబు ఖాయిలా; యాఖుదాయాఅల్లా; హుషారీ, ఖత్తల్ – ఇట్టివి చాలాకలవు. (ఆ) సంధివిసంధులు తోవలు కానరావు : వటుకు ఆంధ్రోపాధ్యాయపదవి; గ్రంధకర్తనుఅగు; సమగ్రసృష్టియనియు ఇాదు; అప్పుడు; ఇందిర; ఇట్లు; ఉదయమున; గార్లు; ఆశ్చర్యాతిరేకముచేత; రాజసింహుడు; అతని ఏమి యీ యన్యాయము; ఇంతలో నారాజభటులు ఆ పురుషుని ఈడ్చుకొని బాటసారిని సమీపించిరి.

(ఇ) తనకుఁగల – నుత్సాహము; విరిచి; గట్టినాకిది యే ప్రథమప్రయత్నమని – దెలుపుచుండ; రాజ్యమునకు వారసననియు, చంద్రావతి మహారాణినిబట్టి తెచ్చిన యాతడు సంతోషాతిశయమున;

(ఈ) న్యాయమైన ఆడుది; సాటివంశజుడే; అన్యధా తలంచి; సంరక్షణాస్మరణ; ఈ ప్రయాసకూడ; కుంభకర్ణుని పాత్ర; నిర్ఘాతపడి; అర్ధపూర్ణదృష్టి; సృష్టింపబడె; అంతా రామమయం; నీవు చింతాక్రాంతవై; దండన; ఘటనము;

సాహాయము; జాగ్రత్తగా; అసహ్యపరుడు (అసహ్యపాత్రుడనుటకు) ఇతరత్ర; తనతదంతరము; కుమారిత; భగవాన్ వశిష్ఠులవారు; ఆపద నివారణోపాయము; ఆడుబడుచు.

ఇవన్నీ తప్పులని నా అభిప్రాయమనికాదు. "అపశబ్ద భయంనాస్తి అప్పలాచార్య సన్నిధౌ" అని చెప్పేవుంచాడు. ఔాలకవుల ప్రయోగసరణి కవిత్రయమువారి సరణికి చాలా దూరమనుకుంటాను!

* ఆకాశరామన్న ఉత్తరాలు

O, Would Some power the giftic gieus
To see ourselves as others see us

–Burns

ఆకాశ రామన్న బహుదొడ్డమనిషి. బహు ప్రాచీనుడు. గాని రాతలులేని అదృష్టపు కాలములో, ఆయన ఆఫీసు అమలుయెలా జరిగెనో నిశ్చయించలేము. చెట్టుచాటు నుంచీ పుట్టచాటునుంచీ ముఖంపెట్టి యెదట చెప్పరాని వార్త కేకవేసి వెళ్ళేవారుకాబోలు. ఇప్పుడు యింగ్లీషువాళ్లు, పోస్టు, టెలిగ్రాఫు, ఖణాయించి, వార్తాపత్రికలు, ప్రబలిన తరువాత అన్ని ఆఫీసులవలెనే, సైటి ఆఫీసు పనికూడ హెచ్చినది. డబ్బున్నర ఖర్చుతో మనసులో బిరడావేసి బిగించుకున్న దుఃఖమును వెలిబుచ్చవచ్చును.

వెనకటికొక బుద్ధిమంతుడు, తాను చచ్చిపోయినట్లు తనవారికి తంతివార్త పంపెను. టెలిగ్రాఫుయొక్క ఉపయోగమును పూర్తిగా గుర్తెరిగినవాడితడొక్కడే. డొంకచాటు నుంచి బాణం విసరవలెనంటే వార్తాపత్రిక చాలా సుళువు. కొంతమంది సైంధవుణ్ణొకణ్ణి ముందు వుంచుకుని యుద్ధము

---

* రచనాకాలం : 1910 డిశంబరు 29 వ తేదీ

చేస్తారు. యెగిరిపోతే, వాడిబుర్ర యెగిరిపోతుంది. గెలిస్తే యెవడికైనా అవతలారు గుర్తెరిగే వుంటారు. అభిమానం లావుగావున్నచోట మాత్రం ఆకాశరామన్న ఆటోగ్రాఫ్ లెటర్ పంపిస్తారు. అనగా స్వహస్తలిఖితం.

ఈమధ్య నన్నుకూడా ఆకాశరామన్నగారు అనుగ్రహించారు. అంతవరకూ, వారు ఖాతరుచెయ్యవలసినపాటి అధికుడనుకాననీ, అనుకుంటూ వుంటిని. యిప్పుడా కొరత తీరినది.

"నేను మిమ్ములను నెరుగుదును. మీరు నన్నెరుగుదురో లేదో?" అను ప్రశ్నతో శ్రీముఖమును ఆరంభించిరి. "తమరి నెరుగనివారెవరని" ఆయుత్తరము. కవరు పెద్దాపురము పోష్టున వెడలినది. తమరు ఆ ప్రాంతమున వెలసియుందురు.

"కాని, నేను మిత్రుడననియే మిమ్ముల భావించుచుండబట్టి మిమ్ములను మిత్రమా! యని పిలుచుచున్న లోపమునకు మన్నించండి" ఇదియొక లోపముగా నేను తలంచలేదు.

"అయంబంధుః పరోవేతిగణనా లఘుచేతసాం

పుంసా ముదారచిత్తానాం జగదేకకుటుంబకమ్." ఇదియును గాక "దేశమాత పుత్రులమగు మన మందరము సోదర సమానులుగాన మిత్రు లనుచున్నాను." ఇది పై శ్లోకార్థ దృష్ట్యా అల్పదృష్టియేమో? మనము జగన్మాత పుత్రులము.

దేశమాతఅంటే వొక చిక్కుకూడా వున్నది. యేదేశం? తెలుగులకు అరవలకు వుండే భ్రాతృభావం చాల కనిపెట్టేను. బంగాళీలకు హిందూస్థానీలకూగల ఐకమత్యముకూడా కొంత వరకు చూశాను. మన తెనుగులలోనైనా, దేశ మాతృ పుత్రత్వాద్భాతృత్వం, లెక్చర్లలోనూ, వ్రాతలలోనేకాని,

చర్యలలోనూ, ఆలోచనలోనూ, సిగపట్ల గోత్రత్వమూ, స్వప్రయోజక పరత్వమే మెండేమో? మాలవాడు కనపడ గానే భ్రాతృత్వం చాలాదూరం పలాయనంచేస్తుంది. మాల వాణ్ణి చూడగానే అమాంతంగా కాగలించుకోనివాడికి దేశ మాత సేవ యెత్తడమునకు అర్హతలేదని నా గట్టి నమ్మకం. దేశమాత కథ అలావుణ్ణియ్యండి. వుగ్గుపాలతో మనము నేర్చిన తల్లి భాషయను వాడుక తెనుగుభాషకే కొందరు తాళం పడుతున్నారు. మిద్దెలుమింగే బావగారికి తలుపులప్పడాలా !

"సంబంధమాభాషణ పూర్వమాహుః" అన్నాడు మహాకవి. పోస్టుద్వారా మాట్లాడుకొన్న, మనకు మిత్రత్వం సిద్ధంకానేఐంది. దానికి యింత డొంకతిరుగుడేలా! ఆకాశరామ న్నను యింగ్లీషువారు కొంచెము దర్జా తక్కువగా చూస్తారు గాని స్నేహాలకు దర్జా అంత అడ్డురానేరదని, నా మతం. గనుక ఆకాశరామన్నగారితో, నేస్తము నాకు యిష్టాపత్తే.

యిష్టాపత్తే అంటినా? బ్రహ్మానంద మనవలసినది. యేలనంటిరా, నావలెనే ఆకాశరామన్నగారుకూడా గ్రామ్య భాషాభిమానులు. రత్నములూ ముత్యములూ కలిపిగుచ్చినట్లు వారు గ్రామ్య గ్రాంథిక పదములతో సొంపైన వాక్యములు రచించిరి :

"మహారాజశ్రీ వావిలకొలను సుబ్బారావు పంతులు గారు చేసిన రామాయణమును గురించి తాము వ్రాసిన మాటలేమి, శ్రీ విజ్ఞాన చంద్రికా గ్రంధమాల సంపాదకులును, సంస్కృతాంధ్ర మహారాష్ట్రహూణ, హిందీత్యాది భాషా కోవిదులునునగు శ్రీ లక్ష్మణరావు పంతులుగారిని గురించి

తాము వెలిబుచ్చిన యుద్దేశమేమి, శ్రీ బాలకవి భోగరాజు నారాయణమూర్తిగారు మున్నగువారిని గురించి తాము ప్రసంగించిన సంగతులేమిమాకు చాలా హాశ్చర్యము కలుగ జేయుచున్నవి. పులినిచూచి నక్క వాతపెట్టుకున్నదనినటుల మీ చర్య తోచుచున్నది. బహుశహా ఈపైముక్కలు అచ్చు వెయ్యడమునకు వీలువుండదు. అవి కాన్ఫిడెన్షల్. "మీరు విద్యాధికులయ్యేను ప్రస్తుతము దేశము శాంతికొరకు పాటు పడుచున్నదని తరుచు పత్రికలను చదువుచున్న తమకు తెలిసి యున్నను, మీ వ్యాసము ఆ కల్లుత్రాగెడువారి వ్యాసమువలె తోచుచున్నది. నిజముగా ఆలోచించి చూడగా మీకు అను భవమే యెక్కువగాని విద్యానైపుణ్యత తక్కువ. మీ గుట్టు మట్టు నాకు తెలుసును. సంగతులన్నియు పత్రికా ముఖమున ప్రచురపరచమనిన ప్రచురపరచుతాను. గాని తమ యిట్టి గొప్ప కీర్తి ఆంధ్రమహాజనులకు తెలియచేయ నా కిష్టము లేదు. అయినా మీ శలవేమిటి? పంతులుగారు ... దిక్కు మాలిన హాస్యోక్తులతో ఎదుటవారి మనస్సు నొప్పి కలుగ చేయకండి. ఏమంటారు? నామాట నమ్ముతారా నమ్మరా? ప్రస్తుతము ఇంతటితో చాలించినాను. మీకు నా యుత్తరము వల్ల బుద్ధివచ్చినటుల పత్రికా ముఖమున ప్రచురించండి. నేనెవ రెనో మీ రెరుగుదురా? కొద్దిరోజులలో మిమ్ములను కలుసు కొనిఅప్పుడు చెప్తాను."

లేఖారంభమందు ఆ ప్రశ్న చూడగానే, మీ రెవరో యెరుగుదుననుకున్నానుగాని, లేఖాంతరమందు ఆ ప్రశ్నే తిరిగి పఠించడమువల్ల సందేహామునకు కారణమైంది. "పంతులు

గారూ” అని నన్ను నొక్కి-పిలవడం చూడగా, ఆకాశరామన్న గారు పంతులుగారు కారనుకుంటాను. “మాకు” అని బహు వచనం ప్రయోగించడంచేత, యేమనుకోవడమునకూ పాలు పోకుండావుంది. మీరేమనుకుంటారు? సహస్రపాదాత్రీ కాబోలు.

ఆకాశఆస్థానమునుండి యీ ఫర్మానా జారీకావడము నకు కారణము తప్పకుండా నాకు బుద్ధి రావలెననే. బుద్ధి వచ్చినదన్నమాట తాము నిఖరుగా తెలిసికొనగోరియే, పత్రికా ముఖమున ప్రచురించమని వ్రాసిరి. గాని నేను యెట్లు ప్రచురించగలుగుదును? చిన్ననాటి బెత్తపుదెబ్బలవల్ల బుద్ధి రాలేదు. పెద్దలమాట వినక దాట్లువేసినపుడు కాలు విరిగినా బుద్ధిరాలేదు. నాటికి నేటికి యెప్పటికప్పుడు బుద్ధిని యెంత ఆసక్తితో బతిమాలి పిలిచినా రాలేదు. అరవైయేళ్ళకి అగ్గి గండం అన్నట్లు యిప్పుడు మా మిత్రులు నొక్కి- నొక్కి- వ్రాసినారని బుద్ధిని విరిచికట్టి తెచ్చిపెట్టుకున్నా భరించడం కష్టం. ఆ శ్రమ నేను పూనుకోజాలను. మిగిలివున్న నాలుగు రోజులూ కొంచెం స్వేచ్ఛగా బతకవలెనని వున్నది. యెవరి కుండదు? అంతేగాక నావంటివాళ్ళకుకూడా బుద్ధి కలిగితే బుద్ధి చవకై పోతుంది. కనక ఆ బుద్ధన్నదేదో ఆకాశరామన్న గారు భద్రంగానూ రహస్యముగానూ దాచుకుంటేనే విలువ.

ఆకాశరామన్నగారి మాటయందు నాకు గట్టినమ్మకమే గాని బుద్ధిరావడమన్నమాటమట్టుకు అబద్ధం. బైబిలులో “ది పేరబిల్ ఆఫ్ టెన్‌టాలంట్సు” అని నీతిబోధకమైన కథ వొకటి వున్నది. భగవంతుడు ప్రతి మనిషికీ లావో

కొంచమో ప్రతిభను యిస్తాడు. ఎక్కువ యివ్వలేదని తక్కువవున్నవాడు పొమరిదై వుండకూడదు. కాన స్వల్ప ప్రతిభను పూర్తిగా వినియోగించవలసి వుంటుంది. గాన నాకు చేతనైన కీర్తిని యిటుపైనికూడా వ్రాయడమునకే తలచి యున్నాను; గాని అగతలుచుకోలేను. దేశము శాంతికొరకు పాటుపడుచున్న రోజులలో నా రాతలవల్ల పితూరీలు కలుగు నని ఆకాశరామన్నగారు భయపడుచున్నట్లు కానవచ్చినది. ఏల నీ భయము? మేమంతా తిట్లాటలకు వీరులముగాని తుపాకీ పేల్చడం నేర్చివుండలేదు. నేర్చినవారికైనా తుపాకులు తుప్పట్టివున్నవనుకుంటాను.

ఏతావాతా నేను హాస్యోక్తులు రాయడము మానుకుంటే ఆకాశరామన్నగారు నా గుట్టుమట్లు ప్రచురించి నా గొప్పకీర్తి ఆంధ్రమహాజనులకు వెల్లడిచేస్తారట. ఇంతకన్న లోకోపకారమూ నాకు ఉపకారమూ కద్దా? "కోహం" అనే ప్రశ్నతో ఆరంభమైంది, వేదాంతచర్చ అంతాను. నా గుట్టుమట్లేవో, నాకే తెలియవుగదా, వారు శ్రమచేసి కనిపెట్టి చెప్పడంకన్న మిత్రత్వముండునా? లేక యే కారణముచేత నయినా వారికి నా యెడల ఆగ్రహాము పొడమి పత్రికాముఖమున నాలుగు రానిత్తుమని బెదరించ తలచియుందురా? వృథా శ్రమ. ఒక రాతి స్తంభమును ఘాషిస్తే యెంత చరితార్థమో నన్ను మన్నించినా అంతే.

అయినా నేను ఆకాశరామన్నగారికి యేవిధమైన అపరాధమైనా చేసివుందునా అని తలపోసిచూస్తిని. కానరాలేదు. శ్రీ సుబ్బారావుపంతులుగారూ, లక్ష్మణరావు పంతులు

గారూ, బాలకవిగారూ నా మాటలను అపరాధముగా తలచ వలసినవారుకారు. వారు ఆరితేరిన గ్రంథకర్తలు. అయితే వారికి లేని ఆగ్రహము ఆకాశరామన్నగారికి కలుగునా? ఒక కథ వుంది.

వెనకటి కొక గొప్ప ప్రభువు ఒక మహాపండితుణ్ణి అడిగెనట. "యేమండీ మీరు భంగు పుచ్చుకుంటారట; నిజమేనా?" అని. అప్పుడు ఆవార్త విన్నవించియున్న మహానుభావుడు యెదుటనేవుండెనట. అందుకాపండితుడనెను: "మహారాజా! నేను భంగు సేవిస్తానన్నమాట సత్యమేగాని, మత్తు మట్టుకు యీాయనకు కలుగుతుంది!"

లోకంలో యిట్టి వింతలువున్నా, ఆకాశరామన్నగారికి మట్టుకు నిజంగా నాపైని కోపంలేదు. యీమధ్య ఒక కవి సరికొత్త వృత్తమున నారూపరేఖావిలాసములను వర్ణించిరి. యీ లేఖలో ఆకాశరామన్నగారు నా గుణసంపత్తి వర్ణించిరి. మొత్తముమీాద తమ హస్తము హాస్యరసము వ్రాయుటలో నిరర్గళమయినదిగా తోచుచున్నది, అని వ్రాసి మీరు విద్యాధికులయ్యును అని వ్రాసి, తిరిగీ "నిజముగా ఆలోచించిచూడగా మీాకు అనుభవమే యెక్కువగాని విద్యానైపుణ్యత తక్కువ" అని వ్రాసిరే అని శంకించగలరు. వారు శలవిచ్చిన రెండు మాటలూ యదార్థమే. శిష్టానవగతములైనట్టిన్నీ మ్లేచ్ఛ ప్రయుక్తములైనట్టిన్నీ "పిక, నేమ" ఇత్యాది వైదికశబ్దముల అర్థము శాస్త్రమువల్ల కల్పించుకోవలసినదా లేక, మ్లేచ్ఛ ప్రయోగమును అంగీకరించవలసినదా అని ప్రశ్న వేసుకుని

శరభస్వామి పలికెను. * "యత్తు అభియుక్తాః శబ్దార్థేషు శిష్టాః ఇతి, తత్రోచ్యతే అభియుక్తతరాః పక్షిణాం పోషణ బంధనేచమ్లేచ్ఛాః" అని. నాకు శాస్త్రములు రావుగాని చిన్న నాడు బొమ్మలాట నేర్చుకున్నాను.

ఆకాశరామన్నగారి మాటలకు సాక్షాత్తు కూడా వొకటివున్నది. స్కెట్ అను మహాప్రాజ్ఞుడు యీనెల "రివ్యూ ఆఫ్ రివ్యూస్" అను పత్రికారత్నములో యిప్పటి పార్లమెంటు యెలెక్షనులను గురించి ప్రజలతరఫున వ్రాస్తూ హీర్ట్రియను కవి వ్రాసిన రెండు చరణములు ఉదహరించిరి :

i "I set the plain man's common sense against the Pedant's pride."

విద్యల విషయమై అకాశరామన్నగారి అభిప్రాయము లను ముందు విపులముగా వ్యాఖ్యానముచేసి చెప్పెదను. రాస్తే వారే రాయాలి. వ్యాఖ్యానం చేస్తే నేనే చేయాలి.

మనుష్యుల విద్యలను పోల్చడమే కాకుండా ఆకాశ రామన్నగారు వైద్య శాస్త్రంలోకూడా ఉద్దండులు.
నా అదృష్టం యెట్టిదోగాని నాకు పరిచయం కలిగే మనిషల్లా వేలలోయెన్న తగినవాడై వుంటాడు. కోట్లలో యెన్నతగిన వాడై వుంటాడు. ఆకాశరామన్నగారుకూడా యెక్కడో

* మాటలను, మాటల అర్థములను శిష్టులు బాగా యెరుగుదు రంటివా చెప్తాను విను; పిట్టలను పట్టుకోవడము పెంచడము మ్లేచ్ఛులు మరీ బాగా యెరుగుదురు.

i చదువుకున్న మూఢుడి గర్వముకన్న చదువుకోనివారి లోకజ్ఞానమునేలని తాత్పర్యం.

పోకచోట ఆ గణనలో రావలసినవారే. పరుల గుణములు కనిపెట్టుటలో నేనే ప్రవీణుడని నా గర్వం.

చిన్నతనంలో బొమ్మలాట నేర్చివుండుటచేత లోకమనే రంగంలో చిత్రకోటికీతులను ఆటాడే మనుష్యులనే పాత్రముల సొగసునే కనిపెట్టడము నాకు అలవాటైనది. సొగసులేని మనిషే వుండడు. స్నేహము, ప్రేమా అనేవి అనాది అయిన్నీ యెప్పటికీ సరికొత్తగావుండే రెండు వెలుగులను నరునిమీదతిప్పి కాంచితే వింత వింత సొగసులు బయలుదేరుతవి. అసూయ అనే అంధకారంలో అంతా ఏకనలుపే!

అందులో జ్ఞాపకము వుంచుకో తగినమాట పలికినవాడు యెన్నికైనమనిషే అని నా అభిప్రాయము. అట్టిమాట బ్రతుకు తెరువును దేశనైనాచూపే మాటైతే అది పలికినవాడు మహానుభావుడుకాడా? ఆకాశరామన్నగారు అట్టివారే. వారిమాటలు వినండి.

"నిజముగా మీరు వ్రాసినవారియందు తప్పులేయున్న వనుకుందాము. అట్టి తప్పులను పత్రికాముఖమున ఆంధ్ర మహాజనులయెదుట రసవంతముగా చెప్పవలె. గాని దిక్కుమాలిన హాస్యోక్తులతో ఎదటివారి మనసు నొప్పిగలుగ చేయకండి."

ఇప్పటి దేవాసురయుద్ధకాలంలో యీ అమృతమయమైన వాక్కులు సాక్షాత్తూ ఆకాశవాణి వాక్కులుకావా? విని మనమందరమూ బుద్ధి తెచ్చుకోవద్దా? ఆ రసవంతముగా తప్పులు చెప్పుట ఆకాశరామన్నగారియొద్ద నేర్చికొనవద్దా? మనమంతా అనగా మీరంతా అని అర్థము.

దేవాసురయుద్ధమని యేలనంటివా? భారతయుద్ధము పద్దెనిమిది రోజులతోనూ, రామరావణాయుద్ధము యిరవై యేడు రోజులతోను చల్లారెనట. నన్నయ్యానుగురించిన యుద్ధమూ, కవులయుద్ధమూ, యింతటంతట చల్లారేటట్లు కానరాలేదు. ఈ దెబ్బలాడేవారంతా బుద్ధిమంతులూ ప్రజ్ఞావంతులూ విద్వాంసులూ అన్నందుకు సందేహముకద్దా? వీరిలో ప్రసిద్ధి లేని వారెవరు? మనసురంజించునట్లు రాయనేరని వారెవరు? విద్యాబలంలోనూ బుద్ధిబలంలోనూ ఈషత్తారతమ్యాము ఉండు గాక! అది యెవడు తూచగలడు? ఒకరికొక విషయము యెక్కువ తెలిసియుండవచ్చును. మరొకరికి మరొక విషయము యెక్కువ తెలిసియుండవచ్చును. విద్య వొకరిసొమ్ముకాదు. అడుగు పెట్టినచోటల్లా జ్ఞానపు గనులున్నవి. కన్ను తెరిచి చూసేసరికి గనులలోలక్ష్మి పెట్లోవచ్చినిలుస్తుంది. యిక కవితా శక్తిమాట. మన దిక్కుమాలిన గ్రాంధిక భాషలో పద్యా లల్లడానికి కొండను త్రవ్వి ఆంధ్రగీర్వాణములు అభ్యసించ వలెనుగాని యింగ్లీషు, యింకా మరికొన్ని భాషలలో యీ రట్టులేదే! చచ్చిచెడి ఆంధ్ర గీర్వాణములు నేర్చిన, నాలుగడుగుల కొకమాటు కాలు మెల్లపడుతూ వుంటుంది. మరిన్ని యెవడు వ్రాసిన పద్యాలు వాడికే అర్థం కావాలి. కావ్యాలు రాసినవారు పుస్తకములు అచ్చువేసి కట్టలుకట్టి అటకమీద భద్రముచేసి యెలుకలపాలు చెయ్యవలె. బంగాళీ లను చూసి మనము నేర్చుకో రాదా!

విద్యా వివాదాలలో పెద్దలయెడల కనపరచవలసిన విలువలు వినయాది గుణములు పిన్నలు మరువరాదు. పెద్దలు

పిన్నలయెడల వాత్సల్యత మరవరాదు. ఒకానొకప్పుడు కొంచం రహస్యంగా పెద్దలనుగూర్చి పిన్నలు, పిన్నలనుగూర్చి పెద్దలూ నిరసనగా మాట్లాడడం మనుష్య స్వభావం. అందుకు తేట తెల్లమైన కారణము భగవంతుడు పెద్దలనూ పిన్నలనూ కూడా లోపములు లేకుండా సృజింపకపోవడమే. అందుకు తోడు భగవంతుడు మంచిచెడ్డలను యెన్నే పనికిమాలిన శక్తి ఆసక్తి ఒకటి పెద్దకీ పిన్నకీకూడా కల్పించాడు. పెద్దలు శోకాలు తినివుండుటను కొంత సహనమును నేర్చియుంటారు. పిన్నలకు ఆ సహనం వుండదు.

కనుక రహస్యముగా ఆ తప్పులు పలికిన నిరసనవాక్కు ఒకప్పుడు చెవి సోకెనేని మనసున పెట్టకపోవడము న్యాయము కాదా? తండ్రి కొడుకును అంటాడు. కొడుకు తండ్రిని అంటాడు. అన్న మంచిమాటలను జ్ఞాపకం వుంచుకొని నిందలు మరచిపోవలెను. లేకున్న మనిషికి సుఖమేదీ?

యిన్ని శ్రీరంగనీతులు పలుకుతున్నారుగదా మీ "మాటామంతీ" మాటేమని అడగగలరు. అంత మృదువుగా తప్పులు విజ్ఞాపనచేసేవాడు లేడని నా అభిప్రాయము. కోరి వెళ్ళి నేను తప్పులుపట్టలేదు. గ్రామ్యభాష దిక్కుమాలిన స్త్రీ. ఆమెను పండితులు నిష్కారణముగా దూషించి అవమానించగా కనికరించి ఫీజులేకుండా వకాల్తా పట్టితిని. సమయాసమయములలో ఆమెను అవలంబించినవారే తిట్టడము భావ్యముకాదంటిని. వకీలుకు యేమన్నా చెల్లుతుందిగాని, అంత అధికారముండే నేనేమంటిని? ఒక్క దూషణవాక్కు పలకలేదే! నన్ను మృదువుతప్పితినని నిందించుట మొగనికొట్టి మొగసా

లెక్కనరీతి నున్నది. ఆకాశరామన్నగారు పేర్కొనిన వారలలో శ్రీ బ్రహ్మయ్య, సుబ్బారావుపంతులుగారి యెడల నాకు భక్తికలదు. శ్రీ లక్ష్మణరావుగారు నాకు ముఖ్యమిత్రులు. వారివిద్యను దేశాభిమానమును నే నెరిగినట్లు ఆకాశరాములు యెరగరేమో! శ్రీ బాలకవిగారు యింకా ముందుకురావలెనని నిర్వ్యాజమైన ఆసక్తి నాకు కలదుగాని, గ్రంథకర్తలు విమర్శనమునకు వెరచితే భాష అభివృద్ధి అగుటయెట్లు?

తలవరినలె ముఖముమాడ్చుకొని పీక ఉత్తరెంచడము నాకు చేతకాదు!

* రచనాకాలం: 1910 డిశంబరు 29 వ తేదీ.

చుట్టుచూపులేని విద్య

ఈనెల 2, 5 తేదీలను శ్రీ కాశీభట్ల బ్రహ్మయ్య శాస్త్రిల్లు వారును, శ్రీ తేకుమళ్ళ రాజగోపాలరావు పంతులు గారును, శ్రీ కోటీశ్వరశర్మగారును శశిలేఖలో ప్రచురించిన జాబులను చదివితిని. శ్రీ బ్రహ్మయ్యశాస్త్రులు వారిలేఖ ప్రచురమైన తరువాతనే కోటీశ్వరశర్మగారి లేఖ ప్రచురమాయెను.

"ప్రమాదోఽధీమతామపి" అని శర్మగారు వ్రాసిరి. "ప్రమాదోఽధీమతామేవ" అని నేనంటాను. నేలనునడిచేవాడికి మీదినుంచి పడడమనేది వుండదు. విపులమైన విచారణచేసి వ్యాసములు రాసేవారి అభిప్రాయములు ఒకప్పుడు తేలిపోవడం సహజము. అట్లు తేలిపోవడంవల్ల ఆ గ్రంథకర్తల ప్రతిష్ఠకు ఒకలోపంలేదు. లోపములన్నవి యెవరపడితే వారు పట్టగలరు. అదియొక ప్రజ్ఞకాదు.

బ్రహ్మయ్యశాస్త్రిలుగారికి 'ఇదమిద్ధం' అని శాసించి రాయడం కొంత అలవాటనుకుంటాను. అది వకతప్పుగా నేనుయెంచను. "సంశయాత్మా వినశ్యతి" అన్నాడు. తనశక్తియందు తనకు నమ్మకంలేనివాడు గట్టిపని యేదీ చెయ్యలేడు. యేదో వొక తోవత్రొక్కిన వాడల్లా లోకోపకారి. నిజము తేలుటకు అదివొక సాధనము.

విక్రమార్క "సంవత్" వ్యుత్పత్తినిగురించి యెడతెగని వివాదం ప్రబలియున్న రోజులలో శిల్పకళా కుశలులయిన ఫెర్గ్యూసన్ మేమినిర్ణయముచేసెనంటే, "విక్రమార్క శకారంభ కాలముందు విక్రమార్కుడనేరాజు వుండివుండలేదు. మరి ఆరువందల సంవత్సరముల వెనుకనుండెను. జ్యోతిషముతో సంబంధించిన గణనలకొరకు శకారంభకాలము ఆరువందల యేండ్లువెనుకకు జరిపెను" అని ఇట్టిసిద్ధాంతము తత్వనిర్ణయమునకు సహకారి అని కీర్తిశేష్ములైన మాక్సుముల్లరు దొరగారు 'వాటింగియా టీచస్అజ్' అను గ్రంథమున మెచ్చి వ్రాసి ఆ సిద్ధాంతము ననుసరించి కొందరు సంస్కృతకవుల కాలమును యేర్పరిచిరి. ఇది కాదనువారు క్రీస్తుశకము 544 కు ముందు "సంవత్" వాడుకొనుటల రుజువు చూపుదురుకాక ! అనిరి.

అంతట కీల్హారన్, బూలర్ అను జర్మను పండితులజట్టి నిదర్శనములను చూపిరి. 'వాటిండియా టీచస్' అను గ్రంథము రెండవకూర్పులో మాక్సుముల్లరు దొరగారు తమ వ్యాసమును విసర్జించిరి. అటులనే బ్రహ్మయ్య శాస్త్రులుగారుకూడా బెజవాడ శాసనము విషయమై తమకు నిజముతెలిసిన వెంటనే సవరణను ప్రచురించిరి. బెజవాడశాసనము ఛందోబద్ధమైతే యేమొచ్చె? కాకపోతేయేమొచ్చె? అది యెవరూచెప్పరు. అసలు శాసనమును "అందున్నవి సౌష్ఠవము లేనివచనములు" అని బ్రహ్మయ్యశాస్త్రిలుగారున్నా 'యిందలిది భాషకాదు' అని రాజగోపాలరావుగారునుదించివేసిరి. గ్రాంథికభాష మారదనుమాట నమ్మనివారేమందురో !

ఈనాడు చుట్టుచూపూ వెనకచూపూ లేనివిద్యను విద్యగా పరిగణించరు. చుట్టుచూపు అనగా సరిపోల్చి తారతమ్యము తెలిసి చదువుట. ఒక దేశపుచరిత్ర బాగా తెలియవలెనంటే యితరదేశముల చరిత్రను కూడా నేర్చి చరిత్ర స్వభావమును గుర్తెరగవలె. ఒకభాషను బాగా తెలియవలెనంటే యితరభాషల చరిత్రము కొంతనేర్చి భాషాశాస్త్రము నెరుగవలె. నన్నయనాడు ఆంధ్ర కర్ణాటక భాషలు రెండును నేర్చిన కవులుండిరి. నాడు కన్నడ భాషాజ్ఞానమును వెలుతురును తెనుగుపై పరపి కొత్తసంగతులు తెలిపినవారు శ్రీ రాజగోపాలరావుగారొక్కరు కనబడుచున్నారు. గాని నేను కర్ణాటక ఛందస్సును చాల కాలముకిందనే యెరిగియుంటిని. కన్నడభాషను నేర్వనివారుకూడా కన్నడ ఛందస్సుల సులభముగ గ్రహించుటకు సాధనమున్నది. మంగుళూరు బేసిల్ మిషను ప్రెస్సులో అచ్చుపడిన నాగవర్మ ఛందస్సులో కన్నడ ఛందస్సును గురించిన్నీ కన్నడ కావ్యప్రపంచమును గురించిన్నీ విపులమైన వ్యాసములు ఇంగ్లీషున వ్రాయబడి యున్నవి. ప్రతి పద్యముయొక్క లక్షణముకూడా ఆ పుస్తకములో ఇంగ్లీషున తేటతెల్లముగ రాయబడినది. అక్కరల లక్షణము 102; 108 పుటలోనూ, అక్కరకె లక్షణము 109 పుటలోనూ అక్కరలలో వాడబడే గణములలో వివరము అయిదవఅధ్యాయారంభములోనూ యీయబడినవి. నాగవర్మ ఛందస్సున్నూ కర్ణాటకసాహిత్యలక్షణ సంగ్రహమున్నూ కలిపి చెన్నపట్టణము గ్రంథ రత్నాకరము ముద్రాక్షరశాలలో అచ్చుపడినవి. ఇందులో యింగ్లీషు లేదు. వెల

తక్కువ. రెండవ నాగవర్మ కృతమైన కర్నాట భాషాభూషణ మనే వ్యాకరణమును రైస్‌దొరగారు బెంగుళూరు గవర్నమెంట్ ప్రెస్‌లో అచ్చువేసిరి. యీ వ్యాకరణము సంస్కృత సూత్రములు వృత్తికలిగి యున్నది. గ్రంథముగ్రోమను అక్షరములతోను కన్నడ అక్షరములతోనూ కూడా అచ్చుఅయి వున్నది. సంస్కృత మెరిగినవారు యీ వ్యాకరణమును సులభముగా జదువుకోవచ్చును. యీ పుస్తకములో నాగవర్మను గురించిన్ని కన్నడ కావ్య ప్రపంచమునుగూర్చిన్ని యింగ్లీషు వ్యాసములుకలవు. 6 వ పుటకు యెదురుగనున్న పటములో కన్నడ లిపికి కలిగిన మార్పులు చూపబడినవి. నాలుగు అయిదు కాలములలోని అక్షరములను త్రైపారువేసి చూసిన యెడల తెనుగునకూడ తలకట్లెట్లు మారినవో తెలియవచ్చును. మైసూరు గవర్నమెంటు ప్రెస్‌లో శ్రీ ఆర్. నరసింహాచారి గారు నాగవర్మకృతకావ్యాలోకనమును కర్ణాటక భాషా భూషణమును కలిపి ముద్రించినారు. యింగ్లీషున విపులమైన ఉపోద్ఘాతము కలదు. అందులో ఛందోంబుధి వ్రాసిన నాగవర్మా, కావ్యాలోకనాదిగ్రంథములు వ్రాసిన నాగవర్మా భిన్నులని ఋజువుపరిచిరి.

కేశవరాజు రచించిన శబ్దమణి దర్పణమను వ్యాకరణమునుమంగుళూరు బేసిల్ మిషన్ ప్రెస్‌లో కిట్టెలు దొరగారు ముద్రించిరి. యిందు సూత్రములు కన్నడ పద్యములుగా నున్నవి. సూత్రార్థమింగ్లీషున మార్జినులో నీబడినది. భట్టాకలంకదేవుని కర్ణాటక శబ్దానుశాసనము విపులమైన వ్యాకరణము. దీనిని రైస్‌దొరగారు మైసూరుగవర్నమెంటు సెంట్రల్

ప్రెస్‌లో అచ్చువేయించిరి. సంస్కృతమున సూత్రములు వృత్తి వ్యాఖ్యకూడా కలవు. పుస్తకము రోమను లిపిని కన్నడ లిపినికూడా అచ్చుఅయినది. కర్ణాటక కవిచరితమొకటి ఆర్. నరసింహాచారిగారు, యస్. నరసింహాచారిగారు మైసూర్ వెస్లియన్ మిషన్ ప్రెస్‌లో అచ్చువేయించిరి. ఇంగ్లీషున ఉపోద్ఘాతము కలదు.

నృపతుంగుని కవిరాజ మార్గము కె. పాఠక్‌గారు మైసూరు గవర్నమెంటుప్రెస్‌లో అచ్చువేసిరి. విపులమయిన ఇంగ్లీషు ఉపోద్ఘాతము కలదు. గ్రంథము రోమను లిపిని కూడా అచ్చువేసి యున్నది. కెటిల్ దొరగారు కన్నడ యింగ్లీషు నిఘంటువును రచించిరి.

* కన్నడ వ్యాకరణములు

భట్టకలంకుడు జైనుడు. కర్ణాటక శబ్దానుశాసనమనే గొప్ప కన్నడ వ్యాకరణం రాశాడు. 1604 సంవత్సరంలో గ్రంథం పూర్తి అయినట్లు కనపడుతుంది.

యీనాటికి నిలిచిన కన్నడవ్యాకరణములలో మొదటిది, రెండవ నాగవర్మ రాసిన కర్ణాటక భాషాభూషణము, కావ్యావలోకములో మొదటి అధికరణమును. రెండవ నాగవర్మ పన్నెండవ శతాబ్దమధ్య కాలంలో వుండెను. భాషాభూషణము ఆధారంగా చేసుకుని, పదమూడో శతాబ్దంలో, కేశిరాజు, శబ్దమణిదర్పణం అనే వ్యాకరణం రాశాడు.

డాక్టర్ బర్నెలు అనే విద్వాంసులు శబ్దమణిదర్పణమును గురించి యిలా రాశినారు. "The great and real merit of Sabdamanidarpana is that it bases the rules on independent research and the usuage of writers of repute ; in this way it is far ahead of the Tamil and Telugu treatise, which are much occupied with vain scholastic disputations."

* కన్నడ తెలుగు వ్యాకరణాలు, భాషాసంబంధాలను గురించి అప్పారావుగారు వ్రాయ తలపెట్టి పూర్తిచేయని వ్యాసం.

శబ్దమణి దర్పణములోని సూత్రాలు ప్రత్యేక స్వతంత్ర పరిశోధనమీదనూ, గొప్ప ప్రాచీన కవుల ప్రయోగాల మీదనూ ఆధారపడి రచింపబడినవి. నిరర్థక పాండిత్య ప్రకర్షకమైన వివాదగ్రస్త విషయాలతోనిండిన తెలుగు తమిళ వ్యాకరణాలకంటె శబ్దమణి దర్పణం ఎంతో మెరుగైనది అని దీని భావం.

భట్టాకలంకుల శబ్దానుశాసనమనే గ్రంథాన్ని మైసూరు ప్రభుత్వమువారు 1890 వ సంవత్సరములో బెంగుళూరులో అచ్చువేయించినారు. యిప్పుడు ప్రతులు దొరకవు. మైసూరు గవర్నమెంటు లైబ్రరీలోవున్న పుస్తకాన్ని నేను అరువు తెచ్చాను. అది తిరిగీ యిచ్చివెయ్యవలసిన కాలం వచ్చినందున అందులోనుంచి తెనుగువారికి తెలియతగిన భాగాలు కొన్ని యెత్తి రాస్తున్నాను. ఈ గ్రంథాన్ని గురించి రైసునొర యిట్లు రాసినారు.

"It is...not an antique treatise dealing with archaisms and obsolete terms, interesting as a literary monument though of little practical value now, but has the advantage of treating of the whole range of the language down to the modern period and its rules are such as apply to the present time".

ప్రాచీనమైనవీ యిప్పుడు వాడుకలో లేకుండా నశించినవీ అయిన అనేక శబ్దప్రయోగాల సరళిని తెలిపే వ్యాకరణాలు వున్నాయి. ఇవి ప్రస్తుతకాలానకు ఉపయోగపడక పోయినప్పటికీ ప్రాచీన భాషా ప్రయోగ సంప్రదాయాలను గ్రహించడానకు ఉపకరిస్తాయి. అయితే శబ్దానుశాసనమనే వ్యాకరణం ప్రాచీనమైనది; కాని ప్రాచీనకాలంనుంచీ ఆధునిక

కాలంవరకూగల భాషార్ణవాన్ని గురించి ప్రస్తావించే అవ
కాశాన్ని యీశబ్దాను శాసనం కలిగివున్నది. శబ్దాను శాసనం
లోని సూత్రాలను ప్రస్తుత కాలానకు కూడా అనువర్తింప
జేసుకోవచ్చును అని పై వాక్యాల తాత్పర్యం.

"Some what curious statemen s are made in w. rks that have come to hand regarding the constituent parts that combine to form Kannada. Thus the unknown author of Subhashita or Neetikanda an old Jain work, says :

ఒళగన్నడ బెళగన్నడ
తెళగన్నడ అచ్చగన్నడం సక్కజముం
ఎళగన్నడ హళగన్నడ
సలదేశియకెనెయమ్మె కన్నడిశిళె యోళ్.

"Local (or home) Kannada, white Kannada, clear Kannada, and derivaties from Sanskrit young (or new) Kannada, old Kannada, being combined in the language of the country, is there any equal to Kannada in the world ?"

ఏ అంతర్భాషలవలన కన్నడ మేర్పడినదో వాటిని గురించి తెలుసుకోదగ్గ కొన్ని వింతసంగతులు యిప్పుడు మనకు లభించిన గ్రంథాలలో కనిపిస్తున్నవి. సుభాషితఅనే ప్రాచీనమైన గ్రంథకర్త పేరెవరో తెలియదుకాని, ఆయన యిలా వ్రాస్తున్నారు:

"ఒళ్లు, బెళ్లు, తెళ్లు, అచ్చు, ఎళ, హళ మొదలైన కన్నడములు దేశభాషతో కలిసిపోయినవి. కన్నడ భాషకు సరితూగ

గల మరివొకభాష లోకమున కలదా ?" లేదని పైవాక్యముల సారాంశము.

హాళగన్నడమనగా పాత కన్నడమనీ తెళుగన్నడమనగా తేట అయిన కన్నడమనీ అర్థము.

ఇదేవిధముగ యీ శతాబ్ద ఆరంభమున దేవచంద్రునిచే రాయబడిన "రాజావళి కథె" అను గ్రంథమున యిట్లు కలదు. దేవచంద్రుడు జైనుడు.

హాళగన్నడ బెళుగన్నడ
వళగన్నడ హొసతెంబుదుం
తెళుగన్నడ మిశ్రవినిద
నిళెయొళు సత్పురుష రోదికేళ్వుదు సతతం.

This, in which old Kannada, white Kannada, local Kannada, pure Kannada, and that called new, are mingled into clear Kannada, may good men in the world ever read and listen to"

పాత కన్నడము ప్రాదేశిక, కొత్త, కన్నడాదులు తెళుగన్నడభాషలో కలసిపోయినవి. దీనిని లోకములోని మంచి మనుష్యులు సదా చదువుతూ వింటూ వుండెదరుగాక ! అని దీని భావము.

హాళగన్నడ or హాళకన్నడ is the early form of the language, Belu Kannada or white Kannada, seems to refer to a belief of the Jains, who attribute substances to sound and say that it is white. Thus Kesiraju in his grammar Sabdamanidarpana has the following :

(1) శబ్దద్రవ్యం జనియిసుగుం శ్వేతం
(2) శబ్దం జనియిసుగుం ధవళవర్ణం అక్షరరూపం

బెళుకన్నడ లేక తెళుకన్నడ అనే దానికి ప్రాచీన రూపం హాళగన్నడము లేదా హాళకన్నడము. శబ్దాన్ని ద్రవ్యరూపముగా జైనులు భావిస్తూవుండేవారు. మరి కొంత మంది దానిని అక్షరరూపంగా భావించారు. జైనసంబంధమైన శబ్దద్రవ్యం శ్వేతరూపంగా పరిగణింపబడినది. మరివొక చోట జైనసంబంధమైన శబ్దము అక్షరరూపముగనూ, ధవళ రూపముగనూ తన శబ్దమణిదర్పణములో కేశిరాజు పేర్కొన్నాడు. ధవళమంటే స్వచ్ఛమైనదని అర్థము.

వళగన్నడ లేదా ఓళదేశకన్నడ, refers to the word called దేశ్య, the native tongue including local peculiarities and dialects. అచ్చగన్నడ is the universal term of pure కన్నడ; తెళుగన్నడ means clear, transparent కన్నడ, and from the same root derived the name Telugu, the other language which has so close an affinity to Kannada and which is written in the same characters."

వళగన్నడము లేదా ఓళదేశ కన్నడమనేది దేశ్యమనే శబ్దానికి చెందుతున్నది. దేశ్యమనగా మాతృభాష. యిందులో మాండలిక భేదాలు భాషలు చేరివున్నవి. శుద్ధకన్నడమనేదానిని విశాలమైన అర్థంలో అచ్చగన్నడ మందురు. తెళుగన్నడమంటే తేటఅయిన కన్నడమని పలుచనిదని సన్ననిదని అర్థం. స్ఫటికము వంటి స్పష్టమైన భాష తెళుగన్నడము. తెళుగన్నడమనే పదమునుంచే, మరివొక భాషావాచకమైన "తెలుగు" అనే మాట పుట్టినది. కన్నడమునకును తెనుగునకును ఎంతో దగ్గర

సంబంధము కలదనీ తెలుగు అక్షరములు వ్రాత కన్నడ లిపిని పోలియుండుననీ రెయిసు దొరగారి వ్యాఖ్యానమునకు అర్థము.

పైది రెయిసు దొరగారి పీఠికలోనిది.

ఈ కిందిది గ్రంథారంభ మంగళ శ్లోకము :

"నమశ్శ్రీవర్ధమానాయ విశ్వవిద్యావభాసినే
సర్వభాషామయీభాషా ప్రవృత్తాయన్ముఖాంబుజాత్॥

యే వస్తువునుండి అన్ని భాషలకూ సంబంధించినటువంటి భాష కలిగినదో సంపత్తును కలుగచేసేటటువంటిన్నీ అన్ని విద్యల్నీ తెలియచేసేటటువంటిన్నీ ఆ వస్తువును ప్రణామములు.

ఈశ్లోకము పైవ్యాఖానంలోని కొంతభాగమిది. "శబ్దానుశాసనంహిప్రస్తుతమ్ । తత్రచ అనుశాసనవిషయభూతాః శబ్దాఃకర్ణాటకా ఏవ । తేచసంస్కృతశబ్ద వత్సకలదేశప్రసిద్ధాః సకలశాస్త్రప్రయోగితయా సకల మహాజన పరిగ్రాహ్యాశ్చనభవంతి। భాషావిషయత్వాత్। భాషాయాంచ పామరాణామేవాధి కారోన పండితానామేతి వైతేనుశాస్యాః। ప్రయోగానర్హత్వాదితి। కేషాంచిత్సంస్కృతా గ్రహాగ్రహాగ్రస్తానాం పండితమ్మన్యానామ్ మనసిప్రఖ్యాతా మన్యథాఖ్యాతిం ప్రత్యాఖ్యాతుమేత దేవవిశేషణ ముపవర్ణితవాన్ గ్రంథకారః ఇదమత్రాకూతమ్। యథాసంస్కృతశబ్దాః సాధ్వసాధువివేచన విషయతయానుశాసనార్హాః। తథాభాషాశబ్దా అపి। యదిచామీషామనుశాశ్యాః కథంతర్హి భగవద్భాషా తన్మయీస్యాత్॥ సర్వభాషశబ్దమయీసా"

శబ్దమేరీతిగా ఉపయోగింపబడుతున్నదో యిప్పుడు మనం చెప్పుకుందాము. అందులో ముఖ్యంగా యిప్పుడు మనం తెలుసుకోవలసినది కన్నడశబ్దాలు యేలాగున ప్రయోగింపబడుతున్నవనే విషయం. సంస్కృత శబ్దాలు అందరిచేతా పరిగ్రహింపబడుతున్నట్లు, అన్నిచోట్లా ప్రసిద్ధమైనట్లు, అన్ని శాస్త్రాలకు సమన్వయించినట్లు కన్నడశబ్దాలు పరిగణింపబడడంలేదు. యిక భాషను గురించి ముచ్చటించుకుందాము. జనుల వాడుకలో వుంటున్నదికనక పండితులకు గ్రంథాలలో వుపయోగార్హమైనది కాదుకనుక పండితులను భాష ఉపయోగపడక జనులకు మాత్రమే మిక్కిలి వుపయోగ పడుతున్నది. అందులోనూ సంస్కృతం తెలియని కొందరు తాము పండితులమనుకుంటూ కొన్ని అనుకూల శబ్దాలను అననుకూలమైనవిగానూ మరికొన్ని అననుకూల శబ్దాలను అనుకూలమైనవిగానూ పొరపాటు పడుతున్నారు. అటువంటి పండితమ్మన్యులను గురించి మాత్రమే మేమిక్కడ ప్రస్తావిస్తున్నాము. సంస్కృతశబ్దాలను అవసరానవసరాలనుబట్టి యెలాగున ప్రయోగించుకుంటున్నామో అలాగునే యీ భాషాపదాలుకూడా వుపయోగించుకోవచ్చును. అన్నివిధాలా యీ భాషాశబ్దాలకు సంస్కృతంతో సంబంధమున్నది కనుక యివి సర్వదా ప్రయోగార్హములే. వీటినిఅపశబ్దాలని యెంతమాత్రం పేర్కొనడానకు వీలులేదు. ఇది వ్యాఖ్యానం.

పై వ్యాఖ్యానమును మన తెలుగు భాషా పదాలకుకూడా అనువర్తింప చేసుకొనవచ్చును.

ఆంధ్ర కవితా పిత

'ధరణి వడంకె, ఘూళిదన్నిన భానునిగానరాదు.'

'కాటమరాజుకు కర్ణుడోడై'

"నన్నయభట్టు ప్రథమాంధ్రకవియేనా ?" అని ప్రశ్న వేసుకుని మా మిత్రులు శ్రీ లక్ష్మణరావుగారు రెండు వ్యాసములు వ్రాసిరి. చదివి సంతోషించినాను. వొకప్పుడు నేనుకూడా నన్నయ్యను గురించి విపులముగా వ్రాయదలచి యుంటిని. మా మిత్రులు శ్రీజయంతిరామయ్య పంతులుగారు కూడా రాయదలచిరని విని, ఆగితిని. వారే రాసినచో, యితరులకు వ్రాయవలసినది అట్టే మిగిలియుండదని నా నమ్మకము.

కాని ఢంకాదెబ్బ విన్నతరవాత యుద్ధంలో జొరక నిల్వడం కష్టం! ఫలితము రెండుతెగలవారివల్లనూ దెబ్బలు తినడమే కావచ్చును. అదీ ఒక ముచ్చటే!

లోకం పుట్టినదగ్గరనుంచీ, లోకులు ప్రాణంపెట్టి దెబ్బలాడే అన్ని వివాదాంశములూ, కొంచెం నిదానించిచూస్తే 'అవునూ, కాదూ, కూడా' అని తేలుతవి. ఈ రహస్యమును మా మిత్రులు లక్ష్మణరావుగారు గ్రహించి నన్నయ వాదానికి

తగిలించినారు. యిట్టి తీర్పులలో తేటతెల్లమైన మోసమొకటి కలదు. నిజం యెట్లుప్రక్కనువున్నా మన ప్రక్కనకూడా వుండకతీరదు. మా మిత్రుల అభిప్రాయముతో నేను పూర్ణముగా యేకీభవింతును. గాని వొకప్పు అన్నమాటే మనంకూడా అనడం సొగసుకాదని తోచి, కొత్తమాట యేమైనా అందామని విశ్వప్రయత్నం చెయ్యగా, ఒకటి దైవవశాత్తు స్ఫురించింది.

అది యేమనగా, "నన్నయ ప్రథమాంధ్రకవి అవునన్నమాటా, కాదు. కాదన్నమాటా, కాదు." యిదీకాక, అదీ కాకపోతే, అయినమాటేది? యేదో చెవియొగ్గి వినండి. "మనకు తెలియదన్నమాట!" దేనికైనా సందేహం వుండవచ్చుగాని, దీనికి సందేహం వుండబోదు. యీమట్టుకైనా తెలియడమన్నది సామాన్యమైనమాటకాదు. వెనుకటికి గ్రీసులలో సోక్రెటీసనే పండితాగ్రేసరుడు వుండేవాడు. అతనికడకు పోయి మనబోట్లడిగిరట: "యేమయ్యా! లోకానికల్లా నీవే మహాజ్ఞానివని ఒక దేవత చెప్పినది. మాకన్న తెలిసినదేమిటి?" సోక్రటీసనెనట "నాకు యేమీ తెలియదు. ఆసంగతిమట్టుకు నాకు తెలుసును. మీకైతేనో, ఆ తెలియదన్నమాటా తెలియదు. అదే, నా ఆధిక్యత కావచ్చును." ప్రథమంలో తీర్పు చెప్పివేశాం గనక, యిక ఆ తీర్పు నిలబెట్టుకోవడమునకు తగిన యుక్తులు కల్పించుకుందాము.

ప్రపంచము యే రీతినివున్నా ఆరీతినే అది వుండడమునకు మనము పడబడ వలసివచ్చిందిగదా అని లోకంలో పుట్టిన పండిత పామరులు ప్రతివారికీ, ఒకప్పుడైనా విచారం పొడమక మానదు. "యిది యిలావుంటే బాగుండును." అని

మనకు తోచినప్పుడల్లా, లోకంయొక్క స్థితిలో సంతుష్టిలేక దానిని మరమ్మతుచేయడపు ద్వారా మనకు కలిగినదనే అర్థము. మాటలన్నవి ప్రపంచములోనివేగనుక, సృష్టి యావత్తూ వలెనే అవికూడా లోకములతో కూడియుంటివి.

ప్రాయేణ సామగ్ర్యవిధౌ గుణానాం
పరాఙ్ముఖీ విశ్వసృజఃప్రవృత్తిః ॥

విద్వాంసుల జుత్తులు తెగిపోవడము, యీ శబ్దము వల్లనే, రామన్నగారు ఒక మాటకు, ఒక అర్థం చేసి, ఉపన్యాసం ఆరంభిస్తారు. ఆ అర్థంలో నాలుగు వాక్యాలు నడచిన తరువాత, అయిదో వాక్యంలో మరో అర్థం అందుకుంటారు. మరి పదిపంక్తులైనవెనుక మరియొక అర్థాన్ని దాటుతారు. అలా కోతి, చెట్టుమీదనుంచి చెట్టుమీదికి దాటునట్టు, అర్థం మీదనుంచి అర్థంమీదికి దాటి, తుదకు సిద్ధాంతంచేసే వేళకు "మొదటినుంచీ, యీ చెట్టుమీదే ఉన్నామయ్యా !" అంటారు కృష్ణయ్యగారు. ఆ అర్థాలలో వొక అర్థం తీసుకొని పచ్చడి చేసి విడిచిపెడతారు. తరువాత, ఆ వాదములో జొరబడే పెద్ద పిన్నలు తలొక అర్థం లాగుతారు. తుదకు అర్థం అనర్థమవుతుంది. యిది లోకపాటి.

నేను లోకంలోవాడనే అవుటను దాట్లు వెయ్యడంలో ప్రవీణడనే. మీరంతా వున్నారు కనుక, అట్లా దాట్లు వేసేటప్పుడల్లా హుంకారం చెయ్యండి. యీ కట్టుదిట్టంతో చర్చ వుపక్రమిత్తాం.

కవి అనగా యెవరు? ఒక అర్థము ఒప్పో, తప్పో, నాలుగు పదాలు అల్లినవాడల్లా కవియేఅని. యీ అర్థమున

నన్నయ్యే ప్రథమాంధ్ర కవికాదనుకుంటారు. కింద టి సంవత్స రము మా మిత్రులు కృష్ణశాస్త్రిగారు వ్రాసిన శాసన పరి పరిశోధన రిపోర్టులో 3,81,82వ పేజీలలో వుదాహరించబడిన యుద్ధమల్లుని శాసనము, మా మిత్రులు వ్రాసియున్నట్లు ఛందోబద్ధముగానే వున్నది.

స్వస్తినృపాంకుశాత్యున్నతసత్సల సత్యత్రినేత్ర
విస్తర శ్రీయుద్ధమల్లుడ నవద్యవిఖ్యాతకీర్తి
ప్రస్తుత రాజాశ్రయుండు త్రిభువనాభరణుండు సకల
వస్తుసమేతుండు రాజసకిరీటభూవల్లభుండు లీన్

ఇది మొదటి పద్యము మధ్యాక్కర. నన్నయ అక్కర లందువలెనే, దీని యతి అయిదవగణమున నిలిచినది. ప్రతి అర్ధము చరణముననూ, మూడవగణమున బ్రహ్మగణము అనగా సూర్యగణముగాని, సగణ, గగములుగాని అయివుంటుంది.

బెజవాడలోని యుద్ధమల్లుని శాసనము రాజరాజ నరేంద్రునికన్న చాలా ప్రాచీనమనే, నా అభిప్రాయము. లిపినిబట్టి అలాఅనక తీరదేమో అనుకుంటాను. 189౪ సంవత్స రములో గవర్నమెంటు యెపిగ్రాఫిక్ డిపార్టుమెంటువారు యీ రాతిపైని కాగితము ఒత్తి అచ్చుతీసిరి. దానిని ౘదరిమిలాను మా మిత్రులు శ్రీ గిడుగు వెంకటరామమూర్తిగారితో కలిసి పరిశీలించియుంటిని. తరువాత ఆ శాసనపు రాతిని కూడా చూచితిని.

యెపిగ్రాఫిస్టుగారి 1893 సంవత్సరపు రిపోర్టులో 12 వ పుటలో యీ శాసనముగూర్చి యిట్లు వ్రాయబడియున్నది :

"తెనుగు చాలా ప్రాచీనమైన అక్షరములతో నున్నది. రాజు తాతమల్లపరాజని వున్నది."

ఆ సంవత్సర మెత్తిన శాసనపు అచ్చుకాగితము గై విలియా కాగా యిప్పటి యెపిగ్రాఫిస్టులును నా మిత్రులును అగు శ్రీ కృష్ణశాస్త్రిగారు కిందటి సంవత్సరం తిరిగి ఒక అచ్చు యెత్తిరి. 2 వ పేజీలో దానినిగూర్చి "ఆ ప్రాంతమునందువున్న మిగుల ప్రాచీనమైన తెలుగుభాషలో వ్రాయబడిన శిలా శాసనములలో వొకటి" 82 వ పుటలో "ఈ శాసనము అందిందుగా క్రీస్తుశకము తొమ్మిదవ శతాబ్దమునాటిదని చెప్ప వచ్చును."

ఇలియటు దొర తెనుగుశాసనములలో యీశాసనమును గూర్చి యిట్లు వ్రాయబడినది. "గర్భాలయమునకు తూర్పున నందిమంటపమునకు వుత్తరముగావున్న తూముమీద అడ్డుగా వేసియున్న రాయిమీద శాసనము. యీ రాతి పలకను తెలియని అక్షరములున్నవి."

ఇలియటు దొరగారు నియోగించిన పండితులు పదకొండవ పన్నెండవ శతాబ్దముల శాసనము లెన్నో సుల భముగా భేదించిరి. యీ శాసనమును భేదించలేకపోయిరి

కృష్ణశాస్త్రిగారి కోరికపైని యీ శాసనపు రాయి బెజవాడ మ్యూజియములో భద్రపరచబడి అందరూ చూచు టకు అనువైయున్నది. అందలి అక్షరములను పదకొండు పన్నెండవ శతాబ్దముల లిపులతో సరిచూసిన అవి పాతవని చూచినంతనే తెలియును. ఆ శాసనపు లిపిని పరీక్షించగోరిన వారికి బూలర్ దొరగారి ఇండియన్ పెలియాగ్రఫీయున్నూ

బర్నెల్ దొరగారి సౌతిండియన్ పెలియోగ్రఫీయున్నూ సహాయపడును. మొదటి పుస్తకములోని పటములు జర్మను ప్రతిలోగాని యింగ్లీషు ప్రతిలో లేవు. ఆ పటములలో 8 వ పటము నాలుగు అయిదు ఆరు కాలములలో తూర్పుచాళుక్య లిపులీయబడినవి. అందులో అయిదవ కాలములోని లిపి రెండవ అమ్మరాజు (A. D. 947-970) శాసనమునుండి యెత్తబడినది.

ఈ రెండులిపులకును చాలభేదము కన్పడబట్టే బూలరు దొరగారు అమ్మరాజ శాసన లిపికి, మధ్యకాలపు లిపి అనిన్ని రాజరాజు కాలపు లిపికి పాతకన్నడ లిపి అనిన్ని పేరుపెట్టిరి. ఈ పాతకన్నడ లిపి అన్నదానికీ బర్నలుదొరగారు మారుదలపు లిపి (ట్రాన్సిషనల్) అని పేరిడిరి. ఈ పదకొండవ శతాబ్దపు వేంగీదేశపు శాసనములలో మొదట బయలువెడలినది.

అమ్మిరాజునాటి లిపులకును రాజరాజునాటి లిపులకును గొప్పభేదమొకటి యేదనగా అమ్మి రాజులనాటి లిపిలోని అక్షరములు తలకట్టు సూక్ష్మముగా శాణాంవలె నుండును. రాజరాజునాడు కొమ్ములవలె తలకట్లు లేచి కోణము తేరినవి. రెండవ అమ్మిరాజు శాసనముల పటము యింఢియను యాంటిక్వెరీ 12, 13 సంపుటములలోనూ, బటర్వర్తు నెల్లూరు శాసనము మొదటిసంపుట 164 పుటలోనూ యీయబడినవి. వీటిలిపిని కొరుమల్లి శాసనపు లిపితో సరిజూసి, ఆపైని యుద్ధమల్లుని బెజవాడ శాసనపు లిపిని పరీక్షించినయెడల, అది రాజరాజునాటికి ప్రాచీనమని స్పష్టపడగలదు. యెపిగ్రోఫికా ఇండికా 5 వ సంపుటములో 118 పుట. వెనుక ఆ తూర్పుచాళుక్య

శాసనముల పటము లీయబడినవి. వాటిలిపులు తొమ్మిదిపది శతాబ్దములనాటివి.

బూలర్ ఇండియన్ పెలియాగ్రఫీకి యింగ్లీషు తర్జుమా బొంబాయిలో యెడ్యుకేషనల్ సొసయిటీ ప్రెస్‌లో దొరుకును.

"శాసనమునందున్న పురుషులనుబట్టి కాలమునుబట్టి తెలిసికొందుమనిన నట్లగుచో నీ శాసనము రాజరాజ నరేంద్రుని కు తరువాత వ్రాయబడినట్లు తోచుచున్నది. గాని పూర్వము నందు వ్రాయబడినట్లు తోచుటలేదు. శ్రీయుత అప్పారావు పంతులువారీ శాసనము రాజరాజ నరేంద్రునకు పూర్వము దని వ్రాయించిరి. కాని వారు వ్రాసినదానితో నేనేకీభవింప జాలను" అని బ్రహ్మయ్యశాస్త్రిలుగారు వ్రాసిరి.

ఇట్టి అభిప్రాయమునకు శ్రీ శాస్త్రిలువారు చెప్పిన యుక్తులు యివి అని అనుకుంటాను: (అ) బెజవాడ శాసనములో శాసనకర్త పేరు మల్లుడు, యుద్ధమల్లుడు అనికూడా వున్నది. తాతపేరు మల్లపుడు. ఇట్టి లక్షణములుగల (యుద్ధ) మల్లుడు రాజనరేంద్రునకు పూర్వమునందు లేడు. (ఆ) ఈ శాసనమున పేర్కొనబడిన యుద్ధమల్లుడు తూర్పుచాళుక్యుడని వ్రాయబడియుండలేదు. (ఇ) రాజరాజనరేంద్రునకిటీవల మల్లపుదేవుని మనమడైన మల్లడొకడు కాన్పించుచున్నాడు. ఇతడు క్రీస్తుశకము 1202 లో పరిపాలనము చేసినాడు.

బెజవాడ శాసనపు యుద్ధమల్లుడు క్రీస్తుశకము 927 నుండి 934 వరకూ తూర్పుచాళుక్యుల సింహాసనమెక్కి పాలించిన యుద్ధమల్లుడయె వుండునని నా అభిప్రాయము.

శాస్త్రిలవారు పేర్కొనిన మల్లపదేవుని శాసనము క్రీస్తుశకము 1202 నాటిది. ఆ సంవత్సరమున ఆరాజు పిఠాపురమున పట్టాభిషిక్తుడాయెను. యీ శాసనము ఎపిగ్రాఫికా ఇండికాలో 11 వ సంపుటములో 231 పుటకు ప్రచురింపబడినది. పటము ఆరవ సంపుటము 270 పుటను కలదు. ఈ శాసనపు లిపి బెజవాడ శాసనపులిపితో చేర్చిచూచిన వెంటనే దీని కొత్తదనము బయలుపడును. గాన నిమల్లపను గూర్చి చర్చించుట అనవసరము. అయినను పిఠాపురపు శాసనపు తెలుగుభాగము మొదటను, మల్లప పేరికొనబడినది. 80పంక్తి "స్వస్తిశ్రీ సర్వలోకాశ్రయ శ్రీ విష్ణువర్ధన మహారాజులైన మల్లపదేవ చక్రవర్తి" బెజవాడ శాసనములో యీరీతిని లేదు.

బెజవాడ శాసనములో యుద్ధమల్లునిగూర్చి "రాజ్యపట్టంబుగట్టినపతి" అని వ్రాసియున్నది. "బాడబుమహారాజాధిరాజ"ని గుంటూరు శాసనముననున్నది. యుద్ధమల్లుడును అతనిసంతతి వారును తామే పూర్వచాళుక్యరాజ్యమునకు హక్కుదారమనువాదమున నిలిచియుందురు. "రాజసల్కిభూవల్లభుండ"ను చోట "సల్కి" అనుమాట "చాళుక్య" అను మాటకు దేశ్యము. ప్రాచీనమగు శివానందయోగీశ్వరుని మరాఠీవంశావళియను గ్రంథములో "చాళ్కి" అనుపేరు "చలకియా" "సాళోంగే" రూపములుగాకూడ నీయబడినది. కవిరాజమార్గము ఉపోద్ఘాతం 8వ పుట చూడుడు. చాళుక్య అనుమాటకు గల రూపములనుగురించి ఫ్లీట్ "డైనాస్టీస్ ఆఫ్ ది కేనరీస్ డిస్ట్రిక్ట్సు యిన్ బొంబే గజిట్ వాల్యూం 1 పార్టు 2 పేజీలు 336, 337 లను చూడుడు.

"చాళుక్యల్" అను రూపము కుబ్జవిష్ణువర్ధనుని సతారా శాసనములోనున్నది. ఇలియటు దొరగారు సంపాదించిన శాసనములవల్ల వేంగిగొంకరాజను నతడు యుద్ధమల్లుని వంశమువాడయినట్లు కానవచ్చుచున్నది. నా ప్రతి శుద్ధమైనది కాదు. శాసనపు రాతిలో కొంత ముక్క కూడా విరిగిపోయి నట్లు తెలియుచున్నది. అసలు శాసనమును చూడడము ఆవశ్యకము. ఇలియటు దొరగారి ప్రతి లోని పంక్తులు కొన్ని యీ క్రింద ఉదహరించెదను:

"సదరు జిల్లా రావిమట్ల గ్రామంలో వూరికి పడమర వయిపున తాడిమళ్ళ ప్రకాశనాయుడుగారి లోగిలి ప్రహారీ గోడకు ఉత్తరభాగమున పడివున్న నల్ల రాతిమీద లిపి."

పయి పలకవ్రాత యీ రాయివరస కొంత విరిగిపోయి నది. అందుచేత రాతకూడా కొంతపోయినది:

"పుత్రస్తస్య త్రినేత్రప్రభు...
రాజేత్యన్వర్థసంజ్ఞః కుముద
వనహితశ్రీ...వతంసః...
...వేంగి గొంకేశనామా...
యుద్ధమల్ల నృప వంశాంభోధిర
త్నస్యతస్యాప్తో...సహా
గతమహా మమాత్యశ్చ సేనాపతిః
యశ్చాసౌగుడి యూరిపూ
ర్ణకబహు గ్రామాధినాథః"

"స్వస్తిశక వర్షంబులు 1100 అగునేటి వుత్తరాయణ నిమిత్తంబున గుడియూరి వెన్నపరెడ్డి కొడుకు దండనాయక

మల్లిరెడ్డి దన్నేలిన శ్రీ మన్మహామండలేశ్వర వేంగినాంక రాజునకు ధర్మముగా మాక్ష్యపల్లి శకటేశ్వర మహాదేవు గుడియును మంటపము గోపుర ప్రాకార పరివార సహితముగా దను యెత్తించి దేవరకు సాలునకు మానులకు విబంధన నైవేద్యములకు...”

ఇలియటుదొరవారి శాసనములోనె మరివక శాసనము కలదు. అది యిట్లున్నది. “బందరు జిల్లాలోని గణపరం గ్రామములో గ్రామానకు తూర్పున సువర్ణగుండం దక్షిణపు వైపున వేంచేసియున్న శ్రీ సువర్ణేశ్వరస్వాములవారి దేవాలయం ముఖమంటపంలో వాయువ్య మూల స్తంభం పడమర వైపు పలకమీద శాసనము “స్వస్తిసమధిగత పంచమహాశబ్ద మహామండలేశ్వర...పురవరాధీశ్వర, మానవ్యసగోత్ర హారీతిపుత్ర సోమవంశార్ణవచంద్ర, సత్యహరిశ్చంద్ర, దళితరిపునర రాజకందర్ప, యుద్ధమల్ల వంశసముద్ధరణ, భయలోభ...హాక్ష షట్సహస్రావనీ నాయక, వయిరి భయదాయక శ్రీ మల్లేశ్వర మహాదేవదివ్య శ్రీపాదపద్మారాధక పరబలసాధక నామాది సమస్తప్రశస్తిసహితము శ్రీమాన్ మహామండలేశ్వర వేంగి మల్లిదేవరాజు కొడుకు గోకరాజులు శకవర్షంబులు 1066 అగు నేటి ఆషాఢకృష్ణ ఏకాదశియు బుధవారమునాడు దక్షిణాయన...తినిమిత్తంన శ్రీ మతుపదానీపురమున శ్రీ సర్వేశ్వర మహాదేవరకు నఖండవర్తి దీపమునకు నిచ్చిన సురభులు 30. దీనిం జేకొని తోకలకొండ బోయిందు పుత్రానుపౌత్రికముగా సాగ సీయుంబెట్టి నిత్యం మానెడు నెయ్యొనడుపంగలవాడు. శ్రీ వేంగి సాకాచారి లిఖిత.”

(7)

పై శాసనములలో గణపవరం శాసనమును నాయల్ దొరగారి జాబితాలలో ఒకటవసంపుటి 39 వ పేజీలో ఉదహరింపబడియున్నది. శకము 1096 గానీబడినది. ఇలియటు దొరగారివి నాయల్ దొరగారివి సరియైన ప్రతులు కాకపోవడం చేత లేఖకులు ఒక అంకెనే 6 గాను 9 గానూ చదివియుందురు. ఇట్టి శాసనములున్నవని తెలుపుటకంటె వీటి ప్రయోజనము వుండబోదు. చాళుక్యయుద్ధమల్లుని సంతతివారు కృష్ణాజిల్లాలో సామంతప్రభువులుగా వుండిరనుటకు యీ నిదర్శనములు చాలు ననుకుంటాను.

ఇతర స్థలములలోకూడా యీవంశమువారి శాసనములు కలవు. బెజవాడలోనే వెంగిగొంకరాజు కొమారుడున్ను మల్లపరాజు మనమడున్ను అయిన మహాదేవరాజు శాసనములు రెండుకలవు. 1893 సం॥ యెపిగ్రాఫిష్టుగారి రిపోర్టును 11వ పుట చూడుడు. ఒక శాసనపుకాలము 1062 శాలివాహనశకము.

బెజవాడ శాసనపు యుద్ధమల్లుడు చాళుక్య వంశము లోని వాడన్నమాట బెజవాడ శాసనములోనే చెప్పబడి యున్నది. ఆరవ పంక్తిలో "రాజసలిక-భూవల్లభుండు" అని వున్నది. "సలిక" అనగా చాళుక్య. రెండవ పులికేశియొక్క హైదరాబాదు శాసనములో "చిలిక్య" అనే రూపమున్నది. చాళుక్యుల యింటిపేరు అనేక రూపములుగా వుండెను. శ్రీ గౌరీశంకరు ఓఝాగారి సోలంకేయుల చరిత్రకూడా చూడుము.

యుద్ధమల్లుని కథ యించుక ముచ్చటింతును. హియంత సాంగుఅను చీనాదేశపు బౌద్ధపండితుడు యేడవ శతాబ్దారంభమందు మనదేశమునకు వచ్చెను. అప్పుడు దక్కను దేశమును

చాళుక్యరాజగు రెండవ పులికేసి, సత్యాశ్రయుడు పాలించు చుండెను. అతడు ఆంధ్రదేశమును జయించినట్లు అయిహోలె శాసనమందు చెప్పబడినది. ఈ శాసనకర్త రవికీర్తి యనే జైనుడు. సంస్కృత కవిత్వమందు ఇతడు చెక్కలవాడి శాసనమును చదివెను. సత్యాశ్రయుని తమ్ముడు కుబ్జవిష్ణువర్ధనుడు తూర్పుచాళుక్య శాఖకు మూలపురుషుడు. ఇతని సంతతిలో విష్ణువర్ధను డనెడి రాజు క్రీస్తుశకము 843-844 లలో పద్దెనిమిది మాసములు రాజ్యము చేసెను. విష్ణువర్ధనునికి ముగ్గురు కొడుకులు. జ్యేష్ఠుడగు గుణగ విజయాదిత్యుడు 844 నుండి 888 వరకు 44 సంవత్సరములు పాలించి, సంతానము లేకుండా గతించినట్లు కనబడును.

అతని తమ్ములు మొదటి విక్రమాదిత్యుడు, మొదటి యుద్ధమల్లుడు. ఉభయులకూ సంతతి కలిగియుండెను. ఇక జట్టీలకు కొదవేమిటి?

గుణకుడు గతించగానే విక్రమాదిత్యుని కొడుకగు మొదటి కొడుకగు చాళుక్యభీముడు రాజ్యమునకు వచ్చెను. ఇతనికి దాయాదులవల్ల చిక్కులు కలిగినట్లు శాసనములవల్ల కనబడును. ఇతని కాలానకు పశ్చిమ చాళుక్య రాజ్యము అంతరించి, మాన్యఖేట రాష్ట్రకూటరాజులకు చేరినది. పశ్చిమ దేశం యేలే యీ రాష్ట్రకూటులకున్నూ, తూర్పు చాళుక్యులకున్నూ అనుశ్రుతమైన వైరమున్నట్లు కానవచ్చుచున్నది. పూర్వ చాళుక్య రాజుల దాయాదులను కొందరిని వెనక వేసుకొని యీ రాష్ట్రకూటరాజులు వేగిదేశముపై దండెత్తి వచ్చుచుండిరి. మొదటి భీముడు రాష్ట్రకూటరాజగు రెండవ

కృష్ణునితోనో, తన దాయాదులతోనో యుద్ధముచేసి జయించి నట్లు నాకు దొరికిన కలింకోట శాసనములో వ్రాయబడినది. యీ దాయాదులలో భీమునికి పినతండ్రి అయిన యుద్ధమల్లుడు. గాని అతని కుమారుడు తాడపుడుగాని వుండివుండవచ్చును. యిది వూహ. భీముడు 888 నుంచి 919 వరకూ 30 సంవత్సరములు పాలించెను. ఇతని తదనంతరము ఇతని పెద్దకొడుకు కొల్లభిగండ విజయాదిత్యుడు ఆరుమాసములేలెను. తదనంతరమతని పెద్దకుమారుడు మొదటి అమ్మరాజు 925 వరకు యేడేళ్లేలెను. ఇతని కుమారుడు బాలుడైన బేతవిజయాదిత్యుడు పదిహేనురోజులు యేలెను. ఇతనిని కంఠికా విజయాదిత్యుడందురు.

ఈ ప్రకారము మొదటి భీముడి సంతతిలో అతని మునిమునిమనమడివరకూ రాజ్యము వచ్చెను. అంతట భీముడి పినతండ్రియు మొదటియుద్ధమల్లునికొడుకును అగు తాళపరాజు బాలుడగు కంఠికవిజయాదిత్యుని తొలగించి, రాజ్యమాక్రమించుకొని ఒక్కనెల రోజులు యేలెను. మొదటి భీముని పెద్దకొడుకగు కొల్లభిగండ విజయాదిత్యుని సంతతివారు రాజ్యభ్రష్టులై యేమీ చెయ్యజాలక ఊరకుండిరిగాని, భీముని రెండవకుమారుడైన రెండవ విక్రమాదిత్యుడు తాళపరాజును చంపి, రాజ్యమాక్రమించి, పదకొండు మాసములు రాజ్యము చేసెను. అంతట రాజ్యభ్రష్టుడైన బేతవిజయాదిత్యుని తమ్ముడొకడు, మూడవ భీముడనువాడు, తన పినతాత అగు రెండవ విక్రమాదిత్యుని జయించి ఎనిమిదిమాసములు రాజ్యము చేసెను. ఆ వెనుక యీ మూడవ భీమునికొట్టి తాళపరాజు

కుమారుడగు రెండవ యుద్ధమల్లుడు రాజ్యమును ఆక్రమించు కొని 927 నుండి 934 వరకూ యేడేండ్లు యేలెను.

ఇది వీరకాయపీచు. ఈ యుద్ధమల్లుడే బెజవాడ శాస నప్ర యుద్ధమల్లుడు కావచ్చునని నా అభిప్రాయము. ఇతనికి దాయాదులు మనకు తెలిసినవారు ముగ్గురు: మొదటిభీముని మనుమడు రాజ్యభ్రష్టుడైన బేత లేక కంఠికావిజయాదిత్యుడు; పదకొండు మాసములు రాజ్యముచేసి తాళపరాజువలన తొల గింపబడిన విజయాదిత్యుని పినతాత రెండవవిక్రమాదిత్యుడు; కంఠికా బేతవిజయాదిత్యుని పినతండ్రియగు రెండవభీమరాజు.

క్రీస్తుశకము 934 లో యీ మూడవ దాయాదియగు రెండవభీముడు యుద్ధమల్లుని జయించి దేశమునుండి వెడల గొట్టినట్లు శాసనములవల్ల కనబడును. ఎపిగ్రాఫికా ఇండికా వాల్యూం 7 పేజీ 181; వాల్యూం 9 పేజీ 49; నెల్లూరు ఇన్స్క్రిప్షన్సువాల్యూం 1, పేజీలు 170, 171ల వలన యీవిష యము తెలియుచున్నది.

రెండవ భీమునకు రాజ్యము సులభముగా సంప్రాప్తము కాలేదు. అతనిశత్రువులకు రాష్ట్రకూట రాజగు నాలుగవ గోవిందుడు తోడ్పడెను. రాజ్యకాంక్షులై పోరిన దాయాదు లతో యుద్ధమల్లుడు కంఠిక విజయాదిత్యుడును జేరి యుండిరి. ఇతరశత్రువులు యవరనిన, రాజమయ్య; ధళగ తాతజిక్కి; బిజ్జి; అయ్యప; లోవబిక్కి. వీరిలో తాతబిక్కిబేత విజయా దిత్యుని పినతాత అయిన విక్రమాదిత్యుడని నేను పోల్చినాను. ఒక శాసనములో ఇతనిపేరు తాత బిక్క్యన అని వున్నది.

పశ్చిమ చాళుక్యరాజగు ఆరవవిక్రమార్కుని శాసనములలో విక్కలన్ అనుటకలదు.

కంటెక విజయాదిత్యుని, యుద్ధమల్లుని, రెండవభీముడు దేశమునుండి తొలగించెనంటిమి. యీ బేతవిజయాదిత్యుని సంతతి పూర్వనచేరి, గాంగులతో సంబంధములుచేసి, తిరిగి కొంతకాలమునను తలయెత్తినట్లు కనపడును. అటువలెనే యుద్ధమల్లుని సంతతి కృష్ణాజిల్లా ప్రాంతమందు రాష్ట్రకూటుల సహాయమునవలన కొంతరాజ్యము కల్పించుకొని కొంతకాలము మన్ననట్లు కనుపడును. యిందుకు ఆధారము యెపిగ్రాఫిస్టుగారి 1909 సంవత్సరపు రిపోర్టులో చెప్పబడిన గుంటూరు శాసనము 109; 110 పేజీలు.

శాసనకర్త విష్ణువర్ధనతాళరాజు. ఇతనివంశము పూర్వ చాళుక్య వంశము. ఇతను పైనచెప్పిన పూర్వచాళుక్య రాజగు తాళపరాజు సంతతిలోనివాడు. యీ శాసనములో మొదటి తాళపరాజు మొదటి భీమునితమ్ముడని వ్రాయబడియున్నది. పిన తండ్రి పెత్తండ్రి బిడ్డలను, అన్నదమ్ములను వాడుక మనదేశమునన్నది. మొదటి తాళప కుమారుడు యుద్ధమల్లుడు. యితనికి ఇద్దరు కుమారులు. మహారాజాధిరాజ పరమేశ్వర బాడబరాజు; విష్ణువర్ధనతాళరాజు.

గుంటూరు ప్రాంతమందు రెండవ యుద్ధమల్లుని సంతతి వారు రాజ్యముచేసి యున్నప్పుడు ఆకాలపు లిపినవున్న బెజవాడ శాసనములోని యుద్ధమల్లుడు పూర్వ చాళుక్యులలోని యుద్ధమల్లుడయి వుండడనుటకు కారణములు నాకు కానరాలేదు.

ఇక పేరులకా? యుద్ధమల్లునను పేరు "మల్ల, మల్లప" అనియు, తాళరాజను పేరు, "తాళ, తాళప, తాలప, తాల, తాడప" అనియు పై శాసనములలో కానవచ్చుచున్నది. నేను పై నుదహరించిన శాసనములే ప్రమాణము.

చాళుక్య రాజులందు గలయుద్ధ (ఆహవ) మల్లులలో రాజనరేంద్రునకు తరువాత వారెవరూడ గలరు అని శ్రీ బ్రహ్మయ్యశాస్త్రులు వారు వ్రాసిరి. పర్యాయపదములను పెట్టి పేర్లు మార్చడము కారణాంతరములు లేనిదీయుక్తము కాదనుకుంటాను. బెజవాడ శాసనపు యుద్ధమల్లుడుకాక యితర చాళుక్య యుద్ధమల్లులు కావలసినచో కలరు.*

కన్నడభాషలోని పంపభారతము అరికేసరి అనెడి చాళుక్యరాజు కోరికను వ్రాయబడినది. ఈ రాజుయొక్క పూర్వులలో యుద్ధమల్లుడనేఆయన వేంగిదేశము నుండి కన్నడ దేశమునకువచ్చి ధార్వాడజిల్లా ప్రాంతమందు ఒక సంస్థానమునుస్థాపించెను.ఆయుద్ధమల్లుడి తరువాత అయిదో పురుషుడు మరియొక యుద్ధమల్లుడు. అరికేసరి యితని మనమడే. పంపభారతము శాలివాహనశకము 863 వ సంవత్సరములో వ్రాయబడెను. గనుక యీయుద్ధమల్లులు రాజరాజును ప్రాచీనులే.

రాజరాజు తరువాత కూడా చాళుక్య యుద్ధమల్లులు వుండి వుండలేదని యెవరుచెప్పగలరు? దేశచరిత్రయు

---

* చూ. ఫ్లీట్సు కేనరీస్ డైనాస్టీస్ 211;212;380;381 పుటలు; రైయిస్ దొరగారి కర్ణాటక భాషాభూషణము ఉపోద్ఘాతము 13,14 పుటలు

పూర్తిగానున్నచో యిట్టివారుండి యుండలేదని చెప్పుటకు అవకాశము వుండును. మనపూర్వులు చరిత్ర ముఖమే యెరుగరే! ఒక్కపేరును బట్టి యితడు యితనని నిర్ణయించరాదు.

బెజవాడ శాసనపు భాషకు నన్నయభట్టు భాషకును వ్యత్యాసము వున్నది. అందుగూర్చి ముందు చర్చించెదను.

* విశ్వవిద్యాలయాలు: సంస్కృత, మాతృభాషలు

మద్రాసు విశ్వవిద్యాలయంలో సంస్కృత భాషా బోధన సత్ఫలితాలకు దారితీయలేదనీ, మాతృభాషల అధ్యయనం విఫలమయిందనీ సాధారణంగా అందరూ చెబుతున్నారు. యివి యిలాగున ఎందువలన పరిణమించినవో కారణాలను తెలుసుకుందుకు యిటీవలనే విచారణ ఆరంభమయింది. అయితే యీ పరిశీలన యింకా ముగియకుండానే గవర్నమెంటు చేసిన గ్రాంటును యెలాగున వినియోగించాలనే సమస్య నిర్ణయింపబడవలసివచ్చింది,

ఎలిమెంటరీ, మిడిల్, హైస్కూళ్ళలో చెప్పే విద్య నుంచి కాలేజీలలో బోధించే పాఠ్యవిషయాల్ని వేరుచేసి దేనికది స్వతంత్రమైనదని మనం వీటిని పరిశీలించకూడదు. అలా అయితే తీర్థానికి తీర్థమే ప్రసాదానికి ప్రసాదమే! స్కూళ్ళల్లో చెప్పేవిద్య గట్టి పునాదులమీద లేనప్పుడు కాలేజీలలో

* మద్రాసు విశ్వవిద్యాలయ సెనేటు సభ్యులుగా అప్పారావుగారు ఆంగ్లంలో వ్రాసి సమర్పించిన పరిశీలనాత్మక నివేదికకు యిది ఆంధ్రానువాదం.

బోధించే విద్యను గురించి మనం పెద్ద పెద్ద పథకాలు ప్రణాళికలు వేసి లాభంలేదు.

సంస్కృత, మాతృభాషలను కళాశాలలలో ఏలాగున బోధించాలనే విషయం చర్చించినది వాటిని క్షుణ్ణంగా తెలిసిన పండితులుకాదు. ఆ భాషలలో అభినివేశం లేనివారు, కేవల ఉత్సాహంతో తమకు తెలియనివాటిని గురించి మిడిమిడి జ్ఞానంతో చర్చించారు. ఆధునిక విద్యాబోధనాపద్ధతులంటే ఎలా వుంటాయో వాటి ముక్కూ మొహమూ తెలియనివారు యిలా యిలా వుండాలని గీట్లుగీసి మరీ మరీ చెబుతున్నారు. పాండిత్యానికి కావలసిన ఆధునిక విజ్ఞానం వీరిలో శూన్యం. చెన్న రాష్ట్రంలో సంస్కృత మాతృభాషల పాండిత్యమున్నవారు చాలా అరుదు. ఆ భాషల స్వరూపస్వభావాలను తెలియనివారు, అతిముఖ్యమైన విద్యాసమస్యలజోలికి పోవడంవల్ల వాటితో ప్రమేయం పెట్టుకుని అవకతవక నిర్ణయాలు చేయడం చేత ఎంతో హానీ, ముప్పూ కలిగింది.

కళాశాలలలో మాతృ, విదేశభాషల స్థితి ఎలాగున వున్నదో పరిశీలించడానికి సెనేటు వొక కమిటీని వేసినప్పుడు, ఆ కమిటీ కొన్ని ప్రశ్నలజాబితాను తయారుచేసింది. ఈ జాబితా ఎంత పెద్దదైనప్పటికీ వొక ప్రధానమైన ప్రశ్న అప్రధానంగా యెంచబడి ఆఖరుకు నెట్టబడింది. న్యాయంగా దీనిని ప్రత్యేకం వొక శీర్షికగా విషయంగా భావించి చర్చించవలసి వుండెను. ఈ ప్రశ్నను గురించి సంపూర్ణమైన విషయ సేకరణ చేయవలసివుండగా దీనిని అప్రస్తుత విధానమనుకొని కమిటీవొక మారుమూలకు త్రోసివేయడం వింతగానేవుంది.

మాతృభాషలు సంస్కృత సాహిత్యబోధన కళాశాలల్లో ఎందుకు విఫలమవుతున్నాయనే ప్రశ్నకు "ఏం చేసి జవాబిచ్చారని" నేనొక గొప్పవిద్యావేత్తను అడిగాను. ఈ ప్రశ్నకు యివ్వవలసినంత ప్రాధాన్యతను కమిటీ యీయలేదు కనుక తాను "క్లుప్తంగా" సమాధానమిచ్చానని, తన సమాధానం తనకే సంతృప్తినీయలేదని ఆయన నాతో చెప్పాడు. మాతృ, సంస్కృతభాషలు కళాశాలల్లో యెందువల్ల విఫలమవుతాయో చెప్పడానికి కేవలం ఊహలతో లాటరీ వేసి చెపితే సరియైన సమాధానం దొరకదు. ఈ భాషల్ని మిగిలినచోట్ల ఎలాగ బోధిస్తున్నారో గమనించి మన పద్ధతులతో సరిపోల్చి చూసుకుంటే అసలువిషయం తెలియవస్తుంది. అట్టి 'తారతమ్య పరిశీలన' వొక్కటే మంచి ఫలితాల్ని యిస్తుంది యిందుకోసం మన యిరుగుపొరుగున వున్న కలకత్తా, బొంబాయి విశ్వవిద్యాలయాలను పరిశీలిద్దాం.

బెంగాలు బొంబాయిలలో వున్న యించుమించు అన్ని కళాశాలల్లోనూ సంస్కృతం బోధించడానికి పట్టభద్రులైన లెక్చరర్లు ప్రొఫెసర్లు వున్నారు. వీరిలో ఎక్కువమంది మన భారతీయ విశ్వ విద్యాలయాల్లోనో, లేదా విదేశ విశ్వవిద్యాలయాల్లోనో ఎం. ఏ. డిగ్రీ పుచ్చుకున్నవారే ఈ రెండు రాష్ట్రాలు గొప్ప గొప్ప పండితుల్ని తయారుచేసినవి వీరికి యీరోపులోకూడా పేరు ప్రఖ్యాతులున్నవి. సైంటిఫిక్ సొసైటీలు వెలువరించే పత్రికలలోను సంచికలలోను వీరి వ్యాసాలు అచ్చుపడి మన్ననలను పొందుతున్నాయి. ప్రాకృత సంస్కృత కావ్యాలకు యీ పండితులు వ్యాఖ్యానం రాసి ప్రచురిస్తు

న్నారు. మద్రాసు ప్రెసిడెన్సీ కాలేజీలోనూ, స్వదేశ సంస్థానాల కళాశాలలలోనూ ప్రత్యేకం పట్టభద్రులైన లెక్చరర్లు వున్నారు. కాని సంస్కృత విద్యాబోధనాభివృద్ధికి చెన్నపట్టణం చేసిన కృషి చెప్పుకోదగ్గదిమట్టుకు కాదు.

మనకూ బొంబాయి బెంగాలు విశ్వవిద్యాలయాలకూ వున్న తారతమ్యం యిది : (అ) బొంబాయి బెంగాలులలో బి. ఏ. చదివేవారు సంస్కృతభాష తప్పనిసరిగా చదవవలసి వుంటున్నది. (ఆ) ఈ రెండు విశ్వవిద్యాలయాల్లోనూ గొప్ప గొప్ప పండితులు బోధకులుగా వుండడం; ముఖ్యంగా బొంబాయిలో సంస్కృత భాషావేత్తలైన డాక్టర్ బుహ్లెర్, కీల్హార్న్, పీటర్సన్, భండార్కర్ మొదలైనవారు సంస్కృతం చదివే ఆసక్తిని విద్యార్థులకు కలిగించారు. ఆధునిక పద్ధతులలో భాషాసాహిత్య పరిశోధనలను నడిపారు. (ఇ) బొంబాయి బెంగాలు రాష్ట్రాలలో వాడుకభాష సంస్కృతానకు సన్నిహిత సంబంధంగల భాషలనుండి యేర్పడింది. సంస్కృత కావ్యాలను చదవడమనేకార్యం సంస్కృతిలో వొక అంతర్భాగంగా ఆ రాష్ట్రాల సారస్వత సంప్రదాయం పరిగణిస్తుంది.

ఇంత సౌలభ్యమున్నప్పటికీ వంగీయ సాహిత్య పరిషత్తు 1894_95 సంవత్సరాలమధ్య పరిశీలన చేసినమీాదట వొక సంగతిని గ్రహించింది. బెంగాలు స్కూళ్లలోనూ కాలేజీలలోనూ సంస్కృత బోధన అసంతృప్తికరంగా వున్నదనిన్నీ, సాధారణ పట్టభద్రునకు సంస్కృతంలో మిడిమిడి జ్ఞానం తప్ప గట్టితనం లేదనిన్నీ బెంగాలు సాహిత్యపరిషత్తు తన నివేదికలో పేర్కొ-

న్నది. సంస్కృత భాషలో పాండిత్యం సంపాదించడం కష్టం. సంస్కృత కావ్యాలలో చాలభాగం వాచకలోవున్న నుడికారం నశించిపోయినప్పుడు, సంస్కృతం మృతభాషగా తయారైనప్పుడు వ్రాయబడ్డవే. దేశంలో నడిచిన చోట్లకువలె బెంగాలులోని ఉపాధ్యాయులకు దానిని బోధించడం తెలియదు. వంగీయ సాహిత్య పరిషత్తు యీ విషయమై విచారణ చేస్తున్నపుడు బరంపురం కళాశాలకు ప్రిన్సిపాలైన శ్రీ బాబూ వ్రజేంద్రనాథ్‌శీల్ ఎం. ఏ; గారిలా తమ అభిప్రాయాలను తెలియజేశారు : "విద్యమీద ఆసక్తి ప్రేమా లేనంతకాలం, విద్యకుగల ఆదర్శాలపట్ల గౌరవం మృగ్యమౌతున్నప్పుడు, దాని సిద్ధాంతమూ ఆచరణా తెలియనపుడు, నాగరిక దేశాల్లో విద్య యెలాగున అభివృద్ధి అయిందో దానిచరిత్ర పట్టించుకోనంతవరకూ మనం పెద్దపెద్ద పరుగులు పెట్టకూడదు. ఇవన్నీ మనం గ్రహిస్తే అప్పుడు మనదేశంలో ఉన్నతవిద్యను బోధించే బాధ్యతను స్వీకరిద్దాం. విద్యను చెప్పేటపుడు సిద్ధాంతఆచరణల్లో ఆధునిక పద్ధతులువున్నాయి. నాగరిక దేశల్లోని జాతీయ విద్యాసంస్థలు అవలబింస్తున్న మార్గాలూ సూత్రాలూ నిజంగా గొప్పవి. ఈ విద్యారహస్యాల నన్నిటినీ మనం గ్రహించి ఆధునిక పద్ధతుల్ని మన విశ్వవిద్యాలయంలో ప్రవేశ పెడదామంటే తొడ తొక్కిడిగా ఛాందస పండితులువచ్చి అడ్డుతగులుతారు కదా! ఎవరో కొందరు తెలివైనవాళ్ళుతప్ప మిగిలిన వాళ్ళందరూ దీనికి అభ్యంతరవేః! ఇదిమాత్రం నాకెంతో బాధగావుంది".

ఇక్కడా బెంగాలులోనూ సంస్కృత భాషలు ఆక్రమించక పోవడానికి అసంబద్ధమైన బోధనా పద్ధతులను అవలంబించడమే ప్రధాన కారణం. కావ్యభాషల్ని మాతృభాషల్ని చెప్పడానికి అధ్యాపకులకు "తగినంత రీసెర్చిజ్ఞానమూ విమర్శనా జ్ఞానమూ ఆధునిక యూరోపియను పద్ధతులలో వుండాలని" మద్రాసులో యీమధ్య పదేపదే చెప్పబడుతోంది. కాని తీరా చూస్తే యివన్నీ వట్టిమాటలుగానే మిగిలి పోతున్నాయి. కాని ఆచరణలో ఎట్టికృషీ కనిపించదు. ఉత్తరసర్కారు జిల్లాలలో ప్రత్యక్ష బోధనా పద్ధతుల్ని అవలంబించడంతో యేట్సుదొర విద్యావిధానంలో ఆధునికతను ప్రవేశపెట్టే ప్రయత్నాలు చేశాడు. పర్లాకిమిడిలో శ్రీ గిడుగు రామమూర్తి పంతులు గారు యేట్సు ప్రభావప్రోద్బలాల వల్ల చెప్పుకోతగ్గ ఫలితాలను యిందులో సాధించారు. అయితే ఉపాధ్యాయులకు తగిన శిక్షణయివ్వందే ఆధునిక పద్ధతుల్లో అభివృద్ధిని అభ్యుదయాన్నీ సాధించడం దుస్సాధ్యం. యింతకంటె ప్రధానమైన విద్యాసమస్య మరొకటిలేదు. కలకత్తా ప్రెసిడెన్సీకాలేజీ ప్రిన్సిపాల్ శ్రీ హెచ్. ఆర్ జేమ్సు "1797-1910 మధ్య భారతదేశంలో విద్యారాజకీయజ్ఞత" అనే తన గ్రంథంలో యిలా వ్రాశారు: "మరుగున పడిపోయివున్న ప్రాథమికవిద్యను ఉద్ధరించడానికి యోగ్యత కలిగిన మంచి ఉపాధ్యాయులు అవసరం. ఏదైనా మంచి సాధించాలంటే, నమ్రత కలిగిన విద్యా సేవకులు ఎంతోమంది ఉత్తేజంతో కృషిచేయవలసి వుంటుంది. నమ్రత, శిక్షణ కలిగివున్న అధ్యాపకులు చాలా మంది 'నా బొంది' అని సేవచేస్తే గొప్ప ఫలితాలు చేకూరు

తాయి. విద్యావేత్తలు వీరికి శిక్షణ యిచ్చి నిర్మాతలుగా తయారు చేయాలి." 1897 లో ప్రాసుకాబడిన తీర్మానం "ఉపాధ్యాయులకు శిక్షణ" యీయవలసిన ఆవశ్యకత యెంతో వున్నదని నొక్కి నొక్కి చెప్పింది. "ఉపాధ్యాయులకు శిక్షణ యిచ్చే కాలేజీలకు ఎంత డబ్బు యిచ్చినా ఎక్కువ లేదు. శిక్షణలేని యోగ్యతలేని ఉపాధ్యాయులు గల గ్రామాలు స్కూళ్లకు డబ్బు పెట్టడమంటే కేవలం ఆ సొమ్మును వృధాచేయడమనే అర్థం. సరియైన ఉత్తేజంతో ఆదర్శాలతో ట్రెయినింగు కాలేజీలు కృషి సల్పితే ప్రతి సంవత్సరం మంచి మంచి ఉపాధ్యాయులను హైస్కూళ్లకు పంపించగలుగుతాయి. ఉన్నత ఆదర్శాలంటే ఉత్సాహం, పట్టుదల మొత్తం సెకండరీ విద్యావిధానాన్ని విప్లవాత్మకం చేయగల నూతన బోధనా పద్ధతులపట్ల శ్రద్ధావున్న ఉపాధ్యాయులను ట్రెయినింగు కళాశాలలు హైస్కూళ్లకు పంపించగలిగితే ఎన్నో సత్ఫలితాలు కలుగుతాయి. యిదివరకు యింగ్లీషు పాఠశాలలలో చెప్పే పద్ధతులు బహుచెడ్డవి."

ఇంగ్లీషు భాషనుగురించిన ఆఖరి వాక్యమే యథార్థమైనట్లయితే అది సంస్కృత మాతృభాషల వల్ల మరీనిజం. ఈ రాష్ట్రంలో వీటిని బోధించే విధానమున్నదే అది ఎంతటి దోషభూయిష్టమైందో మాటలతో వర్ణించి చెప్పలేం. వీటిని చెప్పే పండితులు మృతజీవద్భాషల్ని రెండింటిని వొకేలాగున చెపతారు. వ్యవహారంలోవున్న అర్థాలకు మారుఅర్థాలీయ బడిన అనేక పర్యాయపదాలుగల నిఘంటువులు, ప్రామాణికం కాని వ్యాకరణాలూ వల్లెవేసి వాటిసహాయంతో భాషల్ని

బోధిస్తూ వుంటారు. యీరోడ్డకొట్టుడు చదువులు విద్యార్థులకు విసుగునీ విముఖతనూ కలిగిస్తున్నాయంటే ఆశ్చర్యం దేనికి!

ప్రభుత్వమిచ్చిన గ్రాంటును యూనివర్సిటీ చక్కగా వినియోగించదలుచుకుంటే సంస్కృతం చెప్పడానకు విశ్వవిద్యాలయంలో వొక జర్మనుపండితుణ్ణి ప్రొఫెసరుగా నియమించడం మంచిది. మృతజీవద్భాషలను ఆధునిక పద్ధతులలో బోధించగల సామర్థ్యం వున్న పండితుణ్ణి మాత్రమే విద్యాలయంలో ప్రొఫెసరుగా వేయాలి. ప్రొఫెసరుగా యెవర్ని వేసినా అతనికిమాత్రం నిర్దుష్టమైన పాండిత్యం వుండాలి. అతను విద్యావేత్తగా మన్ననలు పొందినవాడై వుండాలి. యింతటిపేరు ప్రఖ్యాతులున్న పండితుడు మనకు దొరకాలంటే అతనికిచ్చే జీతం హెచ్చుగావుండకతప్పదు. డబ్బును పొదుపుగా వాడుకోవాలని చెప్పడం యీ విషయంలో వొక నేరమే. హైస్కూళ్ళలో ఆధునికపద్ధతుల ననుసరించి భాషల్ని బోధించడానకు ఎలిమెంటరీస్కూళ్ళల్లో పండితులకు ఉపాధ్యాయులకు శిక్షణయిచ్చేందుకు పట్టభద్రులను నియమించవచ్చును. పట్టభద్రులకు శిక్షణయిచ్చేందుకు గవర్నమెంటు ట్రెయినింగు కాలేజీలలో పైనచెప్పిన యోగ్యతలుకల ప్రొఫెసరును నియమించవచ్చును.

మహారాష్ట్ర బెంగాలులలో ఉన్నతమైన పాశ్చాత్యసంస్కృతిని అలవరుచుకున్న పండితులువున్నారు. ఎంతో పట్టుదలతో ఆసక్తితో తాము మాతృభాషలలో కృషిచేయగలమని వారు పూనికవహించారు. గత అర్థశతాబ్ది కాలంలో బెంగాలు భాష సాధించిన అభ్యుదయం అద్భుతమైనది. దక్షిణా

దేశంలోని మాతృభాషలు సాధారణంగా సంస్కృతితోని మిడి మిడి జ్ఞానంగల మహామహుల చేతుల్లోపడ్డాయి. సారస్వతకళ లేని కొరత స్పష్టంగా కనిపిస్తూనేవుంది. మాతృభాషలు విఫల మొందు కయినవో అవి విచారణచేసే వారిదృష్టినుంచి కారణా లన్నీ తప్పించుకు పోయాయి. వారిదృష్టికి మూలహేతువులు కనిపించనేలేదు. అయినప్పటికీ నిరికార్కారణం అన్వేషించడానికు మనం ఆట్టేదూరంపోనక్కర్లేదు. దుస్సాధ్యమైన కృతకభాషను విద్యావిధానంలో ప్రవేశపెట్టడమే యీ అనర్థానికి కారణం; ప్రాచీన గ్రాంథికాన్ని కావ్యభాషగా స్వీకరించడమే యిందుకు హేతువు.

1912 అక్టోబరు నెలలో వెలువడిన "ఏషియాటిక్ క్వార్టర్లీలో" వొక రచయిత యీజిప్టులో అరబిక్ భాషల స్థితినిగురించి బహుచక్కని వ్యాసం రాశాడు. ఆయన చెప్పిన మాటలు దక్షిణ భారతదేశ మాతృభాషలకు సాధారణంగా వర్తింపజేసుకోవచ్చును. విశేషించి తెలుగుభాషకు ఆయన వాక్యాలను అన్వయింప జేసుకోవచ్చును : "జనులు మాట్లాడే భాష వొకటీ, కావ్యాలలో ఉపయుక్తమౌతున్న దింకొకటీ. రెండూ రెండు వేర్వేరు భాషలుగలదేశం వొకయీజిప్టు మాత్రమే కాదు. భాషలను యిలాగ వుపయోగించడ మనేది తదితర దేశాలలోకూడా కనిపిస్తున్నది. ఈ విధంగా యెందుకు జరుగుతున్నదో తెలుసుకోవాలనే కుతూహలం మనకు జనించడం సహజమే. వాడుకభాష వొకరీతిగను కావ్యభాష మరో రీతిగను వుండడమనే ద్వంద్వ స్వభావం వొక చెడుగుకు కారణమయింది. ప్రతిభ సన్నగిల్లింది, బుద్ధి

వికసించక కుంటుపడి సాహిత్యం మందగించింది. ప్రాచ్య దేశాలలో చాలావాటికి, పాశ్చాత్య దేశాలలో కొన్నిటికి యిదే స్థితి. ఈ దేశాలలో మాతృభాషలవిద్య యెందుకూ పనికిరాకుండా పోతున్నదని గాభరాపడ్డ పెద్దలకు మున్ముందు వొక విషయం తెలిసివస్తుంది. తమ దేశంలో వాడుకభాష కానిదానిని, కావ్యభాషగా అంగీకరించడంవల్ల ఆకృతక భాషా సంప్రదాయం అభివృద్ధికి ఆటంకం కలగజేస్తున్నదని త్వరలోనే మీరు గ్రహించక తప్పదు."

నేడు వున్న తెలుగువ్యాకరణం అచ్చంగా 11 వ శతాబ్దంలో రాయబడ్డ కావ్యభాషకు చెందినది. వ్యవహారంలో భ్రష్టమయిన శబ్దాలతో ప్రాచీన రూపాలతో వ్యాకరణం నిండివుంది. సంస్కృత శబ్దాలనుంచి తత్సమతద్భవాలను చేయడ మెలాగునో, సమాసం కట్టడమెలాగునో యీ వ్యాకరణం సూత్రీకరిస్తుంది. దీనికీ ప్రస్తుతభాషకూ సంబంధమేమీ కని పించదు. గత శతాబ్దపు చివరి అర్థకాలంలో కావ్యభాషలో ఆధునిక వచనరచనను సృష్టించడానికి పాశ్చాత్య సంస్కృతితో చాలీచాలనితగుమాత్రం సంబంధంకలిగిన కొందరుపెద్దలు ప్రయత్నాలుచేశారు. తమ ప్రయోజనసిద్ధికోసం వ్యాకరణసూత్రాలను వుల్లంఘించారు. యిప్పుడు వ్రాస్తున్న తెలుగువచనం చాలా భాగం బూతులబుంగ. కృతకమైన తప్పులతడకలతో నిండిన దోషభూయిష్టమైన పడికట్టురాళ్ళవంటి యీ తెలుగు భాషనే ప్రాథమిక ఉన్నత పాఠశాలలోని పిల్లలకు నూరిపోస్తున్నారు. వాడుకభాష కొక నిఘంటువనేదిలేదు. పోనీ, మృత జీవద్భాషల వ్యవస్థలను తెలిపే శాస్త్రీయపద్ధతులలో తయారు

చేసిన వ్యాకరణం అంతకుముందే లేదు. భాషం చేసినా, వ్యాకరణమును చేసినా పండితులనబడే వారికి అసలు సిసలు అభిప్రాయాలు లేవు. చాలామందికి వాటినిగురించి వున్న జ్ఞానం అశాస్త్రీయమైనదీ; ఆధారాల్లేనిదీ.

తెలుగుభాషాధ్యయనంలో అభివృద్ధి సుతరామూ కనిపించదు. అలాంటప్పుడు తెలుగుభాష కొక ప్రొఫెసరును వేసి డబ్బు దండుగపెట్టడం అనవసరం. ఒక ప్రొఫెసరు యూనివర్సిటీలో కూచుని పనిచేయతగినంత విషయసంపత్తి తెలుగులో యింకా జతచేయబడి వుండలేదు,

తెలుగుభాషను శాస్త్రీయపద్ధతులమీద పరిశీలించాలని యిప్పుడు చెప్పుకోగల పండితుడు భారతీయుడుకాని, లేదా యూరోపియను కాని మనదేశంలో కనిపించడు. ఒకే ఒక శ్రీ గిడుగు రామమూర్తి పంతులు తప్ప యీ విషయంలో విస్పష్టమైన ప్రామాణిక శాస్త్రపద్ధతులలో కృషి చేసిన పండితుడంటూ యింకొకడు లేడు. ప్రొఫెసరు పదవిని పొందడానికి తెలుగుభాషా సాహిత్యాలపై పరిశీలనచేసి చక్కని గ్రంథాలను వ్రాసి అర్హత సంపాదించుకున్న భారతీయుడు కాని, లేదా యూరోపియనుగాని యింతవరకు ఎవరూ లేరు. పదవిని పొందిన తరువాత మెల్లమెల్లగా ప్రొఫెసరుగిరీకి కావలసిన నేర్పూ చాకచక్యమూ అతనే సంపాదించుకుంటాడని అనడం కేవలమసంగతం.

గత సంవత్సరం విజయనగరంలో జరిగిన సమావేశ వివరాలను తెలిపే పత్రాన్ని యిందుతో జతపరచి వుంచుతున్నాను. తెలుగును ఏయేపద్ధతులలో బోధించాలనే విషయం

చర్చకువచ్చి ఆ సమావేశం వొక తీర్మానాన్ని చేసింది. అనేక శతాబ్దాలనుంచీ వివిధదశలలో ప్రజలు మాట్లాడుకుంటూ వుండే తెలుగు ఏలావుండేదో తెలిపేసరియైన దాఖలాపత్రాలు కనిపించడంలేదు. కనుక శాస్త్రీయపద్ధతులలోఅధ్యయన మనేది జీవద్భాషలతోనే ప్రారంభించవలసివుంది. కావ్యభాషనుగురించి ఎవరైనా నాలుగు విషయాలు తెలుసుకుందుకు పూనుకుంటాడనుకుందాం. అప్పుడతనికి అడుగడుగునా, కాలుజారిప్రమాదాల్లోకి తీసుకుపోతూనే వుంటుంది. గట్టితనమేమీలేని జారుడునేల మీద తాను కాలుమోపితినని అతను భయపడవలసివస్తుంది. పద్యరచనలో లాఘవంలేనందువల్ల దీర్ఘసమాస రచనవల్ల పాదపూరణార్థమై శబ్దాలుమారి పోవడంవల్ల కావ్యభాషలో యేది కృతకమో యేదికాదో తెలియని దిక్కుమాలిన అవస్థ యెదుర్కొంటున్నది. ఈ కావ్యభాషలో యెంతమటుకు జీవద్భాష వున్నదో దానిని యేయేజిల్లాలలో యేయేకాలాలలో జనులు వాడుతూవుండేవారో, పోల్చుకోవడం కష్టమైనపని. కావ్యభాషలో ప్రయుక్తంకాని కొన్ని ధ్వని యుచ్చారణలు వాడుకభాషలో కనిపిస్తున్నవి. భాషలో కలిగిన యీస్థితికి ధ్వనియుచ్చారణ వలన కలిగినమార్పు యెంతమటుకు కారణమో, నిర్ధారించడం కష్టం. అదేవిధంగా తెలుగుభాషలోని ధ్వనులను యథాతథంగా రూపకల్పన చేయుటకు, ప్రాకృత అక్షరసమామ్నాయానికి యేయేచోట్ల తగినంత సామర్థ్యం లేదో తేల్చిచెప్పడంకూడా తేలికైనపనికాదు. జనులు మాట్లాడుకునే మాండలిక భాషలను వొకదానితో వొకటి పోల్చి జాగ్రత్తగా తారతమ్య పరిశీలనచేసిన తర్వాత కాని

ప్రాచీన కావ్యభాషను సమగ్రంగా తెలుసుకోవడం సాధ్యపడదు.

గ్రాంటులో కొంతభాగం తెలుగు రీసెర్చికి పండితులకు శిక్షణ యిచ్చేందుకుపయోగించవలసివుంది. తెలుగు భాషను శాస్త్రీయపద్ధతులలో పరిశీలించి తగినవిషయ సంపత్తిని సేకరించేందుకుగాను, వీరుకృషి చేయగలరు. వ్యాకరణాలు, భాషా నిఘంటువులు ప్రాచీనకవులనుగురించిన సమాచారం శాసన పరిశోధనలు యెన్నో జరగవలసిన ఆవశ్యకతవుంది. శిష్టవ్యావహారిక భాషానిఘంటువును తయారుచేసినట్లయితే అది భారతీయులకీ విదేశస్థులకీకూడా ఉపయోగపడుతుంది. మాతృభాషలను గట్టి పునాదులమీద విద్యాలయాలలో బోధింప దలుచుకుంటే ప్రభుత్వం జాప్యమేమీ చేయకుండా వెంటనే ద్రావిడభాషల పరిశీలనకు పూనుకోవలసి వుంటుంది.

ఈ పని మానుకుని వ్యక్తుల స్వంతలైబ్రరీలలోవున్న వ్రాతప్రతులను సేకరించి లాభంలేదు. వ్యాఖ్యానసహితంగా ప్రాచీన కావ్యాలను అచ్చువేసే కార్యం ప్రైవేటు కంపెనీలకు వొదిలిపెట్టడం మంచిది. స్వతంత్రమైన తెలుగుకావ్యరచన యితరభాషలతో సరిపోల్చి చూసినట్లయితే మొన్నమొన్నటిదే అనిపిస్తుంది. కృతకంగానూ కవిసమయాలతోనూ నిండి వుండడంచేత యీ కావ్యాలు అంత అభిరుచిని కలిగించడం లేదు. స్వంతత్రప్రాచీన తెలుగుకావ్యాలలో మనకు ఆసక్తిని పుట్టించేవి గ్రంథావతారికలలో వర్ణించిన కవివంశావళుల కవిపోషకుల చరిత్ర. కాని యివికూడా పైపై మెరుగులేకాని నిజమైన చారిత్రకజ్ఞానాన్నీయవు.

తెలుగులో రీసెర్చి చేయడానికి విశ్వవిద్యాలయంలో రెండు ఫెల్లోషిప్పులు, మూడుస్కాలరు షిప్పులు వుండాలని నా ప్రతిపాదన. అవి ఎన్నిసంవత్సరాల కాలంవుండాలో వాటికి నెలకు యెంత ధనాన్ని వినియోగించాలో సిండికేటు నిర్ణయించుకోవచ్చును. వీటిని పొందుతున్న పండితులు ఆధునిక పాశ్చాత్య పద్ధతులలో శిక్షణ పొందవలసి వుంటుంది. తెలుగు భాషను మాత్రమేకాక అధమపక్షం ద్రవిడభాషలలో ప్రధానమైన వొకభాషనైనా వీరు చక్కగా పఠించాలి. ఇదే విధంగా తమిళ, మళయాళ భాషలలో పండితులను నియమించడంమంచిది. మళయాళీ కన్నడుల జనాభా మనరాష్ట్రంలో తక్కువ. యీ భాషల అభివృద్ధికి ప్రత్యేకశ్రద్ధతో తిరువాంకూరు కొచ్చినులు పాటుపడుతున్నవి. మంగుళూరులోవున్న బేసిక్ మిషను పండితుల సహాయాన్ని సేవను కన్నడభాష పొందుతున్నదంటే అది నిజంగా కన్నడుల అదృష్టం.

ఇండియా ప్రభుత్వమిచ్చిన గ్రాంటు విశ్వవిద్యాలయ ప్రత్యేకావసరాలకే ఉద్దేశింపబడిందని నా ఊహ. మాతృభాషలను శాస్త్రీయపద్ధతులమీద ఉద్ధరించడమనేది అత్యావసరమైన కార్యం. విద్యా స్వరూప స్వభావాలకు యివి ప్రాతిపదికలను చేకూర్చగలవు. వీటినిబట్టే సాహిత్య సృష్టిలో గుణం నిర్ధారింపబడుతుంది; వీటి ప్రోత్సాహంమీదనే సాహిత్య రచన బహుళంగా జరగడమో, లేక జరగకపోవడమో సంభవిస్తుంది. ప్రజలందరినీ విద్యావంతులను చేయడమనేది మాతృభాషల అభివృద్ధిమీదనూ, వ్యుత్పన్నమౌతున్న సారస్వతం మీదనూ ఆధారపడి వుంటున్నది. మాతృభాషలను బోధించే

వారి రూపొందించేవారి భుజస్కంధాలపై నేను మహత్తరమైన బాధ్యత వుంచి. ఈ సత్యాన్ని వారు గ్రహిస్తారని నే నాశిస్తున్నాను.

ఇప్పుడు అమలులోవున్న దోషాలను హాప్రమాదాలంటే అతుకులబొంతలను వాటిపై కప్పి ప్రయోజనంలేదు. ఆధునిక పద్ధతులలో మాతృభాషలను బోధించడానికి ఉపాధ్యాయులకు శిక్షణ యిచ్చే ప్రణాళికలను జాగ్రత్తగా రచించి తీరాలి. వాటిని విస్తృతంగా ధారాళంగా ఆచరణలో సాధించాలి. ఏ పని చేయదలచుకున్నా దానిని సమగ్రంగా పరిపూర్ణంగా చేయవలసివుంటుంది. వొకదానికొకటి పరస్పర విరుద్ధమైన ప్రణాళికలను ఊహించి వున్న ఆ కాస్త సొమ్మును ఎందుకూ పనికిరాకుండా వెచ్చించరాదు. అలా అయితే ఏ ప్రణాళికా నెరవేరదు. వేసిన అన్ని ప్రణాళికలూ ధ్వంసమౌతాయి.

భారతదేశ ఆర్థిక శాస్త్రాన్ని విషయాలను పఠించవలసిన ఆవశ్యకత యెంతో కలదని నేను పూర్తిగా గుర్తిస్తున్నాను. అది చాలా ప్రధానమైనదని నా నమ్మకం. ఇది వొకేవొక శాస్త్రానికి సంబంధించినదికాదు. ఇంతవరకూ జిల్లా సంఘాలు స్థానిక ఆర్థిక విషయాలపై పెద్ద పెద్ద ప్రసంగాలు చేయడపు ఉత్సాహంతో అద్దైనా యేడాది కొక్కసారి సమావేశాలు యేర్పాటు చేస్తున్నవి. ప్రజలు ఆర్థిక విషయాల పఠనమునకు గల ఆవశ్యకతను ప్రాధాన్యతను గ్రహించి మేలుకొంటారని ఆశిద్దాం. మద్రాసు ఆర్థిక సంఘం యేర్పడడం యెంతో శుభసూచన. ఈ సంఘానికే ప్రస్తుతం ఆర్థిక శాస్త్రాధ్యయనమనే కార్యభారం వొప్పగించవచ్చునేమో?

సంస్కృత పాళీ ద్రావిడ భాషలలో ఆధునిక విద్యా బోధనా పద్ధతులను ప్రవేశపెట్టే ప్రణాళికకు ఇండియా గవర్నమెంటు ప్రోత్సాహమిచ్చే సూచనలు కానవస్తున్నవి. శిక్షణా పాఠశాలలను నెలకొల్పడానికి హెచ్చుగ్రాంటు కావలెనని విశ్వవిద్యాలయం రాష్ట్ర ప్రభుత్వంద్వారా ప్రభుత్వాన్ని అడగవలసివుంది.

మాతృభాషల్లో ఉపాధ్యాయులను తరిఫీదు చేయడమనేది విశ్వవిద్యాలయాల విద్యుక్తధర్మం. ఎలిమెంటరీ, సెకండరీ తరగతుల ఉపాధ్యాయులకు శిక్షణ యిచ్చేందుకు ఆస్పత్రర్డు యూనివర్సిటీకి చక్కని సంస్థ వొకటి కలదని నేను వేరే మీకు చెప్పనక్కరలేదనుకుంటాను.

*ఆధునిక ఆంధ్రవచన రచన

శ్రీ కట్టమంచి రామలింగారెడ్డి వాదనల ధోరణినీ, సారాంశాన్నీ నేను సమంగా బోధపరచుకున్నట్లయితే, అవి యివీ: ఈ ప్రతిపాదనల్ని చేయడంలో ఆయనఉద్దేశం "తెలుగు ఉపయుక్తమైన జీవద్భాషగా సరియైన దారిలో పెంపొందుననీ! మాతృభాషలకు, భౌతిక ప్రకృతిశాస్త్ర గ్రంథాలయు పఠనమునకూ, ఏకవిధమైన సంబంధము కుదిరినపుడు యీ లక్ష్యం నెరవేరగలదు. ఇటువంటి సంబంధాన్ని కలగచేయడమును ఆధునిక అభిరుచులుగల విషయాలపై వ్రాసిన వచన గ్రంథాలను హెచ్చుగా పాఠ్యభాగాలుగా నిర్ణయించాలి. ఇది ఒకసాధనమనిన్నీ యిలా చేసినట్లయిన, గ్రంథకర్తలను ప్రోత్సహించినట్టవుతుందనిన్నీ ఆయన అభిప్రాయం.

ఇందుకుగాను ఇంటర్మీడియటు పరీక్షల కీ దిగువ విధంగా పుస్తకాలుండాలని శ్రీ రెడ్డిగారు ప్రతిపాదిస్తున్నారు. (అ) ఆధునిక విషయాలపై ఆసక్తిని కలిగించే వచనగ్రంథాలు మొత్తము పాఠ్యభాగంలో సగానికి సగం వుండవలె (ఆ)

---

* మద్రాసు విశ్వవిద్యాలయ సెనేటు సభ్యులుగా వున్నప్పుడు అప్పారాయ కవి విద్యాలయ పాఠ్యప్రణాళికపై వ్రాసిన పరిశీలనము : ఆంగ్లమునకు తెలుగు.

పుస్తకాలలో కొన్ని భాగాలనుగాక పూర్తిగ్రంథాలనే నిర్ణయించాలి. ఆరువందలపేజీల వచనం విద్యార్థులు చదవడానికి భారమైనట్టిదని అనుకోరాదు. (ఇ) ఒక సంవత్సరానకు వేసిన టెక్సు బుక్కులు తిరిగి వేయకూడదు.

బి. ఏ. పరీక్షకులకు వెళ్ళే విద్యార్థులమీద ఉదహరించిన వచనగ్రంథములవంటివి మూడింటినైనా చదువవలసి వుంటుంది. ఇంటర్మీడియటు నంమున లెనే ఆరువందలపేజీల వచనమును పాఠ్యభాగముగా నిర్ణయిస్తూ, ఒకసారివేసిన పుస్తకమును మళ్ళీ టెక్సుబుక్కుగా నియమించరాదు.

ఇవీ శ్రీ రామలింగారెడ్డిగారు చేసిన ప్రతిపాదనలు. ఆధునిక అభిరుచులపై ఆసక్తికలిగించే వచనగ్రంథాలను పాఠ్యభాగాలుగా వేయాలని ఆయన అంటున్నారంటే పోనీ అవి "తెలుగులో నవలలనబడే పుస్తకాలైనా" కావు; సైన్సు పుస్తకాలనుపాఠ్యగ్రంథాలుగా విద్యార్థులకు నియమించాలని ఆయన సూచన. విద్యార్థుల భాషాభివృద్ధికి మనం కోర్సులను పెట్టేటప్పుడు ఆ పుస్తకాలు "మంచి సాహిత్యం" కలిగినవైనా వుండాలి; లేదా భాషాచరిత్ర సాహిత్యచరిత్రలపై విద్యార్థులకు కొంత విషయజ్ఞానం బోధించేవిగానైనా వుండాలి. టెక్సుబుక్కులకు యీ నియమాలు వుండాలనే విషయం శ్రీ రామలింగారెడ్డిగారు విస్మరించినట్లు ఎవరికైనా బోధపడక మానదు. కాని శ్రీ రెడ్డిగారుమాత్రం తన జాబితాలోవున్న గ్రంథాలు ఉదాత్తమైన సాహిత్యలక్షణాలు కలిగినవని అంటున్నారు. అందులో కొన్ని పుస్తకాలు ఆయన మాటల ప్రకారం "స్వకీయప్రతిభకు ఉపజ్ఞకు పరిశోధనకు మహత్తర

మైన దృష్టాంతాలు; దుష్టమైన, పాండిత్య ప్రకర్షనుచూపే భాష వీటిల్లో శూన్యం. మధురమైన సరళరీతిని సొగసైన శైలిలో యీ గ్రంథాలు రచించబడ్డాయి.”

తమ జాబితాలోవున్న గ్రంథాలకు శ్రీ రామలింగా రెడ్డిగారు చెబుతున్న యోగ్యతలేవ్వంటే, ఆయన సూచించిన రీతిలో కొంత ప్రయత్నం చేయ తలచు. వెంటనే ఆ మార్గాలను ఆచరింపక తప్పదు. కాని ఆ పుస్తకాలను పఠించినతరువాత నాకు కలిగిన అభిప్రాయాలు శ్రీ రెడ్డిగారి ఊహలకు భిన్నములు. ఇలా చెప్పవలసి వస్తున్నందుకు విచారంగానేవున్నది. కొంత వివరణలతో యీ గ్రంథాలను సమాలోచిస్తాను.

శ్రీ రెడ్డిగారి జాబితాలోని పుస్తకములను మూడు విధాలుగా విభాగింపవచ్చును. (అ) సైన్సు టెక్స్టుబుక్కులు లేదా ఏదోవిధాన సైన్సుకు సంబంధించిన గ్రంథాలు (ఆ) చారిత్రక (ఇ) కల్పనా గ్రంథాలు.

సైన్సుకు సంబంధించిన గ్రంథాలపై శ్రీ రెడ్డిగారు వొత్తి వొత్తి చెప్పడమువలన ముందుగా వాటినిగురించే తెలియచేస్తాను. విజ్ఞానచంద్రికామండలి వారి 3,6,7,11,12,14, 18,22,23,25,26,27 నంబరుగల ప్రచురణలు ఎలిమెంటరీ సైన్సుకు చెందిన టెక్స్టుపుస్తకాలు. ఇందులో రెండు వైద్య గ్రంథాలు: వొకటి కలరామీదను, మరొకటి మలేరియా మీదను వ్రాయబడ్డాయి. ఆంధ్రభాషాభివర్ధనీ సమాజం వారచ్చొత్తించి ప్రచురించిన గ్రంథాలలో వొకటి ఆరోగ్య శాస్త్రానికి సంబంధించినదీ, మరొకటి పశువైద్యానికి సంబంధించినదీ! ఆంధ్రప్రచారణీసభ సీరీసులో సైన్సు గ్రంథాలు

లేవు. కేవలం అవన్నీ నవలలే. కొవ్వొత్తులను తయారుచేయు టను గురించి వొక గ్రంథరాజమూ, అగ్గిపెట్టెల ఫ్యాక్టరీల గురించి యింకొక పుస్తకమూ మానవసేవా సమాజంవారు ప్రచురించారు.

శ్రీ రామలింగారెడ్డిగారు రాశిన అర్థశాస్త్రమనే గ్రంథం తప్ప, మిగిలిన యీ సైన్సుపుస్తకాలన్నీ స్వకీయ ప్రతిభతో కూడివున్నవీకావు; స్వతంత్రమైనవీకావు. అక్కడవీ యిక్కడవీ తెచ్చి ఏర్చి కూర్చిన గ్రంథాలు యివి. ఇస్కూలుపిల్లలకు జనులకు సైన్సును గురించిన కొన్ని ప్రాథమికవిషయాలను తెల్పేటందుకుగాను వీటిని ప్రచురించారు. అదే ప్రచురణకర్తల ఉద్దేశం. యీ ప్రచురణలను సాహిత్యగ్రంథాలుగా ప్రచురణ కర్తలుగాని లేదా రచయితలుగాని చెప్పుకోవడంలేదు. ఇంగ్లీషు టెక్స్టుబుక్కులకు యివి అనుసరణములు; లేదా యింగ్లీషు వ్యాసాలకు తెలుగుకూర్పులు. యింతకంటె మరేమీకావు!

తాము అలవాటుపడని భాషలోని సైన్సు విషయాలను తెలుగులో రాస్తున్నప్పుడు రచయితలు సమానార్థక శబ్దాలకు, సాంకేతిక పదాలకు ఎంతో అవస్థపడ్డారు; కాని వారిచ్చిన పారిభాషిక పదాలు సులభద్యోతకములు కాకపోతేమానె, వాటికి అర్థమేమో తెలియని తికమకావస్థలో మనంపడతాము. తా మీ పనికి క్రొత్తవారమని రచయితలు పీఠికలో చెప్పుకొన్నారు. విజ్ఞాన చంద్రికా మండలి సంపాదకులు తమ ప్రచుర ణాలయపు ప్రకటనలోనూ, సాధారణ పీఠికలోనూ యీ విధంగా తెలపిస్తున్నారు: "మా గ్రంథాలన్నీ జనోపయోగ మునకై వ్రాయబడినవి. ఇంగ్లీషుభాష తెలియనివారికి ఇంగ్లీ

షున వ్రాయబడిన విషయాలను తెలియచెప్పి జ్ఞానమును కలిగించు ఆశయముతో ఈ ప్రచురణములను ప్రారంభించితిమి."

"భౌతికశాస్త్ర ప్రాథమికవిషయాల" నే గ్రంథపీఠికలో రచయిత యిలాగున వ్రాసినారు. "ఇటువంటి విజ్ఞానశాస్త్రవిషయములను గురించి వ్రాయుట నాకిదే ప్రథమప్రయత్నముగాన, యిందు స్ఖాలిత్యములుండిన నుండవచ్చును... క్రిందితరగతుల జనువు విద్యార్థుల యవసరములను దీర్చుటకై వారి కుపయోగ పడునట్లీ గ్రంథమును రెండు భాగములుగ విభజించుట జరిగినది." ప్రకృతిశాస్త్ర విషయాలపై రాసిన పైగ్రంథములను చిన్న పిల్లలకు పనికివచ్చేవిధంగా అవెర్చిత్రించామని వారే రాస్తున్నారు.

తమకు పుస్తకాలను రాసేవారికి సాహిత్యరచనలో చెయ్యి తిరగవలెననికానీ, లేదా వారు విషయమెరిగిన పండితులు కావలెననికానీ, విజ్ఞానచంద్రికామండలి సంపాదకులు కోరడములేదు. మాన్యుయల్ ఆఫ్ బయాలజీని కూర్చినది శ్రీ లక్ష్మీపతిగారు. అప్పుడు ఆయన, యం. బి. సి. యం. ఫైనలు క్లాసును చదువుతూవుండిరి. "తమకు తీరికచిక్కిన వేళల్లో" ఆయన యీ గ్రంథమును రాశారట! ఇదేవిధంగా మాన్యుయలాఫ్ కెమిస్ట్రీని జతకూర్చిన శ్రీవిశ్వనాథశాస్త్రిగారు ఆ గ్రంథమును సమకూర్చునప్పటికి ఎం.ఏ క్లాసును చదువుతూవుండిరి.

యీారకమైన గ్రంథాలను "సరళమైనవిగానూ, అనవసర పాండిత్య ప్రకర్షను చూపేభాషలో కాకుండా నాజూకైన మధురభాషలో రాయబడినవిగానూ" శ్రీ రామలింగా

రెడ్డిగారు ఉదహరిస్తున్నారు. యీ గ్రంథాలకు కలవని శ్రీ రెడ్డిగారు చేస్తున్న క్లెయిమ్మును వాటి ప్రచురణకర్తలే చేయడము లేదు. మీదను రెడ్డిగారు పేర్కొంటున్న లక్షణాలు తమ గ్రంథాలకు పట్టవలెనని రచయితలను సంపాదకులే కోరివుండ లేదు. దానిమాటకేమి, గ్రంథకర్తలకు వ్యాకరణ పరిజ్ఞానము చక్కగా కుదరవలెననే కోరికనుసైతం సంపాదకులు కోరివుండ లేదు. 'భౌతికశాస్త్రము' గ్రంథపీఠికలో సంపాదకులు యిలా తెలవిచ్చి యున్నారు: "రచయితలు పంపిన గ్రంథములలోని వ్యాకరణ దోషములను యితర స్ఖాలిత్యములను సరిదిద్ది గ్రంథకర్తలకు ఉదాహరణ రూపముగ వారిదోషములను వారికి జూపి సర్వవిధముల వారికి సాహాయ్యము జేయుటయే మా మండలి ఆశయము."

మీది పేరాలలో నేను ఉదాహరించిన వారి వాక్యాలను పరిశీలించినట్లయితే యీ సైన్సు గ్రంథాలవిలవ, స్వభావము, తత్వము ఏలాటివో అర్థమవుతాయి. వెర్నాక్యులరు టెక్స్టుబుక్కుల భాగాలుగా యీ సైన్సుపుస్తకాలను భావించుకుని, వీటిని చదవమని విద్యార్థులను కోరడం ఏమాత్రమూ న్యాయంకాదు. యీ సైన్సు విషయాలను తెలుగుపండితుడు క్లాసులలో విద్యార్థులకు ఎలాగున బోధించగలడు?

యీ పుస్తకాలు దేశంలో విరివిగ చెల్లిపోతున్నవని శ్రీ రెడ్డిగారంటున్నారు. ఇవి శాశ్వత పోషకుల అభిమానంపై చందాదారుల పోషణపై ఆధారపడి వున్నవని నేనంటున్నాను.

ఇక చరిత్రగ్రంథాలను గురించి కొంత ముచ్చటిస్తాను. రచయితలు అద్భుతమైన తెలివితేటలతో పరిశీలనకావించి తమ

స్వకీయ ప్రతిభను ఉపజ్ఞను ప్రదర్శించారని శ్రీ రెడ్డిగారు యీ చరిత్ర గ్రంథాలను దృష్టిలో పెట్టుకొనే అనివుంటారనుకుంటాను. నేనీపుస్తకాలను జాగ్రత్తగా చదివాను. యివి శాస్త్రీయ ప్రామాణిక పద్ధతులకూ విషయాలకూ దూరంగావున్నాయి. వీటిల్లో ఒకొక్కచోట కల్పితకథలను నిజమైన చరిత్రగా చెప్పడం కనిపించింది. 'ఆంధ్రులచరిత్ర' మినహాయించి, మిగిలిన చరిత్ర గ్రంథాలన్నీ క్లిష్టీకరింప బడిన కూర్పులు; చారిత్రక గ్రంథాలను రాసేటప్పుడు ప్రామాణికమైన మూల ఆధారాల జోలికి రచయితలుపోలేదు. శాసన ఆధారాలేవీ పుస్తకాల్లో సాధారణంగా కానరావు. భారతదేశ సంక్షిప్త చరిత్రలోని ఉదయపూర్ రాజపుత్రులను గురించి రాసిన ప్రకరణమొకటి యిందుకు వుదాహరణ. ఈ గ్రంథంలో వర్ణింపబడిన పృథ్వీ రాజు రాణీసంయుక్తల చరిత్ర నొకపరి తిలకించవలసినదిగా కోరుతున్నాను. శ్రీ లక్ష్మణరావుగారు రాసిన చరిత్ర గ్రంథం నుండి కొన్నిభాగాలను మెట్రిక్యులేషను పరీక్షలకు పాఠ్య విషయాలుగా వేయడంకూడా తటస్థించింది.

సాహిత్య లక్షణమేమీ పట్టని గ్రంథాలను విద్యార్థుల మెడకు తగిలించడం పెట్టి మహాన్యాయమని నాదృఢవిశ్వాసం. విశ్వవిద్యాలయమూ, విద్యాశాఖా తెలుగు రచయితలకు ప్రోత్సాహం కలుగచేయవలెననే సిద్ధాంతం యిదివరకు తెలుగు సాహిత్యానికీ, తెలుగున విద్యా పఠనానికీ ఎంతో హాని కలగచేసింది. చెడ్డపుస్తకాలను విద్యార్థుల మొహాన కొట్టడం వలన తక్కువ జాతి సాహిత్యం దేశంలో విరివిగా పుట్టి పెరగ జొచ్చింది. యెట్టి సాహిత్యశాఖకుచెందిన యే మంచి పుస్తకా

నైనా రాయాలంటే ప్రత్యేకమైన సాధన శిక్షణ అవసరం. రచయితలలో చాలామందికి యీ గుణసంపత్తి కొరవడింది. సాహిత్య కళా రచనా భ్యాసమనేది యీ దేశంలో ఎరగని మాట; తెలిసీ తెలియని పాండిత్యంతో యువకులు గ్రంథాలను రాసి అందులోని భాషను పండితులచేత దిద్దించుకుంటూ గ్రంథ రచయితల మనిపించుకుంటున్నారు. వీటిని దిద్దే పండితులు నిర్లక్ష్యంగా యీ భాషను పరిశీలించి తప్పులతడకలతోనే దేశంలోనికి వొదులుతున్నారు. నేను ఈ దిగువ కొన్ని గ్రంథాలను పేర్కొంటున్నాను. వీటిల్లోని భాష శుద్ధ తప్పులమయం. కాస్త తెలివితేటలున్న కాలేజీ విద్యార్థిసైతం యిల్లాంటి తప్పులు రాస్తాడని నే ననుకోను.

శ్రీ రామలింగారెడ్డిగారు తమ జాబితాలో పేర్కొన్న విజ్ఞాన చంద్రికామండలి ప్రచురణ 'ఢిల్లీ దర్బారనే' గ్రంథం; మహాభారతకథ; శ్రీకృష్ణుని జీవితం అనే పుస్తకాలు.

మనదేశంలో దురదృష్టవశాత్తూ సాహిత్యంపై విమర్శనము కొనసాగడమేలేదు. సారస్వత విమర్శనా సహాయం పొందకుండానే, దాని అజమాయిషీ లేకుండానే, సాహిత్యం మనదేశంలో ఎదుగుతూ వున్నది. గ్రంథకర్త తనకుతాను అభివృద్ధిపొందనిదే విశ్వవిద్యాలయం అతనికి ప్రోత్సాహమీయ లేదేమోనని నా అభిప్రాయం.

అయితే కొంతమంది రచయితలు ప్రచురణకర్తలు కావిస్తున్న దేశభక్తిపూరిత కృషికి నేను తక్కువ విలువ కడుతున్నానని ఎవరూ ఎప్పుడూ అనుకోరాదు. శ్రీ రామలింగారెడ్డిగారి జాబితా ఆఖరు పేరాలో కన్నడులకంటె

తెలుగులు ఎంతో హెచ్చు సాహిత్య కృషిని చూపించారని వొకమాట వున్నది. అయితే తెలుగున సైన్సు రచయిత. చారిత్రక గ్రంథకర్తా హాక్సలే భండార్కర్లకు కొన్ని మైళ్ల దూరం వెనుకపడివున్నారని సరిపోల్చి నేను చెప్పడం, తెలుగు గ్రంథకర్తలను కించపరచడానికి కాదు.

తెలుగులో వెలువడుతున్న సైన్సు గ్రంథాలను ప్రోత్స హించవలసినది మనదేశ ప్రజలు. వీటిని హెచ్చుగా ఆదరించవలసినదిగా విశ్వవిద్యాలయాన్నే కాక దేశీయులను శ్రీ రెడ్డిగారు విజ్ఞప్తి చేయవలసి వుంటుందనుకుంటాను. వెర్నాక్యులరు టెక్స్టుబుక్కులద్వారా ఇస్కూలు విద్యార్థులకు సైన్సును బోధించడంవల్ల అవి ఎంతవరకు ఉపయోగకారి అనే విషయమై దేశభక్తులకూ విద్యావేత్తలకూ మధ్య తీవ్ర అభిప్రాయ భేదా లున్నవి. అయినప్పటికీ వాటి నా విధంగా పిల్లలకు బోధించవలెనని శ్రీ రెడ్డిగారు వాదించవచ్చును. అందులో తప్పేమీ కనిపించదు.

తెలుగులో మంచి ఆధునికవచన పుస్తకాలకు కరువు గానేవున్నది. అందువల్లనే యూనివర్సిటీ కోర్సులలో ఎక్కువ భాగం ప్రాచీనకవుల గ్రంథాలనే పెట్టడం సంభవిస్తున్నది. ఈ గ్రంథాలు కొంత గద్యములోను మరికొంత పద్యములలోను రచింపబడ్డవి. ఇవి చంపూకావ్యములు.

ప్రాచీన చంపువులలోని వచనం కొంత చెప్పుకోతగిన లక్షణాలతో వున్నది. నేటి కాలపు గద్యరచనలో ప్రాచీన సాహిత్యకళాచాతుర్యము కానరాకపోతే, పోనీ ఆధునిక సాహిత్య కళా విన్యాసమూ అవుపించదు.

విద్యాలయాలలోని యిప్పటి పాఠ్య ప్రణాళికలలో ప్రాచీన సాహిత్యమే వుంటున్నది; ఆధునికవిషయాలపై ఆసక్తిపుట్టించే సాహిత్యం యీ పాఠ్యప్రణాళికలో కనిపించని మాట నిజం. ప్రాచీనపద్యాలలో వర్ణింపబడిన కావ్యవస్తువు పౌరాణికములే. ఎపిక్‌లే. అయితే యీ ఎపిక్కులూ పురాణాలూ విశేషసంఖ్యలోగల భారతదేశప్రజల మతానికి సంబంధించినవి. చాలామంది విద్యార్థులు ప్రచారంలోవున్న యీ మత నమ్మకాలను అధిగమించి అభివృద్ధి అవుతున్నారు. అయినప్పటికీ యీ నమ్మకాలవలన రాజ్యం చేస్తున్న ఆధిపత్యం వహిస్తున్న సమాజంలో విద్యార్థులు జీవిస్తున్నారు. యీ సామాజిక ఆచారాలకు మత సంప్రదాయాలకు వారు లోబడుతున్నారు. సమాజంలోని సమస్యలను పరిష్కరించడములో యీ నమ్మకాలు తమ ప్రభావాన్ని కలిగివుంటున్నవి.

ఆధునికవిషయాసక్తిని కలిగించే గ్రంథాలంటే తమ జాబితాలో పేర్కొన్న విజ్ఞానశాస్త్రగ్రంథాలనే దృష్టిలో మాట్లాడారే తప్ప శ్రీ రెడ్డిగారు ఆ పరిమితులను దాటడంలేదు. కాని యూరపులో, మేధస్సును వికసింపచేసే ఆలోచనలను రేకెత్తించే పుస్తకాలు అనేకం వెలువడుతున్నవి. మేధస్సును వికసింపచేసే వాతావరణాన్ని కలిగివున్న యూరోపువైపునకు శ్రీ రెడ్డిగారిదృష్టి వెళ్ళడములేదు. అటువంటి సాహిత్యం తెలుగులో జోడుకంచుకాగడాలు పట్టుకుని వెతికినాకానరాదు.

యిప్పుడు శ్రీ రామలింగారెడ్డిగారు తమ జాబితాలో పేర్కొన్న నవలల నొకసారి పరికింతాము. సమకాలిక తెలుగు సాహిత్యంలో యెవరైనా యేమి కావలెనని కోరుతారు? యే

నవలల్లోనైనా ఆధునికసమాజంలోని సమస్యను యితి వృత్తంగా తీసుకుని సాహిత్యకృతిలో దానిని చక్కగా నవ యితలు ఒప్పించారా లేదా అని ఆలోచిస్తారు. కాని తెలుగు నవలారచయితకు వర్తమానకాలం తెరవరాని తాళంవేసిన కొక గ్రంథంవంటిదాయె! అతనికి చారిత్రక నవలలను రాయడమంటే విపరీతమైన మోజు. యీ మోజువలన ఎంతటి ముప్పుకలిగినా ఆ గ్రంథకర్త లెక్కచేయడాయె!

యిది చరిత్రలో జరిగిందా లేదా అనే మీమాంస అక్కర్లేదు. అనుమానాస్పదమైన విషయాలను సైతం తమ చిత్తమొచ్చినరీతిని తనివితీరా వర్ణింపవచ్చును. ఆకరం పోకకు పొందని సన్నివేశాలతో కట్టుకథలు అల్లుకుపోవచ్చును. చరిత్రలో హిందూరాజుల సేనానాయకుల లేనిపోని శౌర్యత్వాన్ని పొగడుతూ ముస్లింలు విశ్వాసఘాతకులని కిరికి వాళ్ళని వొక్కొక్కప్పుడు వర్ణించవచ్చును. విజ్ఞానచంద్రికా మండలి ప్రచురించిన చారిత్రకనవలలన్నీ యించుమించు యిలాంటివే. యీ నవలలు రాసినవారిలో కొంతమందికి చారిత్రక నవలారచనకు కావలసిన విషయపరిజ్ఞానం లేదు. యింగ్లీషు సాహిత్యంతో ఎవరికి సంపర్కంలేదు. నవలలో వర్ణించిన కొన్ని చారిత్రకవిషయాలు ఎన్నడూ దేశంలో జరగనివి. చారిత్రక పరిశోధనలకు వలసినంత శాసనాది ప్రమాణాలు లేకపోవడం చేత చరిత్రలను రాసేవారే ఇదమిద్ధమని కొన్నిటిని చెప్పలేక పోతున్నారు. ఇంక చారిత్రకనవలాకారులమాటా, వారికి చారిత్రక పరిశోధనలు పద్ధతులు తెలియరావు. అభూతకల్పన

లను నవలలోనికి జొప్పించి వాటిని వ్యాపింపజేస్తూ సంఘానికి చెప్పరాని అపకృతిని చేస్తున్నారు.

విజ్ఞానచంద్రికామండలి వెలువరించిన చారిత్రకనవలల్ని స్థూలంగా చూసినా, నేను వీటినిగురించి యిచ్చిన అభిప్రాయాలు నిజమైనవని బోధపడగలదు. ఇందుకొక వుదాహరణగా యీ మధ్యనే బహుమతిపొందిన "విజయనగర సామ్రాజ్యమనే" నవలను పరిశీలిద్దాము. ఈ నవల ఎంతో గొప్పదని దండోరా వేసి మరీ చెప్పుకుంటున్నారు.

యిది యెంతో అసంగతమని సంకోచించకుండా "విజయనగర సామ్రాజ్య" నవలారచయిత పీఠికలోనే వొక వొకవిషయం పేర్కొంటున్నారు. 1913 ఏప్రియలు 28వ తేదీన కథ) అందులోనూ చారిత్రకనవల రాద్దామనే కుతూహలం కలిగి భారతదేశ చరిత్రను చదువనారంభించిరట! అదేసంవత్సరం మే నెల మొదటి తారీఖున నవలారచన కుపక్రమించి, అదే నెల 26 వ తేదీనాటికి నవల ముగించెనట! తమ నవలలోని కథాపీఠికను వలయు చారిత్రకవిషయాలను లక్ష్మణరావుగారి మహమ్మదీయ మహాయుగము నుండి నవలాకారుడు సేకరించితి నని చెబుతున్నారు. అయితే యీ నవలారచనకు కావలసిన సమాచారం శ్రీ లక్ష్మణరావుగారి మొత్తం పుస్తకములో పన్నెండు పేజీలకు మాత్రం కుదించబడింది. ఇంత కుద్దింపుకల చాలీచాలని చారిత్రకవిషయాలను మాత్రమే ఆధారంగా తీసుకుని రాసిననవల ఎలావుండవలెనో అలాగు నేవున్నది. తాము ఏ చారిత్రకదశయందలి ఘట్టాలను నవలగా రచింప పూనుకున్నారో, ఆ చారిత్రకదశను గురించి "నవలిక" జరిపిన

పరిశోధన యింతస్వల్పం! ఇట్టి స్వల్పపరిజ్ఞానంతోనే నవల మొదటి ప్రకరణం, ఆరంభమవుతుంది! సివెల్ వ్రాసిన "విస్మృత సామ్రాజ్యము" అనే ఆంగ్ల గ్రంథం చదవడానికి కూడా రచయిత పూనుకోలేదు. చాలమందికి తెలిసిన చారిత్రక విషయాలు కూడ నవలాకర్తకు తెలియకపోయెను! తాళికోట యుద్ధవర్ణన నవలలో విచిత్రం. తిరుమలరాయుడు రామ రాజు సోదరుడు. మూడవ రాజవంశములో మొదటిరాజు. ఇతణ్ణి నవలారచయిత నిష్కారణంగా తాళికోట యుద్ధంలో చంపివేస్తున్నాడు. తాళికోట యుద్ధానంతరం తిరుమలరాయుడు కన్నడ రాజ్యాన్ని పరిపాలించాడు, ఈ చిన్న విషయం శ్రీ లక్ష్మణరావుగారి గ్రంథాన్ని కొంచెం జాగ్రత్తగా చదివివుంటే నవలా రచయితకు తెలిసివుండేది. ఆయన యింతటి పొరపాటుపడేవాడుకాదు. తాళికోట యుద్ధానంతరం తిరుమలుడు వొక ప్రబంధాన్ని అంకితం పుచ్చుకున్నాడు. యీ ప్రబంధం వొకరకపు పద్ధతికి చోవతీసి కృత్రిమమైన అనేక ప్రబంధాలకు మాతృకవంటిదయింది. ఆంధ్రసాహిత్యంలో ఏమాత్రపు యీమాత్రపు పరిచయమున్న పిల్లవానికైనా తెలిసే యీ విషయం చారిత్రకనవలను రాసేవారికి తెలియకపోవడం క్షంతవ్యంకాదు.

ఈ నవలలో పరిపోషితమయిన రెండుసంగతులను గురించి మాత్రమే ముచ్చటించి యిది, యెంత అసంగతమైన రచనో చూపిస్తాను. నాటి రాజకీయ మహారూపకంలో ప్రధానమైన ముగ్గురు వ్యక్తులను నవలారచయిత యేవిధంగా పాత్రీకరించాడనే విషయం, తాళికోటయుద్ధాన్ని యేవిధంగా వర్ణించ

కలిగాడనే సంగతి, ఈ రెండూ చరిత్రకు సన్నిహితంగానైనా నవలలో పోషింపబడినవా అనే ప్రశ్నను కొంచెంతీసుకుందాము. ముందు యుద్ధఘట్టవర్ణనను పరిశీలిద్దాము.

నవలలో వర్ణితమైన యుద్ధవృత్తాంతం అబద్ధాలకు పెట్టిందిపేరు. 'నవలిక' చెప్పే విషయాలు చాలా తమాషాగా నవ్వును పుట్టిస్తున్నాయి. ఫెరిష్టా అనే చరిత్రకారుడు రాసిన విషయాలు నవలాకారునకు యెలాగూ తెలియవు. దానికేమి, ఇంగితజ్ఞానంకూడా ఎరుగని వ్రాతలను ఏమి అనవలె? పౌరాణిక యితిహాసాలలోలాగున యిందులోని రాజులు సేనానాయకులు వొకే యుద్ధరంగంలో పాల్గొంటారు. సేనానాయులు తమతమ కావలాస్థలాలను విడిచిపెట్టినవలాకారుడు ఎక్కడకు రమ్మంటే అక్కడికి ఎప్పుడుపిలిస్తే అప్పుడు ప్రత్యక్షమౌతూవుంటారు. నవలలో నాటకీయతకోసం రచయిత వీరిని చీటికీమాటికీ తన చిత్తమొచ్చిన రీతిని అటుయిటూ తిప్పుతూ నేవుంటాడు! సైనికశ్రేణులు చిందరవందరగా చెల్లాచెదరై వొక వరసా వాడీ లేకుండా యుద్ధరంగంలో పాల్గొంటాయి ఫెరిష్టా గ్రంథాన్ని అనుసరించేనని చెప్పుకున్న సివెల్సుకూడా యీ విషయం తప్పుగానే పేర్కొన్నాడు. విజ్ఞానచంద్రికామండలి సంపాదకులు ఫెరిష్టా యేమివ్రాశాడో చూడకుండానే సివెల్సుపై ఆధారపడ్డారు. యిక నవలారచయితమాట చెప్పే దేముంది? సైన్యం యుద్ధరంగంలో యెలాగున తీర్చివున్నదో విడిచిపెట్టి రచయిత తన ఊహాలతోపాటు సైన్యాన్ని పరుగు లెత్తించాడు. యుద్ధరంగాన రామరాజు ప్రధాన సైన్యాల మధ్యభాగంలో వుండవలసివుండగా దానిని రచయిత కుడి

భాగాన నియుక్తపరచి వర్ణించలేకపోయాడు. వేంకటాద్రిసైన్యాన్ని యుద్ధరంగ మధ్యభాగాన వుంచి చిలవలూ పలవలూ అల్లుకు పోయాడు.

ఈ యుద్ధంలో యిరుపక్షాలతరఫున అనేక వేల లక్షల మంది పోరాడారు. యింతమందిలోవున్న యుద్ధరంగంలో ఆదిల్షా యెక్కడవున్నదీ చటుక్కున పోల్చుకొని ఆ తిరుమల రాయడు ఆతనిమీదకు హఠాత్తుగా లంఘిస్తాడు. ప్రమాదంలో చిక్కుకున్న ఆదిల్షా ప్రాణరక్షణార్థం ముస్లింసైనికు లనేక మంది హుటాహుటీవచ్చి అక్కడ వాల్తారు. వేంకటాద్రి యిది గమనించి తన శ్రేణినీ వ్యూహాన్నీ వొదిలేసి ఆదిల్షాపై విరుచుకుపడతాడు. యిక నేముంది! ఆదిల్షా యేనుగును తిరు మలరాయుడు నేల కూలుస్తాడు. ఆదిల్షా యేనుగుమీంచి కిందకురికి ప్రాణం దక్కించుకుందుకు పలాయనం చిత్తగిస్తాడు. తిరుమలరాయుడు ఆదిల్షాను పట్టుకొని వెంటనే చేంతాండంత ఉపన్యాసం ఆరంభిస్తాడు. యిదంతా నవలలో వర్ణించిన చరిత్ర. యిక తిరుమలరాయుడి ఉపన్యాసం ఉదహరించి చూపుతాను. "ఓరీ! పాపాత్ముడా! హీనుడా! కుక్కా! నిన్న మొన్నటి వఱకు తండ్రీ! తండ్రీ! యని మా యన్నగారిం బిలు చుచు శత్రువులతోఁ గలిసి నేడు యుద్ధమునకు వచ్చితివా? నేఁటితో నీ పాపములు సర్వము తగిన ఫలము నందుచున్నవిలే. నీవంటి పితృద్రోహులకు... మాతృద్రోహీ!" ఈ ఉపన్యాస మిలాగ కొనసాగింతరవాత గ్రంథకర్త వర్ణిస్తున్నాడు. "ఆదిల్ శాహీకనులనుండి నీరు స్రవించెను. ప్రాణముపోవునని యతఁడు లోలోన నేడ్వసాగెను. ఏమి చేయుటకును దోచలేదు. అతఁడు

చేసిన ద్రోహములను, పాపములను నతండు స్మరించెను. కుంఠించుచుండెను... అతని సైన్యము లన్నియు నా వలకే పాఱిపోయెను. కాని యింతలో నొకతురుష్క వీరుం డచ్చటికి పరుగెత్తివచ్చి యా తిరుమలరాయని హస్తమును హఠాత్తుగా తెగనఱికెను. అతడు వ్రేటుతిన్న పెద్దపులివలె రెండవచేతం గత్తిం గైకొని యా తురుష్కుం బొడిచి విజృంభించెను. ఇంతలో, ఆదిల్‌శాహు పాఱిపోయెను."

రామరాజు మరణవార్త వినగానే వికలాంగుడైతేనేమి, తిరుమలుడు హుటాహుటీ అక్కడకు పరుగెత్తుకెళ్ళాడు. కాని ముస్లింలు వంచనచేసి అతణ్ణి చంపివేశారు !

వేంకటాద్రిసైతం యిదేవిధంగా "చనిపోయిన తన అన్నగారిని" చూసేందుకు వెళ్ళాడు. ఒకముస్లిం సైనికుడు అతణ్ణి ఎదుర్కొని అతనితల రెండుముక్కలయేటట్లు నరికివేశాడు. ప్రాణంపోతున్నపుడుకూడా, గిలగిల కొట్టుకుంటున్నప్పటికీ, వేంకటాద్రి తనపైన పడిన ముస్లింయోధుణ్ణి చంపివేశాడు. ముస్లింల చేతులో మరణించడం అవమానకరమని వేంకటాద్రి చివరకు తానే ఆత్మహత్య చేసుకున్నాడు.

నవలలో వర్ణించబడిన యుద్ధ ఘట్టాలలో కొన్ని మచ్చుతునకలను మాత్రమే నేనుమీాద నుదహరించాను.

దక్కనును పాలించిన యిద్దరు అతిసమర్థులైన ముస్లిం రాజులను తన నవలలో వట్టిపిరికిపందలుగా చిత్రించడమే రచయిత చేసిన అపరాధం. కుత్సితమైన ఈ ముస్లిం ఏలికల దుష్టపన్నాగాలకు రామరాజు మోసపోయాడని చూపడం రచయిత ఉద్దేశంవలె కనిపిస్తున్నది. కనక నవలారచయిత

రామరాజును పొట్టితెలివితక్కువ దద్దమ్మగా, చిత్రించాడు. నిజంగా రామరాజు తన జీవితకాలంలో అనేక అంతస్సర్ధా ప్రకలహాలు చవిచూసినట్టి పురుషుడు. విజయనగర సామ్రాజ్య సింహాసనంమీద నామమాత్రమైన వ్యక్తిని అభిషేకింపచేసి నా స్థానానికి తానే రాజరికాన్ని నడిపాడు. చరిత్రలో కనిపించే రామరాజు వేరు; నవలలో చిత్రింపబడే రామరాజు వేరు; ఇద్దరికీ ఏకోశానా పోలిక కనిపించదు!

బీజపూరు సుల్తాను ఆదిల్షా, రామరాజుతో అతిధైర్యమైన రాజకీయ విధానాన్ని చేపట్టి స్నేహం సంపాదించాడు. ఈ విషయాన్ని ఫెరిష్తా తన గ్రంథంలో పేర్కొన్న విధం గమనించతగది. రామరాజుకొడుకు మరణించగా అతనికి తన సానుభూతి తెలిపేనిమిత్తం ఆదిల్షా స్వయంగా వందమంది భృత్యులువెంటరాగా, విజయనగరం బయలుదేరేడు. రామరాజు భార్య ఆదిల్షాను తనకుమారినిగా సంభావించేదని ఫెరిష్తా తన గ్రంథంలో పేర్కొంటాడు. ఆదిల్షా రామరాజుల మైత్రి కేవలం రాజకీయమైనదికాదని అంతకుమించినదని దీనిని బట్టి నాభావం. బ్రిగ్స్ అనే చరిత్రకారుడు ఆదిల్షా, రామరాజును "దత్తుడ"ని పేర్కొంటున్నాడుకాని దానికి మూల గ్రంథాలలో ఆధారం కనిపించదు. ఆదిల్షా తనవద్దకురాగా రామరాజు సగౌరవంగా ఆదరించాడు కాని, లాంఛన ప్రకారం ఆదిల్షా వెళ్ళిపోతున్నపుడు అతణ్ణి కాస్తదూరమైనా సాగనంపలేదు. ఈ మాత్రపు లాంఛనాన్ని పాటించకపోవడం ఆదిల్షా తనకు అవమానకరంగా తలపోశాడు. రామరాజు చేసిన యీ అవమానం అతనెన్నడూ మరిచిపోలేదు.

యీ సంఘటననుబట్టి ఆదిల్షా పౌరుషం ఆత్మాభిమానం కల పరిపాలకుడనీ, తన వ్యక్తిత్వంమీద తనకెంతో గౌరవం కలవాడనీ స్పష్టపడుతున్నది. ఏదో వొక రాజకీయ ప్రయోజనంకోసం రామరాజు ముందు తనను తానే తక్కువ ఐతపరుచుకునే వ్యక్తిత్వం కలవాడుకాడు ఆదిల్షా.

కాని నవలా రచయిత ఆదిల్షాను రామరాజు కొక తైనాతీగానూ యిచ్చకాలాడి ఆత్మగౌరవాన్ని అమ్ముకునే వాడుగానూ చిత్రించాడు. రామరాజు చూస్తూండగానే, అతని కొరికలోనే ఆదిల్షా విజయనగరంవచ్చి స్థిరపడిపోయి, యథేచ్ఛగా అసహ్యాకరంగా రాచకార్యాల్లో వేలుపెడతాడు. లావాదేవీల్లోకి దిగుతాడు.

అంతఃపురమందిరంలోనికి సైతం తనరాక ముందు తెలియచేయకుండానే రామరాజువద్దకువెళ్ళి సలాములు చేస్తాడు. రామరాజు, ఆదిల్షా పెట్టిన సలామునైనా అందుకోడు. కాని కుర్చీలో కూర్చోమని సౌజ్ఞమాత్రం చేస్తాడు. రామరాజును ఆదిల్షా తన యజమానిలా భావించి యెంతో వినయవిధేయతలతో సంబోధిస్తాడు. రామరాజుమాత్రం ఆదిల్షాను సేవకుణ్ణి పిలిచినట్లు యేకవచనంలో సంబోధిస్తాడు !

ఆదిల్షా రామరాజుల మధ్య జరిగిన సంభాషణలో ఆదిల్షా యిలా చెప్తూవుంటాడు: "అవును. శాంతస్వభావులగు హిందువులు మహమ్మదీయులవలన జాలబాట్లు పడినారు. ఆ పాపఫలమును వీరనుభవింపక తీరదు - దేవుని యవతారములు తమవంటివారే. తప్పక తమరే ధర్మరక్షణకుఁ బూనుకొనవలయును. నేను మహమ్మదీయుఁడనయినను నాకు

హిందూమతమునందు ప్రీతి చాలఁగలదు. ధర్మమెచటనుండునో అచట జయముకూడ నుండును."

నవలలో చిత్రీకరించబడ్డ యిబ్రహీం పాత్రకు తాను ఆదిల్షాను వ్రాస్తున్న ఉత్తరం ఎవరికంటైనా పడుతుందేమోనన్న సంకోచం లేదు - ఎవరైనా దారిలో అడ్డగిస్తే తన ఉత్తరం పట్టుబడుతుందనే భయం లేకుండా యిలాగున రాస్తున్నాడు:

"...ఆ విజయనగర సామ్రాజ్యము పేరు విన్న గుండెలు పగిలిపోవుచున్నవి. ఎంత సామ్రాజ్యము! ... అది మనమం ప్రక్కలోని బల్లెము... కాని మీ రన్నట్లు వారిని యుద్ధములో జయింపలేము. స్నేహము నటించుచునే వంచించి విజయ మందవలెను. ఆ యాంధ్రవీరుల పేర్లు తలపగనే గుండెలు వ్రక్కలగుచున్నవి! అట్టి సామ్రాజ్యముతోడను, ఆ సైనికుల తోడను మనమెల్లరము కూడ గలసి యెదుర్కొనినను జయింపజాలము..."

ఆలీఆదిల్షా, యిబ్రహీం ఆదిల్షా లిద్దరూ సాహిత్యాన్ని కళలనూ పోషించినవారు. అనేక కట్టడాలతో శిల్పాలతో బీజపూరు నగరాన్ని అలంకరింపచేసిన మొట్టమొదటి సుల్తాను ఆదిల్షా. అతనివద్దకు అక్బరు రెండు రాయబారవర్గాలను పంపించాడు. అతని ఉత్తరువుల పైననే జుమ్మామశీదు, హజీషా పూరు నిర్మింపబడ్డాయి. నగర అగడ్తలను కట్టించినది యితనే నగర అన్ని వీధులకు నీరు అందేటందుకుగాను అక్విడేట్లను నిర్మించాడు.

ఆదిల్షా తన తండ్రినిసైతం లెక్క చేసేవాడుకాడనీ, మాటకుమాటా వొప్పగించి విమర్శిస్తూ వుండేవాడనీ మతా

విషయాలలో మూర్ఖపు పట్టుదలలుగల తన తండ్రిని నిర్మొహ మాటంగా ధైర్యంగా యెదిరించేవాడనీ ఫెరిష్తా వర్ణించిన కథలవల్ల మనకు స్పష్టపడుతున్నది.

దక్కను పాలించిన ముస్లిములలోకల్లా బహుశా ఇబ్రహీంకుతుబ్‌షా గొప్పవాడని చెప్పవచ్చును. విద్యలమీద అతనికి ఆదరణ హెచ్చు. అందులోనూ ప్రాచ్యదేశాల సాహిత్య మంటే మరీ అభిమానం. ప్రసిద్ధిగాంచిన యిద్దరు తెలుగుకవులు తమ కావ్యాలనీ సుల్తానుకు అంకితమిచ్చారు. హిందువులపై తమ పోషకులు జరిపిన దండయాత్రలను విజయాలను యీ కవులు స్తుతిస్తూ హిందూదేవుళ్ళతో వీరిని సరిపోల్చి వర్ణిం చారు. ఇబ్రహీం కుత్‌బ్‌షాగురించి ఫెరిష్తా తన గ్రంథంలో యీలాగున వ్రాశాడు: "కుత్‌బ్‌షా తాను స్వయంగా యుద్ధంలో సైన్యానికి నాయకత్వం వహించినప్పుడు తనసైన్యం ఓటమి ఎరుగున్నట్లు చరిత్రలో యెక్కడా చెప్పబడలేదు. అతని విడిదిలో ఆలోచనా శీలురయిన చతురతగల ప్రసిద్ధు లుంటూండేవారు. సుల్తాను వీరిసలహాలను పాటిస్తూవుండే వాడు. న్యాయధర్మంగురించి అవసరమైనపుడు సుల్తానుకు వీరు సలహాలిస్తూవుండేవారు. ఇతని అధికారం చెప్పశక్యంకాదు. రక్షక భటుల నిఘా దేశంలో హెచ్చుగా వుండేది. తలమీద బంగరు పళ్ళెంతో నగలనుపెట్టుకుని వొక ముసాలిముద్ద గోలకొండనుండి బెంగాలుకు, లేదా బీజపూరుకో అహమ్మదు నగరుకో యెట్టి దొంగలభయంలేకుండా ప్రయాణం చేయవచ్చును. ఆమె సొత్తుకు యెట్టి అపకారమూ జరిగేదికాదు. తెలంగాణాలో యీ కాలంలో దొంగలభయం విపరీతంగావున్నా యిట్టి

భద్రతను సుల్తానురక్షకభటులు కలిగించేవారంటే సుల్తాను పరిపాలనాయంత్రం యెంతటిదో గ్రహించుకోవచ్చును. దండయాత్రలలో యితను జయించినవి ప్రధానమైనవి కళింకోట. రాజమండ్రి, కొండపల్లిలు. దానధర్మాలకు పాఠశాలాలయాలకు, రాజసంస్థ లుండేందుకు, సుల్తాను అనేక కట్టడాలను నిర్మించాడు.

గోలకొండ శిఖరంచుట్టూ ప్రాకారాన్ని నిర్మించాడు. ఇబ్రహీంకోటలు, గుల్షన్, అన్నసత్రవులు, ఇబ్రహీం పట్నం వద్ద చక్కని కోనేరు, హుస్సేన్‌సాగర్ మొదలైనవి ఇతను కట్టించినవే. మశీదులు కళాశాలలను అనేకం నిర్మించాడు. కుతుబుషా న్యాయపరిపాలనలో తెలంగాణా యీజిప్టువలె ప్రపంచాని కొక అంగడిగా రూపొందింది. తుర్కిస్థాన్, అరేబియా, పెర్షియాలనుండి వర్తకులు యిక్కడకు వచ్చేవారు. ఇక్కడ దొరికే వస్తువులకు ఆకర్షింపబడి తరుచు వా రొచ్చేటట్టు అంగడి కళకళలాడుతూ వుండేది."

తాళికోట యుద్ధంలో ముస్లిం పరిపాలకు లందరూ యేకంకావడానికి రామరాజు పూర్తిగా బాధ్యుడని చరిత్రలో స్పష్టంగా వ్రాయబడింది. తాళికోటయుద్ధంలో నవలాకారుడు వర్ణించినట్లు ముస్లింలు కుట్రలూ కుతంత్రాలూ పన్నారనే కథకు చారిత్రక ఆధారమేమీలేదు. రచయిత తన నవలలోని 209, 210,211 వ పుటలలో వర్ణించిన దానినిబట్టికూడా రామరాజు అహంకారంతో తలబిరుసుతో ప్రవర్తించాడు. అతనిసైన్యం అహమ్మదునగరాన్ని ముట్టడించేటప్పుడు చాలా అసహ్యకరంగా నడుచుకుంది. మశీదులను పడగొట్టి ముస్లింలను అవ

మానపరచింది. ఆదిల్షాకు రామరాజుకు జరిగిన సంధిషరతు లకు యీ చర్యలన్నీ పూర్తిగా విరుద్ధం.

నవలా రచయితకు చరిత్రలో యేది జరిగినదో జరగని దేదో తెలియదు. ఆయన అజ్ఞాన మపారం. ఈ విషయానికి ఆయన నవలే దాఖలా! ఇది కూడునా కూడదా అనే సంకోచ మైనా లేకుండా నవలా రచయిత కేవలం తనఊహాలతో వొక దానిమీద యింకొకటి కట్టుకథలను పేర్చుకుపోయాడు. వివాద మేమీలేని చారిత్రక సత్యాలనుకూడా మార్చివేశాడు!

తెలుగుదేశంలో విజ్ఞాన చంద్రికామండలి ఎన్నో ప్రస్తా కాలను ప్రచురిస్తున్నది. తమ కృషిని విజయవంతం చేసే టందుకు సంపాదకుడూ మేనేజరూ శాయశక్తులా ప్రయత్ని స్తున్నారు. అయితే, వారి ప్రచురణమండలి బహుమతియిచ్చిన 'విజయనగర సామ్రాజ్యమ'నే నవలను పరికిస్తే దేశంలోగల అభిరుచులు యెలా వున్నవో తెలుస్తాయి. ఇదే యింగ్లండులో అయితే ఈ నవలకు ప్రచురణ కర్త అంటూ వొకడు దొరకక పోను! ప్రచురణకర్త దొరకకపోవడంమాట అలా వుంచండి. అసలు యిటాటి నవలను యోచనగల ఏ యింగ్లీషువాడూ వ్రాసివుండడు. 'విజయనగర సామ్రాజ్య' నవలా రచయితకు వున్న పరిజ్ఞానంకంటె కాస్తంత హెచ్చు పరిజ్ఞానం తనదేశం గురించి మామూలు యింగ్లీషువాడికి, బడిపిల్లవాడికి వుంటుంది.

నవలలో చారిత్రక యితివృత్తం యెంత బాగున్నదో భాషకూడా అంతే బాగుంది. సంప్రదాయసిద్ధమైన గ్రాంథిక మైనా కొంచెం సొగసులుతీరివుంటె బాగుండేది. పైగా

నవలలో భాషాస్ఖాలిత్యాలనేకం. ఇలాంటిభాషను అవలీలగా యెవరైనా వ్రాయవచ్చును.

శ్రీ రామలింగారెడ్డిగారు తమ జాబితాలో మరికొన్ని నవలల్ని చేర్చారు. కాని మొత్తం తెలుగునవలాసాహిత్యంపై శ్రీ రెడ్డిగారికి సదభిప్రాయం కుదరనట్లే కనిపిస్తున్నది. శ్రీ చిలకమర్తి లక్ష్మీనరసింహముగారి "రాజస్థాన కథావళి"ని గురించి చెబుతూ అది కాల్పనికమైనదికాదు; లేదా చారిత్రకగ్రంథమైనా కాదని రెడ్డిగారు దానిని కొట్టిపారేశారు. శ్రీ లక్ష్మీనరసింహముగారిని యీనాటి ప్రసిద్ధరచయితగా అందరూ పరిగణిస్తూవుంటారు. ఆయన్ని బహుళ ప్రచారంగల రచయితగా అందరూ గుర్తిస్తారు. అలాంటప్పుడు శ్రీ రెడ్డిగారు ఆయననే కాదన్నట్లయితే దాని అర్థం ఆధునిక తెలుగుసాహిత్యాన్నే విముఖతతో త్రోసిపుచ్చుతున్నట్లు కాదా! ఈ గ్రంథాన్ని యింటర్మీడియటు పరీక్షలకు పెట్టారు. విద్వాన్ పరీక్ష కింతకన్నా మంచిపుస్తకం దొరకడంలేదన్నట్లు దీనినే నిర్ణయించారు.

రాజస్థాన కథావళి ఇంగ్లీషులో వున్న "ఫ్రండీ లేండాఫ్ది ప్రిన్సెస్సు" అనే గ్రంథానికి అనుసరణ. ఆసంగతి రచయిత యెక్కడా చెప్పలేదు. దీనిని చిన్నపిల్లలకోసం ఫెస్టింగ్సు అనే ఆయన వ్రాశాడు. మూలగ్రంథాన్ని తెలుగు పుస్తకాన్ని సరిపోల్చి చూసినట్లయితే ఆంగ్లరచయితకున్న కళావిదగ్ధత తెలుగు రచయితకు కొరవడిందని బోధపడుతుంది.

శ్రీ లక్ష్మీనరసింహముగారు రాసిన "హేమలతను" యింటర్మీడియటు విద్యార్థుల 'నాన్డిటెయిల్డ్' కోసమని పెట్టినారు. ఇది రాజస్థాన కథావళికంటె యేమీ మెరుగుకాదు.

మెడోస్టుటైలరు నవలనుండి కొన్ని సంఘటనలు పాత్రలు సంగ్రహించి వొక దారీతెన్నూ లేకుండా యీ నవలను లక్ష్మీనరసింహంగారు అల్లారు. ఫలానా పాత్రను సన్నివేశాన్ని ఫలానాగ్రంథంనుంచి తీసుకున్నామనైనా వారు గుర్తించినారుకారు. ఢిల్లీపాదుషాకు వ్యతిరేకంగా హిందూరాజుల్ని యేకం చేద్దామనే రాజపుత్రవీరుని సాహసకృత్య వర్ణనలతో నవలమొదటి ప్రకరణం ఆరంభమౌతుంది. దౌలతాబాదు రాజదూతగా అతిముఖ్యమైన రాజకీయవార్తను పట్టుకుని ఉదయపూరునకు బయలుదేరుతాడు. ఆగ్రాకు సమీపంలోవున్న తన ముసలితండ్రినీ, తన కూతురును చూసివెడదామని కూడ సంకల్పిస్తాడు. దౌలతాబాదునకు ఉదయపూరు ఉత్తరాన వున్నది. ఆగ్రా మరివొక వందమైళ్ళ దూరాన యీశాన్య మూలను వున్నది. కొద్దిగా వివేకమున్నవా డెవడైనా ముందు తనకు అప్పగించిన రాచకార్యం ఉదయపూరులో పూర్తి చేసుకుని అటుపిమ్మట ఆగ్రావైపుకు బయలుదేరతాడు. కాని యీ రాజపుత్రుడు ఉదయపూరుకు వెళ్ళకుండా దాన్ని దాటి ఆగ్రావైపుకు దారితీస్తాడు. దారితీసి ఉన్మత్తునిలాగ ఆగ్రా దాటి దారి తప్పుతాడు. యిద్దరు పెద్ద రాక్షసుల వంటి మనుష్యులు యెదురయితే వారిని చూసీచూడగానే మూర్ఛపోతాడు. యింత పిరికితనం రాజపుత్రుడైన వీరుడని పేర్కొన్న యితనికి అంటగట్టడం యేమి సమంజసమో అవగాహన కావడంలేదు. అతను రాజపుత్రసైనికుడు. వెళుతున్నదా రాచకార్యం నిర్వహించడంకోసం. దూరమూ హెచ్చు. ఐనా అతనిచెంత వొక ఖడ్గమైనా వుండదు! రాజ

పుత్రవేషం తనతో తీసుకువెళుతున్న రహస్యపత్రాలను శత్రువులుచేత చిక్కించుకోగలిగారనే విషయాన్ని చెప్పడంకోసం యిలాంటి అసంబద్ధసన్నివేశాలను నవలా రచయిత సృష్టించాడు. నవలలో తరువాత యీ రాజపుత్రుడు సన్యాసి వేషంలో ఉదయపూరువద్ద ప్రత్యక్షమవుతాడు. ఈ సన్యాసికి దేశభక్తి చెప్పలేనంత. కొన్నివందలమంది గూఢచారులు యితని చెప్పుచేతలలో మెలుగుతూ వుంటారు. పరిస్థితులను తన అనుజ్ఞలలో పెట్టుకోగల సమర్థతగల యంత్రాంగాన్ని కలిగివుంటాడు. టయిలరు నవలలోంచి బంకించంద్రుడు ఈ రాజకీయ ఆచార్యులను ఎరువుతెచ్చుకుని తన నవలలో చిత్రీకరించాడు. సన్యాసుల వేషంలోవున్న రాజకీయజ్ఞులను బంకిం పాశ్చాత్యపద్ధతులలో చిత్రించాడు. బంకించంద్రుణ్ణి అనుకరించడం తెలుగునవలా రచయితలకొక అంటువ్యాధి అయింది. దేశభక్తిని ప్రదర్శిస్తూ యతి వేషంలోవున్న రాజకీయపురుషపాత్రలేని చారిత్రకనవల ఒక్కటికూడా కనిపించదు.

బహుమతిపొందిన "విజయనగరసామ్రాజ్యము" యిటువంటి యోగి పశ్చాత్తాపంతోనే ప్రారంభమవుతుంది.

వ్రాయబడ్డ ప్రచురింపబడ్డ చారిత్రకనవలలో "ఆంధ్రుల చరిత్ర" కొంత మెరుగైనది. స్వతంత్రమైన పరిశోధనలనుచేసి దీనిని వ్రాశారు. అయితే యిదీ వొట్టి రాజవంశావళిని యేకరువుపెట్టి ఆసక్తిని కలిగించదు. రాజులు మతసంస్థలకు ఎంతెంత ధనమిచ్చిందీ, యే యే దానధర్మాలను చేసిందీ, యీ పుస్తకమంతా వర్ణింపబడింది. కులాలనుగురించి స్పష్టంగా

ఎటూ తేలని వివాదగ్రస్త విషయాలను ఈ గ్రంథం వివరిస్తుంది.

ఇప్పుడు మరొక విషయాన్ని గుర్తుకుతెస్తాను. యింపీరియల్ లెజిస్లేటివ్ కౌన్సిల్‌లో మాతృభాషల విద్యాబోధనం మీద వొకతీర్మానాన్ని శ్రీ రామారాయణంగారు ప్రతిపాదించారు. ఆ తీర్మానంపై ప్రసంగిస్తూ శ్రీ సురేంద్రనాథ్ బెనర్జీ యిలా అన్నాడు, "భారతీయ భాషలలోనికి బెంగాలీ అభివృద్ధి అయిన భాష అయినప్పటికీ గణిత భూగోళశాస్త్రాలను చక్కగా తెలియపరిచే సరియైన పుస్తకాలు ప్రస్తుతం మృగ్యం"

ఇదే అభిప్రాయాన్ని కొన్నేళ్ళక్రితం వంగీయసాహిత్య పరిషత్తు విచారణకమిటీముందు అనేక విద్యావేత్తలు వెలిబుచ్చారు.

బెంగాలీభాషకంటె తెలుగుభాష స్థితి మరీ అధ్వాన్నంగా వుందని వేరే మనం చెప్పనక్కరలేదు.

యింటర్మీడియటు విద్యార్థులకు ఆరువందలపుటలు వచనమైనా చదవడానికి విద్యాలయాల్లో పెట్టాలని శ్రీ రెడ్డిగారంటున్నారుగాని యిది అతి భారమైనదని నా అభిప్రాయం. ఈ మధ్యనే యింటర్మీడియటు విద్యార్థులకు నాన్డిటైల్డుస్టడీ పేరుతో కొన్ని పుస్తకాలను వేశారు. యివి తప్పనిసరిగా చదవాలని వొక నియమం విధించారు. దానికితోడు యీ ఆరువందల పుటల వచనం పెడితే పిల్లవాళ్ళు గుక్కతిప్పుకుందుమకూడా వీ లుండదు. నాన్డిటైల్డుస్టడీ అనే పదంలోనే శ్రమ యేమీ లేకుండా చదువుకు పోవచ్చుననే అర్థంవుంది, కాని తెలుగుకు మాత్రం యీ అర్థం అన్వయించదు. ఏమీ అంటే.

ఎటి, పేరున తెలుగులో పెట్టిన గ్రంథాలు కొరకరాని కొయ్యలు. చదవాలంటే అంతా శ్రమే. ఈ పేరుతో పెట్టిన పుస్తకాలలోని భాష రెండురకాలుగా వుంది. ప్రాచీన గ్రాంధికం; ఆధునిక మనే పేరుతో వ్రాసిన నేటి గ్రాంధికం. వ్యాసాలు వ్రాసే విద్యార్థులు ప్రత్యేకం ప్రాచీన వ్యాకరణాలమీద కృషి చేయ వలసివస్తున్నది. ఈ పేరుతో యింటర్మీడియటు విద్యార్థులు పుచ్చుకుంటున్న "మోతాదు" చాలునని నా అభిప్రాయం. నేను యిదివరకు చెప్పిన ప్రాచీన మిశ్రమకావ్యాలను యింటరు విద్యార్థులకు వేస్తే చాలును. అంతకు మించి వారిని గ్రాంధిక భాషా మోతాదు విద్యార్థులను పుచ్చుకోమనడం మంచిదికాదు.

ఇప్పుడు తెలుగు విద్యార్థికి కావలసినవి యివి : కావ్య భాషను శైలిని సశాస్త్రీయ పద్ధతులమీద పరిశీలించడం; ఆధునిక వచనరచనను గురించి చక్కగా తెలుసుకోవడం; సాహిత్యాన్ని విమర్శనాత్మకదృష్టితో అధ్యయనం చేయడం. వీటివలన విద్యార్థులకు సారస్వతాభిలాష హెచ్చుతుంది. ఆధు నిక వచనం తెలుగు విద్యార్థుల మనోవికాసానికి ఉపకరించడం లేదు.

తెలుగులో సొగసైన ఉత్తమవచన రచనలు వెలువడే వరకూ యిప్పటివచన గ్రంథాలను చదవమని బి. ఏ. తరగ తుల వారిని యిబ్బందిపెట్టక పోవడమే మంచిది. మంచివచన పుస్తకాలు వచ్చేవరకూ కాస్తఆగితే మనకొంపేమీ మునిగి పోదు!

* మద్రాసుకాంగ్రెసు మహాసభ

ఈ సంవత్సరం మద్రాసుకాంగ్రెసురుతువు వేడుకలతో చూడతగ్గ దృశ్యాలతో నిండిపోయింది. ఆర్గస్‌కున్నట్లు నాకూ అన్నోటికళ్ళు వున్నవనే అనుకుందాం. పురుకూసకున్న కాళ్ళు నాకూ వున్నాయనే తలుద్దాం. అయినాసరే నేనీ కాంగ్రెసు వేడుక దృశ్యాల్లో సగం వాటినైనా చూడలేక పోయేవాణ్ణి.

మొట్టమొదట నేను చూసిన ప్రదర్శనం భారతజాతీయ కాంగ్రెస్సేనని వేరేచెప్పనక్కర్లేదు. ప్రదర్శనగాయిది నాకు ఆశాభంగమే కలిగించిందని చెప్పక తప్పదు. మనం పదిరూపాయల రుసుం చెల్లిస్తీ మా వెంటనే మనల్ని బెల్టుతో వున్న వొకవలంటీరు 'జె' అనే బ్లాకుకు తీసుకువెడతాడు. యింతకంటె యీ వలంటీరు మరేమీచేయడు. మనం యే భోగట్టా అడిగినా మూతి బిడాయించుకుంటాడు. నాకొక వలంటీరుతో చిన్న చర్చపడింది:

---

* సూరత్ కాంగ్రెసు అనంతరం 1908లో జరిగిన మద్రాసు కాంగ్రెసు మహాసభనుగురించి అప్పారావుగారు వ్రాసిన ఆంగ్లవ్యాసం. ఆంగ్లదిన పత్రిక హిందూలో ప్రకటితము. మద్రాసు కాంగ్రెసుకు ఆహ్వానసంఘాధ్యక్షులు: కె. కృష్ణస్వామి రావుగారు. అధ్యక్షులు రసవిహారీఘోష్.

"మిస్టర్ వలంటీర్! అహా! మాటవరసకే అనుకుందాం: యిపుడీ యీ టిక్కెట్టుమీద 'జె' అనే అక్షరంవుందికదా; దీన్ని దాని పక్కనేవున్న అక్షరం 'K' గానో లేదా 'I' గానో మనం మార్చేస్తేనో?"

"అక్షరాలు యెన్నటికీ మారవు" ఈ విషయం తన కెంతో సూక్ష్మంగా తెలుసున్నట్టే చెప్పేడు వలంటీరు.

"అంటే దబ్బున అనేయకు. అక్షరాలు మారుతూంటాయి. అందులోనూ గ్రామరులో"

"గ్రామరూ లేదు గ్రీమరూ లేదు యిక్కడ; కాంగ్రెసు 'చరిత్రను' నిర్మిస్తోంది."

అతనీ మాట అనేసరికి నాకు నోరుమూతపడింది. అతని మనోగతమైన యీ ఆలోచన, యీవాక్యం, నిజమేనా అనే సంశయం పుట్టింది. చరిత్రను నిర్మించడమనే ప్రయత్నం కాంగ్రెసు యెప్పుడైనా చేసిందీ అంటే అది వొక్కేవొకసారి; సూరత్‌లో శ్రీ బాలగంగాధరతిలక్ కుర్చీలను గాలిలో యెగిరే టట్టు చేసినపుడు!

భూమికి అవతల్పక్క యేముందో మనం చూడనట్టు, బ్లాకు 'జె'లో కూచుంటే యేదీ మనకు కనపడదు. ప్రదర్శనాన్ని చక్కగా చూడాలంటే ఆహ్వానసంఘ సభ్యత్వం యెలాగో వొలాగ సంపాదించడంమంచిది. కాదూ, కష్టమేకాని, మరి వీలంటూవుంటే మనం ఆడవాళ్ళలాగ మారిపోవడం మరీ మంచిది. యిందులో నీ కేదిష్టమైతే అది చేస్తే చేయ్; కాని, నీ పుణ్యమాయెను, బ్లాకు 'జె' లో మాత్రం అడుగుపెట్టకు. టిక్కెట్టువృథా. వొకళ్ళకివ్వడానికి వీల్లేదు. కనక ముక్కముక్క

లుగా చించనైనా చించుకోకాని బ్లాకు 'జె' లోకి మాత్రం ప్రవేశించకు. డబ్బుదండుగయిందని విచారించకు. ఏమంటే యిారీత్యానైనా నీడబ్బు వొకళ్ళకి దానంజేశావు. లోకోపకారి వయ్యావు.

బ్లాకు 'జె' లో నువ్వు కూచొనిచూస్తే సభలో నీకు కనిపించేదేదీ లేదు; వినిపించే దంతకన్నా లేదు, పక్కవీధుల్లో పోతున్న బుయ్‌మనేకార్ల ధ్వనితప్ప! చెప్పొద్దూ, నాకుకోపం లావయింది. వలంటీరు ఎవరైనా కనిపిస్తే నాలుగూ అడిగేద్దా మనుకున్నాను. అయితే వొకటి. అతను మాత్రం యిందాకటి వలంటీరంత జట్టీకోరు కాకుండావుంటేనే. అంతజట్టీకోరయితే నేనడిగేది లేదు.

వలంటీరుకోసం అటుయిటూ చూస్తిగదా బ్లాకు మొదట అతను కూర్చునేకుర్చీ కాళీగావుంది. కాస్సేపుపోయాక మళ్ళీ చూశాను; యింకా కాళీగానేవుంది. యింక అదెప్పుడూ కాళీవే! పక్కబ్లాకులోనూ యింతే. వలంటీరుండాలికదా యిక్కడ, యేమయినట్లు? కొంచెంసేపు పోయాక లేడీసు బ్లాకువద్ద వలంటీర్లు అడావుడిగ అటుయిటూ తిరుగుతున్నారు. కుర్చీలూ బెంచీలు సర్దుతున్నారు!

బహుశా పొడుం పట్టుకోసం కాబోలును, వొక వలంటీరు నన్ను తోసుకుని పోతుంటే అడ్డేశాను. "చూడండిటూ; అహం మాటవరసకే అంటున్నానూ, నన్ను ఆహ్వాన సంఘంలో పారేస్తేనో అని?" ఆహ్వానసంఘం సభావేదికకు వొక భాగమంతా ఆక్రమించుకుని కూర్చుంది. నా ప్రశ్నకు వలంటీరు నోరుతెరిచి ఆశ్చర్యం వెళ్ళబుచ్చాడు.

"అది నావల్ల కాదు!"

"ఎందుకాకూడదూ! మీరు తలుచుకుంటే?"

"అహాఁ"

"అక్కడ కూచుని వాళ్లంతా యేమిటి చేస్తున్నట్టు? నాకాస్త చెబుదురూ!" చిన్న రంఫ ఆరంభించాను.

"యేం చేస్తున్నారా? వచ్చేవాళ్ళని ఆహ్వానిస్తున్నా రనుకుంటాను."

"భేషైనమాట. సరిగ్గా మీరు చెప్పిందే వాళ్ళు చేయడంలేదు. తింగరంగాని కేవిణీ వేసుకుని కూచున్నారు. బిళ్లకుడుంలాటి రూపాయలు వొకటా రెండా ... యిచ్చుకున్నాను. వొక్కరూ వచ్చి నన్ను రిసీవ్ చేసుకోందే! మీరేం మాట్లాడరేం? బాబ్బాబూ... వాళ్లని బ్లాకు'జే'కి వెళ్ళమని పంపు. యిపుడొచ్చేవాళ్ళని రిసీవు చేసుకుందుకు అదే తగిన బ్లాకు."

"నా కిదంతా గొడవగొడవగా వుంది సార్! నన్ను మీరు అన్యాయంగా చట్టవ్యతిరేకంగా అడ్డగిస్తున్నారే! అవతలకి పోనీయండి నన్ను" కాంగ్రెసు ప్రెసిడెంటు దగ్గర నుంచి వలంటీరుదాకా, వీళ్ళల్లో చాలామంది చట్టానికి విధేయులని సూటిగా నాకు బోధపడిపోయింది. సరేనని వలంటీరును వెళ్ళిపోనిచ్చాను.

సభావేదికమీద యెవరో నించున్నట్టు కనిపించింది. కరతాళధ్వనులు మిన్నుముట్టాయి. "ఆయనే కృష్ణస్వామిరావుగారంటే" అనే గుసగుసలు వినవచ్చాయి. నా సంతోషాని కంతులేదు. వ్రాసుకున్న కాగితాల్ని చేత్తోపట్టుకుని అదేపనిగా

ఆయన వాక్యాక్యటీ తిప్పుకుపోతున్నాడు. వాక్యాక్య పేజీ అయిదేసి నిమిషాలు - నాకు కనిపించినదల్లా యింతే! అప్పు డప్పుడు వాక్యాక్య అక్షరం యేకాకిగావచ్చి నా చెవిదగ్గర వాలడం కద్దు. ఆయన ఉపన్యాసంలో పోనీ వాక్యాక్య అక్షరమే; వింటున్నప్పుడల్లా 'శెభాష'ందామని మనసుపుట్టింది. అయితే నా కొకటే భయం. 'శెభాష్ శెభాష'ని అరిచానా, స్త్రీల బ్లాకు దగ్గరున్న వలంటీర్ల పనీ చెరిపినవాణ్ణి అవుతాను; వేదికమీద కునుకుపాట్లుపడుతున్న ఆహ్వానసంఘ సభ్యుల నిద్ర చెరిపినవాణ్ణి ఔతాను. పోనీ ఏమీ కనిపించకపోతే మానె, నిద్రయినా వస్తుందా అంటేనాకదీ రావడంలేదు! ఊసుపోక 'జె' బ్లాకులో వున్న వాళ్ళం కబుర్లుచెప్పుకుంటున్నాం. గంభీరమైన అధ్యక్షోపన్యాసంకూడ మాకు వినిపించి మా సంభాషణకి అంత రాయం కలిగించదలుచుకోలేదు. మధ్యమధ్య కరతాళధ్వనులు మాత్రమే మా దృష్టికంతరాయం. మాట్లాడినవారిలో వాక్య ఉపన్యాసకుడుమాత్రమే ధాటీగాఉపన్యసించాడు. ఇంత ధాటీగా ఉపన్యసించేడనే కాబోలును, ఆయన్ని అంతా "మధోన్మత్ర్" అన్నారు. ఇంతసుమించి మాకేవీ వినిపిస్తే మీరు వేసినవొట్టు. మిగిలినదంతా నిశ్శబ్దం. కవిహృదయాన్ని పరవశంచేసే, మానిని మైమరిపించేటంతటి నిశ్శబ్దం. ఈ నిశ్శబ్దంలో అధ్యక్షుని ఉప న్యాసం దూరానపారే సెలయేరులాగ వినిపించేది. వినిపించడ మంటే ఉపన్యాసంలోని మాటలుకాదు; గొణగొణ ధ్వని!

నాటి సమావేశం ముగిసేసమయానకు మా సంభాషణ రసకందాయంలో పడింది. బ్లాకు 'జె'లో మనం యింతసేపూ కూర్చున్నందుకు శేవట్నుంచైనా ప్రత్యేక రుసుం మనమే

వాళ్ళ దగ్గర్నుంచి వసూలు చేసుకోవలసుంటుందని నేను ప్రతిపాదించాను. అందరూ యిళ్ళకు వెళ్ళిపోతున్నారు. స్త్రీలనందరినీ కాస్తదూరం సాగనంపి అంతా వెళ్ళింతరువాత ఏలంకీర్లు "ఫైళ్లో" వుంచున్నారు. నేనొక వలంటీరును మెల్లగా సమీపించాను. ఇతను అందర్లోకీ డాబుగా కనిపిస్తున్నాడు. తానొక పెద్దలాగ వ్యవహరిస్తున్నాడు. ముఖ్యుళ్లాగ అవుపిస్తున్నాడు. ఆయన్ని నాసందేహ నివృత్తికోసం యిలా అడిగాను: "ఈవ్యవహారమంతా మీ చేతులమీదే నడుస్తోందనుకుంటాను."

"నో, నో"

"సరే; అయితే దీన్ని నడుపుతున్నవాళ్ళెవరో వారికి యీ చీటీ యివ్వండి" "ప్రదర్శనా వ్యవహారంలో ఆరితేరిన నొక స్నేహితుడి సూచనలు" అని వ్రాసి ఆయన చేతిలో నొక కాగితం వుంచాను.

"ఎవరయ్యా ఈ 'దీ' అంటే, నువ్వా నేనా? అసలు మీ రెవరు?"

"నేనా? నేను అమితమైన మితవాదిని. మితమైన తీవ్రవాదిని."

నే నంటున్న మాటలు ఆయన అర్థం చేసుకోలేదు.

ఇక యెవరు అర్థం చేసుకుంటారు?

కాంగ్రెసు ప్రదర్శనాన్ని చక్కగా నడిపేందుకు నిపుణుడైన వొక స్నేహితుని సూచనలు:

(అ) ఈ ప్రదర్శనాన్ని యేర్పాటు చేయడంలో మీ ఉద్దేశం దీన్నొక ప్రహసనంగా లేదా వొక వ్యాపారంగా

నిర్వహించాలనా? దీన్ని మీరు ప్రహసనంగా నడపదలుచుకుంటే, వోయస్, యిప్పుడున్న యేర్పాట్లు పకడ్బందుగా వున్నాయి. ఉన్నవి సరిపోతాయికానీ అయినా నాదొక సలహా. పెండాలకు అవతల ప్రేక్షకుల్ని కూర్చోబెట్టి పెండాల్ కప్పు మీద ఆహ్వానసంఘాన్ని హాయిగా కూర్చోమనండి. మరో చోటకంటె వారు అక్కడుంటేనే తాము చేయవలసిన పనిని సక్రమంగా చేయగలుగుతారు.

(ఆ) ప్రహసనంగా కాకుంటే కేవలం దీనిని వ్యాపార సరళితో నడపదలుచుకున్నారూ! యేముందీ, యింతకంటె రుసుములను హెచ్చించండి. తక్కువధరలకు అమ్మకండి. యిది నాసలహా. మొట్టమొదట అధ్యక్షుడితోనే యీ వ్యవహారం ఆరంభించండి, పదివేలకు తక్కువైతే అధ్యక్షుని హోదాకు నామర్దాయే. విహారీబాబు ఆమాత్రం చెల్లించుకోగలడు. పదివేలరూపాయలు యిచ్చుకోగల తాహతువున్నవాడు పదివేలనూ చెల్లించడమంటే అతనికి దేశంలో ప్రతిష్టా సామ్మౌతుంది. ప్రదర్శనానికా, డబ్బువస్తుంది. స్త్రీలకు సభావేదిక ఉచితం. మిగిలిన వారికి పదేసివేలురుసుము. అలా అయితే ఆహ్వానసంఘ సభ్యులూ వేదికమీద క్రిక్కిరిసలాడరు అధ్యక్షుడికి ఉక్కపోయదు. హాయిగా గాలిపీల్చుకుంటాడు. ఫేను అక్కరలేదు. అప్పుడు ఆహ్వానసంఘసభ్యులు అన్ని అక్షరాలుగల బ్లాకుల్లోనూ సర్దుకుంటారు. పదవులను ఉద్యోగాలనుబట్టి టిక్కట్లను తరగతుల వారీగా విడదీయండి. మొదటితరగతి టిక్కట్టు వేయి రూపాయలు. మూడోతరగతిది యిరవై. దీనికొక్కదమ్మిడీ తగ్గించ

కండి. ధరపడిపోతుంది. కాని మీకు పుణ్యముంటుంది, ఆక్లాకు "జె" మాత్రంరద్దు జేసేద్దురూ!

(ఇ) సభావేదికమీద చిన్నచిన్న తోలుబొమ్మలాట లాడి ప్రయోజనంలేదు. ఊపిరితిత్తులు బలంగావున్న సురేంద్ర నాధ్ బాబు వంటి ప్రదర్శకులనే ఎన్నికచేసి తమ ఉపన్యాసాలను అనర్గళంగా చదవమనండి. గ్రీకు నాటకాలలో పాత్రధారులు ధరించే మాస్కులను మీరు ధరించవచ్చును.(ఈ) స్త్రీల బ్లాకువద్ద వలంటీర్లను గుమిగూడనీయక వెళ్ళిపొమ్మనండి.

మర్నాడు నేను కాంగ్రెసు సభాప్రాంగణంలోనికి అడుగు పెట్టగానే వొక వలంటీరు సరాసరి వచ్చి ఉద్యోగ అధికారంతో "ఆ కాగితము వ్రాసిన 'గంధకర్త' వు నువ్వేనా?" అని ప్రశ్నించాడు. యిక నేను కాస్త 'సిఫూ'గా వుంటేనే కాని లాభంలేదనుకున్నాను. "జేబులో మీరు కొబ్బరికాయ పెట్టుకొనిరాడం మెచ్చుకోతగ్గ ఐడియా!"

"కొబ్బరికాయా యిదీ! హాఁ! యిలాటి చిలిపిప్రశ్నలు అడగడానికి నీకు నోరెలావచ్చిందయ్యా?... ప్రోగ్రాం కాయితాల్ని చూసి కొబ్బరికాయంటావూ! అహాయ్! కొబ్బరికాయ! కొబ్బరికాయ!

"అబ్బే! వాతావరణం వసంతుగావుందేమో, కొబ్బరికాయ కొట్టుకొచ్చిందేమో అనుకున్నాను; ప్రోగ్రాములు. మా ప్రేక్షకులకు, సామాన్యులంకదా మరి, అందుబాట్లోలేవు. వేదికమీద జరిగే తమాషాల్ని తలుచుకుని ఆనందించడమే మా ప్రోగ్రాంలు. ఎంత ఆనందం కావాలంటే అంత సరదాగామా ఊహించుకోడమే మాపని."

"ఈమాటలకేంగాని ... ఆ మెమో రాశిన గ్రంథకర్తవు నువ్వేనా ?"

"నేనే అనుకుంటూ మాటవరసకి! అయితే జరిగేదేమిటి?"

"ఏమీజరగదు. నాతో నువ్వు రావడమే జరుగుతుంది మా కెప్టెనుదగ్గిరకి పద!"

ఆయనవెంట బయలుదేరివెళ్లాను. కెప్టెను ఆఫీసులో నిశ్చలంగా యేదో ధ్యానిస్తూ కూచున్నాడు. నామట్టుకు నాకు ఆలోచనన్నా, ధ్యానమన్నా యెంతో ప్రేమ. నన్నుచూసి కెప్టెను ఏమీ మాట్లాడకుండానే కూర్చోమని సంజ్ఞచేశాడు. ఏదో కాగితంతీసి నా ముందరికి విసరిపారేశాడు. తెరిచి చూస్తునకదా, కాగితంమీద యీ క్రింది 'పేరడీ' కనిపించింది:

" Tell me not in scornful numbers
Congress is an 'empty' show
For though many a delegate slumbers
Seats are 'full' in every row.

Congress is earnest ! Congress is real !
Self-Government is its goal;
Acton said, a high ideal
Is always good for the human soul !

In the Congress field of battle,
In constitutional strife,
Indulge internal rattle,
Never lift a chair for life.

Lives of Moderates all remind us
We should wisely keep from crime:
Open sedition only finds us,
Shelter in a far - off clime!

Let us then lie up and Speaking,
Speaking at a furious rate:
Not always some benifit Seeking,
Learn to be loyal and to wait."

* దీనికి తెలుగుగీతం :

పాడకోయ్ కవీ! కాంగ్రెస్ ఒక
భజనసమాజం మాత్రమే అనీ!
ప్రతినిధులంతా నిద్రపోయినా
భవనం క్రిక్కిరిసిన సత్రమే సుమీ!

కాంగ్రెస్ నిత్యం, కాంగ్రెస్ సత్యం!
స్వపరిపాలనం కాంగ్రెస్ గమ్యం!
ఆత్మ అనే దీపం వెలిగేందుకు
ఆదర్శమనే తైలం ముఖ్యం!

కాంగ్రెస్ యుద్ధం – రూల్సు ప్రకారం
కాగితాలతో – నామకార్థకం
అడపాదడపా అంతఃకలహం!
అయితే బిల్ కుల్ అహింసాత్మకం!

మితవాదులు నేర్పే గుణపాఠం
ఏమో ఎండల కాయా గొడుగులు!

---

* "స్వప్నవేదం" అనే పేరున మహాకవి శ్రీశ్రీ చేసిన స్వేచ్ఛానువాదం

కాదని బరిదిగి తిరగబడేవో
ద్వీపాంతరమే! లేదిక తిరుగుడు!
కావున జోరుగ కంఠశోషగా
వుపన్యసిస్తూ నుంచుందాం!
అస్తమానమూ లాభంచూడక
రాజభక్తితో పొంచుందాం!

నామానాన నేనీపద్యం చదువుకుంటున్నాను. కెప్టెను చెవిలో వలంటీరు యేదో గుసగుసమంటున్నాడు. సందేహం లేదు; యేదో పెద్ద రాజ్యాంగవిషయమయ్యే వుంటుంది, ఆ గుసగుస!

పద్యం చదువుకోడం అయింతరవాత అన్నాను కదా, "ఈ పద్యంలో ఆఖరి రెండుపాదాలూ సాటిలేనివండీ! మీ హృదయౌన్నత్యానికీ బుద్ధిబలానికీ,కీర్తి తెచ్చేటట్టుగావున్నాయి. దీనికోసమే కాంగ్రెసువారు పాటుపడాలి."

"నిజం; నిజం" అంగీకరించాడు కెప్టెను. దీనితో మే మిద్దరం నేస్తులమయిపోయాం. యెంతో మర్యాదా మప్పితంతో కెప్టెను చుట్టలపెట్టె అందించాడు, చెప్పొద్దూ మరి నాకు పొగచుట్టమీాదకు మనసుపోయింది. చుట్టయితే తీసుకున్నాను కాని వెంటనే మళ్ళీ దాన్ని చుట్టలపెట్లో పెట్టేశాను.

"అదేమిటండీ! తీసుకున్న చుట్ట వొదిలిపెట్టేశారు"

"చుట్టలకి మీారేమైనా చార్జీ చేస్తారేమోనని వస్తాయించాను."

"అతిథులుకి చార్జి లేదు."

"అతిథులికి లేకపోవచ్చు. చుట్టల కుండాలేచ్చునేమోనండి! మీరుకూడా వో చుట్ట ముట్టించకూడదూ? పదిమందిలోనూ కాలిస్తే నే చుట్టపొగసు!"

"పొగసే కాని నా కలవాటు లేదు."

"అవున్లెండి. మన బ్రాహ్మలకి దక్షిణాదివాళ్ళకే అనుకోండి చుట్టపొగ కిట్టదు."

"అయితే మరి, నన్నేలా కాల్చమంటున్నారు మీరు?" చుట్ట కాల్చేవాళ్ళంతా పిచ్చివాళ్లన్నట్టు కెప్టెను నాకేసి చూశాడు.

చుట్టలు దిండిగల్లువి. కమ్మనివి. స్పెన్సరుచుట్ట దొరికితే దాని మజాచూడక విడిచిపెట్ట బుద్ధయిందికాదు! పొగతాగడంలో నా నేర్పరితనమంతా చూపించాలనిపించింది. చాలా అమాయకంగా చూస్తున్న మంచి పసందయిన చుట్ట యెంచుకున్నాను. తీసి బల్లమీద కెప్టెనుకు దగ్గరగా జేరబడ్డాను. అతనికేదో గొప్ప సలహాయిస్తున్నట్టు యెంతో హుందాగా నుంచుని చుట్ట వెలిగించాను: "పేరులైన నేస్తులారా! పరిపాలనే మీరు చేద్దామని వుంటే పొగతాగడం ఆరంభించండి. తూర్పుదేశాల్ని పరిపాలించిన యేదేశం పొగతాగకుండా పాలించింది? తమ వృద్ధదశలో ముసల్మానులు హుక్కా పీల్చేవారు. యిప్పుడింగిలీషులు చుట్ట కాలుస్తున్నారు. చుట్ట పొట్టుగావుంటే, సిగరెట్టు మొదలెట్టండి" నా సీటులో నేను చతికిలబడి మళ్ళీ ఆరంభించాను. "కాంగ్రెసు సభా ప్రాంగణం పొగతో చూడ ముచ్చటగావుంది. చుట్టపొగ సువాసనలూ

తిరుగుతూ వేదకాలంలో ఆర్యుల యజ్ఞధూమంలాగ స్వర్గం వంక ప్రయాణంచేస్తోంది. ఈ పొగచూస్తుంటే వేదకాలంనాటి ఋషులు జ్ఞాపకమొస్తున్నారు. చరిత్ర పునరావృతమౌతోందంటారండి... యిందాకటిపద్యం బహుసొగసుగావుందే! నామిత్రుడు లాంగ్ ఫెలర్ పద్యాలు దీనికి బలాదూరు."

"ఆయనేమన్నా తీవ్రవాదా ?"

"కాదు. తనకాలంలో ఆయన తగుమాత్రం ప్లేగ్లో కొచ్చాడంతే. అయితేమితవాదినీ తీవ్రవాదినీ దేన్నిబట్టి పోల్చుకోవడమో చెబుతారూ?"

"నాకీభేదాలేమిటో దేన్నిబట్టి చెబుతారో తెలియదండోయ్!"

"మర్మంవిడిచి మనసులోవున్నమాట చెప్పినందుకు సంతోషం. సోల్జర్లా మాట్లాడేరు ! మీమనుష్యుల్ని బాల్కన్లకెందుకు పంపించకూడదూ ? అక్కడ అన్ని అవకాశాలున్నాయికదా!"

"ఆయుధచట్టం అమల్లోవుందికదూ !"

"ఆయుధాలకు బదులు కొబ్బరిబొండాలు తీసుకెడితే సరి కొబ్బరికాయలకు మనదేశం ప్రసిద్ధి"

"నీవరసచూస్తే డిటెక్టివ్‌లా వున్నావే! కాదూ మరి పిచ్చివాడివో! ఎవరివయితేనేం వాజనరల్ దగ్గర కోసారిరా" కూచున్న చోట్నించి గభాలునలేచి కెప్టెనుకోపంగాసే అన్నాడు. అంటేనేమి, నాకతనిచ్చిన కితాబుకు నాకే సంతోషంగా వుంది. అయిదునిమిషాలు పోయాక జనరలు రానే

వచ్చాడు. మనిషి సరసత తెలిసినవాళ్ళాగే వున్నాడు. ఠీవిగా హుందాగా వుందినడక. ముఖంలో ఔదార్యం వుట్టిపడుతోంది. ఆప్యాయంగా కరస్పర్శచేసి యిలా అన్నాడు. "మీరు స్నేహపూర్వకంగా పంపిన సలహాలందాయి. మీ సలహాలకెప్పుడూ స్వాగతమే! మీరొక భావుకులు. మాకింకా యిలాటి భావుకులు మరోపదిమందుంటే బావుణ్ణు......అబ్బబ్బ! చచ్చిపోతున్నానంటే నమ్మండి; యీ మహాసభావ్యవహారాలు వొకంతకి తెమలవ్. మీరే దీనికి అజమాయిషీ చేయండి. నాకంటే మీరేనయం. బాగానిర్వహిస్తారు. తీసుకోండిక, అంతా వొదిలిపెట్టేస్తాను మీమీద...లోటుపాట్లు యేం జరుగుతున్నాయో నాకుతెలియదనా మీ ఊహ! అన్నీ తెలుసు. అందుకే మీరే యీభారం వహించండి. అలసిపోయిన చిన్నపిల్లవాడిలా చూస్తూకూచుంటాను."

కెప్టెను ఈ మాటలకి విస్తుపోయాడు. నేను నిర్విణ్ణుడనయాను. నిరాయుధుణ్ణయిపోయాను. జనరల్ అంటే నాకెంతో గౌరవం కలగజొచ్చింది. "మనుష్యులంటే నిజంగా మీరే. దేశ ప్రజల్ని ఉద్ధరించేందుకు మీరు పడుతున్న శ్రమ యెవరు హర్షించకుండా వుండగలరు? బ్రహ్మాండమైన క్రేన్ వున్నదీ అంటే అది ఘనపదార్థాలనే మీదకు యెత్తగలుగుతుంది. అటుయిటూ చల్లిన కుప్పగా పోయని యిసకను యెత్తలేదుకదా!

మహత్తరమైన మీ నేషనల్ ఎసెంబ్లీనుంచి ప్రదర్శన మనే కార్యక్రమం తొలగించివేశారా డబ్బుకుడబ్బా మిగుల్తుంది. శ్రమా తగ్గుతుంది. ప్రతినిధులు యెందుకలాగ

సభలో నిద్రపోతూ గుర్రులు తీస్తారు? విచిత్రాన్ని చూద్దామని వచ్చేవారినీ, సభ వొదిలి యిళ్ళకుపోగానే షోలార్ భల్లూకల్లా "రాజకీయ సుషుప్తి"లో మునిగిపోయేవారినీ ప్రతినిధులుగా చేర్చుకోకండి. అలాంటివాళ్ళకు జిల్లా సభలు రాజకీయ సమావేశాలూ చాలును. అవి వాళ్ళ ఉత్సాహాన్ని తీరుస్తాయి. కావలసిన రాజకీయ విద్యను బోధిస్తాయి. యింత పటాటోపం లేకుండా చిన్నదైతేనేం కాంగ్రెసును, పకడ్బంద్‌గానే వుండనీయండి. భారతదేశ నగరాల్లో వున్న యే పబ్లిక్‌హాలులోనైనా సభలు జరుపుకోవచ్చును. అలా అయితే ఖర్చులు బాగాతగ్గుతాయి. అవసరమైనవాళ్ళనందర్నీ ఆహ్వానించే శ్రమ తప్పుతుంది. మద్రాసునుంచి నాలుగువందల మంది, యితరరాష్ట్రాలనుండి రెండువందలకు పైగా ప్రతినిధులు వస్తే చాలును. మీ విషయనిర్ణయ సంఘసభ్యులకు సంఖ్య మరి మూడు నాలుగు రెట్లు పెంచండి. కాంగ్రెసు సమావేశానికి ప్రస్తుతం యీసంఖ్య చాలుననుకుంటాను. జాతీయవాదులనీ, తీవ్రవాదులనీ మితవాదులనీ పేర్లుపెట్టి వాటివల్ల మోసపోవద్దు. పేర్లుపెట్టుకున్నంత మాత్రాన వొకడు, యేవాడీ కాలేడు. వొకవ్యక్తి యేవాడో అతను చెప్పేకబుర్లను బట్టికాదు మనం నిర్ణయించేది. అతను యేమిటి ఆలోచిస్తున్నాడు యేమిటి చేస్తున్నాడు అనేవాటిపై అతను యేవాడో ఆధారపడివుంటుంది.

మీరు గతరాత్రి జరిగిన "ఆల్ థియిస్టు కాన్ఫరెన్సుకు" రాలేకపోవడం యెంత దురదృష్టకరం! సభలో శ్రీమతి సరోజని ఉపన్యసించింది. ఆమె ప్రసంగం మంత్రించిన సంగీ

తంలా వుంది. యిలాంటి వంద కాంగ్రెసు సమావేశాలకంటె ఆవిడ బోధన యెంతో అమూల్యమైనది. హితమైనది. మాట వినపడని బ్రహ్మచెవుడుతో బాధపడుతున్న మద్రాసుకు ఆమె నాగస్వరం పట్టింది. సంగీతం వినిపించింది. పెద్ద పెద్ద పగిడీల వారూ, రాళ్ళుపొదిగిన వజ్రాల తమ్మెట్లుకలవారూ సభలో యెక్కడా కనిపించలేదు. ఆమె పెదవులమీద ఉత్సాహం యువకత్వం తొణికిసలాడాయి. తనదేశ ప్రజల యెదుట ఆమె వొక మహోన్నత ఆదర్శాన్ని వుంచింది. రాజకీయ విముక్తికి యేది వాస్తవికమైన ప్రాతిపదికో, ఆ ఆదర్శాన్ని ఆమె విప్పి చెప్పింది. అదే సోదరత్వమనే ఆదర్శం!

ఆమె ఉపన్యాసం పత్రికలలో సమగ్రంగా అచ్చు కాలేదు. అయితేనేమి, ఆమె ప్రసంగ మొక వేకువ. చేయ వలసిన విద్యుక్తధర్మాన్ని తెలిపే కోడికూత. ఆమె తన ప్రసంగంలో కాంగ్రెసును తీవ్రంగానే విమర్శించింది. కాని కాంగ్రెసుకు చీమకుట్టినట్లయినా లేదు!

కాంగ్రెసు సమావేశం ముగియగానే ప్రతినిధుల్లో చాలామంది ఎవరిపనుల్లో వారు, మామూలు జీవితంలోని స్వలాభంతప్ప యిక ఏమీలేని సాధారణ నిత్యకృత్యాల్లోకి ప్రవేశిస్తారు. ఆహ్వానసంఘం వచ్చిన సొమ్మును లెక్కచూసు కుంటుంది.

అయితే యిందుకోసమేనా మనం జీవించి వుండేది?

★